

MENY REVETAL

Med fokus på service!

Utrolig mye har skjedd siden starten i 1910 og fram til i dag. Utviklingen har vært enorm og knapt noe er slik det var den gang i de gode gamle dager. Men en ting har ikke forandret seg, vi må ha fokus på å hele tiden gjøre kundene våre fornøyde. Akkurat det faktum er alle de over 100 som jobber her klinkende klar over, hvert minutt, hver time, hver eneste dag.

Martin Gram

**TORS DAG TIL LØRDAG GARANTERER VI
AT DU ALDRI FÅR MEIERIVARER MED
MINDRE HOLDBARHET ENN 7 DAGER.**

Re-minne er Årsskrift for
Ramnes Historielag
og Våle historielag

Re-minne er en fortsettelse av
årsskriftene Ramnesiana og
Våle-minne. Dette er 20. utgave
av Re-minne, og regnet sammen
med Ramnesiana, er dette
utgave nr. 44.

ISSN: 1503 - 772X

Utgiver

Ramnes Historielag
Våle historielag

Copyright

Historielagene og de aktuelle
forfatterne/fotografene.

Ansvarlig redaktør

Odd Roar Sulutvedt

Redaksjonskomité

Eva Anfinnsen, Hilde Ringen
Kommedal, Arnfinn Eek og
Odd Roar Sulutvedt.

Rettigheter

Alle rettigheter til dette
skriftet og ethvert materiale i det
er forbeholdt utgiver og forfatterne/
fotografene.

Omslagsfoto

Forside: Utsnitt av «Weij-kart af
Det Vestre Jarlsbergske Compagnie».

Tegnet av Kaptein F.C. Hejde-
mark i 1807.

Bakside: Kranbilen til Brødrene
Bettums Bilverksted.

Foto: Utlånt av Inga-Synnøve og
Svein Bettum.

Grafisk produksjon/trykk

Print Konsult Andebu AS

Kontakt historielagene

Ramnes: kaare.holtung@gmail.com

Våle: thilles@online.no

www.ramneshistorielag.no

www.valehistorielag.no

Kontakt Re-minne

osulutve@online.no

INNHOLD

Marits museum – Et besøk hos Marit Sollie på Kalsrud <i>Hilde Ringen Kommedal</i>	8
Kjona fra Kalsrud på Norsk Folkemuseum <i>Hilde Ringen Kommedal</i>	13
Da Roar ble religiøs i Fjælalubakken <i>Roar Ree Kirkevold</i>	18
Slektsforskning – noen gode tips <i>Odd Roar Sulutvedt</i>	31
Om rodesystemet og steiner fra en rode på Tinghaugveien <i>Rolf Sørensen</i>	33
The Mermaids – jentebandet fra Våle <i>Jorunn Gulbrandsen</i>	41
Ved fra skogene i de indre bygdene i Vestfold reddet boligoppvarmingen i fylket under siste verdenskrig <i>Trygve Gran</i>	49
Brødrene Bettums Bilverksted <i>Inga-Synnøve Bettum</i>	53
Gårdslivet anno 1850–1880 – En dagbok forteller <i>Odd Gjerpe</i>	61
Johannes Bentsen – Våles B <i>Eva Anfinnsen</i>	71
DELK – 150 år <i>Alf Henrik Engen</i>	79
Livet på Klopp <i>Roar Ree Kirkevold</i>	86
Gamle leker <i>Eva Anfinnsen</i>	97
Fra hov til kjerkebygg <i>A. K. Nyerrød</i>	98
Norske gardsbruk <i>Odd Roar Sulutvedt</i>	103
Den historiske samlingen på Våle prestegård <i>Arnfinn Eek</i>	105
Minneord	108
Virksomheten i Ramnes Historielag 2022	115
Virksomheten i Våle historielag 2022	122
Stiftelsen Våle prestegård 2022	129

Vi utfører sandblåsing og lakkering av det meste.

- Alt fra lastebiler og båter, til kjøleskap og møbler om du ønsker ny farge eller bare vil freshe det opp litt.
- Ingen jobb er for stor eller for liten.

Ring for et hyggelig tilbud.

Leder

Kjære leser!

2022 er straks historie, og Re-minne er igjen å finne i postkassene rundt om i gamle Re kommune.

Årets utgave har relativt mange artikler, men de er ikke så lange. Noen vil sikkert sette pris på det, andre vil kanskje savne de riktig lange artiklene. Vi tar gjerne tilbakemeldinger på hva du syns!

Også i år er vi heldige å ha mange eksterne bidragsytere, vi håper og tror at det gjør leseopplevelsen bedre. Roar Ree Kirkevold bidrar med to artikler i år, og Inga-Synnøve Bettum, Odd Gjerpe, Rolf Sørensen, Jorunn Gulbrandsen, Alf Henrik Engen og Trygve Gran har alle bidratt med hver sin artikkel. Takk for bidrag til samtlige! Hvis du som leser ønsker å skrive om noe for Re-minne, så ta kontakt med oss!

Hilde Ringen Kommedal og Eva Anfinnsen har bidratt med artikler fra redaksjonen, mens Arnfinn Eek står for oppsett av artikler og annonser, samt holder kontroll på finansene. En stor takk til redaksjonsmedlemmene!

Dette er utgave nummer tjue av Re-minne, så det er faktisk et lite jubileum. Da må det også nevnes at den eneste i redaksjonen som har vært med i samtlige tjue år er Eva! Som ekte Våle-jente (eller kanskje ekte Sørby-jente?) så gløder hun for lokalhistorien fra Våle, og med bakgrunn som bibliotekar har hun blick for gode tekster og artige historier. Jeg setter stor pris på å ha deg med i redaksjonen, Eva, og håper du vil bidra i mange år fremover!

Historielagene jobber for å ta vare på og formidle vår felles historie. Re-minne er en viktig del av formidlingsdelen, og jeg håper at mange tar seg råd til å være medlem av historielagene, medlemsinntekten er avgjørende for lagene. Medlemskontingenten er kr 200,- per person, du kan benytte vedlagte blankett.

Re-minne distribueres gratis til innbyggerne i Re, samt til utenbygds medlemmer av historielagene i Våle og Ramnes. Dette er mulig på grunn av velvillige annonsører og god dugnadsinnsats. Vi takker annonsørene for støtten, og takker alle som har bidratt til årets utgave; skribenter, annonseselgere, distributører og ikke minst Print-Konsult v/Jan Tore Haugerød, som holder trykkeutgiftene så lave som mulig.

Redaksjonen ble avsluttet 25. november, og redaksjonen ønsker med dette alle en god jul og et godt nytt år!

*Vivestad, november 2022
Odd Roar Sulutvedt*

BULK-TANK TRANSPORT AS

Svinevoll, Borgeveien 7, 3178 Våle

Slangespredning

Samarbeidspartner Bjørn Erik Gran

Transport av flytende og fast husdyrgjødsel
Krokbil, sugebil, flytende vare
Flytende råstoff til kraftforproduksjon
Bulk, paller, storsekk, rundball
Mel og kornprodukter
ADR transport

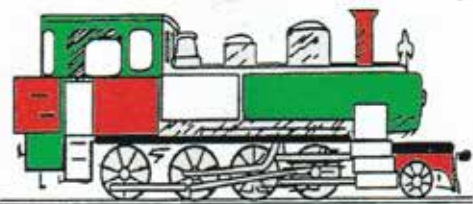

Tlf: 33 06 09 29 · Mobil: 930 04 977
post@bulktank.no · www.bulktank.no

Følg oss gjerne
på Facebook

REVETAL GAMLE STASJON

Ristorante • Pizzeria
BAR

take away

33 06 31 00

DU RINGER – VI BRINGER!

UTKJØRING:

Inntil 6 km kr. 75,-

Deretter kr. 10,- pr. kilometer

ÅPNINGSTIDER:

Mandag - torsdag: 11.00-22.00

Fredag & lørdag: 11.00-23.00

Søndag: 13.00-22.00

Gamleveien 2, 3174 Revetal

Marits museum

– Et besøk hos Marit Sollie på Kalsrud

Hilde Ringen Kommedal

Gamle ski, høvler, salmakerutstyr, vognlykter, slagbommer og osteformer. Det er bare noe av det Marit Sollie har samlet i 2.etasjen på bryggerhuset på Kalsrud gård i Våle. I tillegg har hun levert en mengde gamle tekstiler til Vestfoldmuseene, for å sørge for at forfedrenes – og ikke minst formødrenes – historie blir tatt godt vare på.

Da Marit og mannen Olaf tok over Kalsrud gård i 1955 var det etter seks ugifte og barnløse søsken. Olaf sin oldemor var tante til de ugifte søsknene. Hun var søster til faren deres og gifta seg til Sollie. Marits svigerfar Olaf Sollie senior var fra Sollie gård i Botne. At søsknene var ugifte er noe av forklaringen på alle eienedelene som var igjen på gården. I tillegg var tidligere eiere særdeles interesserte i gamle ting. Søsknene skjenket blant annet en gammel kjone med redskap til Norsk Folkemuseum i 1935 (se egen sak). I tillegg ble det gitt en stor samling av verdifulle antikviteter til Vestfold Fylkesmuseum i 1952 (Våle bygdebok, 1963).

Da passer det bra at Marit heller ikke liker å kaste. Da sønnen Lars overtok hovedhuset og Marit flyttet inn i bryggerhuset i 2008, var tiden kommet for å rydde og systematisere, og Marit fikk innredet loftet til gårdsmuseum. I 2015 donerte hun en stor samling tekstiler til Vestfoldmuseene. Blant gjenstandene var en konelue fra 1778, et brudesjal fra 1809, nattserker, skjorter, herrevester og

flere silkesjal, etter søstrene som bodde på gården tidligere. Alt er nå forskriftsmessig arkivert i Samlingsforvaltningen til Vestfoldmuseene i Sandefjord.

– Jeg er jo veldig glad i gamle ting, da, sier Marit, når hun leder an opp trappa til museumsavdelingen. Mange av gjenstan-

dene er nummerert, og i en rød perm har hun systematisk nedtegnet gjenstandene med nummer og forklaring. Marit er for øvrig æresmedlem i Våle historielag, etter innsatsen som leder av historielaget og styremedlem i Stiftelsen Våle prestegård fra 2005-2012.

Det første som møter oss i museet er gamle ski, fra de «nyeste» som er Marit og Olafs egne ski fra 50-tallet, til noen skikkelige klenodier med vidjebinding og forseggjorte skitupper. Hentet fram fra loft og trev i gårdens bygninger.

Videre er det smedverktøy fra den gang gården hadde egen smie, og en is-sag som ble brukt til å skjære is på Storelva til nedkjøling av matvarer. I et hjørne står Marits egen rattkjelke fra barndommen på Reine i Ramnes, smidd under krigen av Gran på Revetal, med deler fra en gammel sparkstøtting. Der er også en samling med brynestein fra Eidsborg

øverst i Telemarkskanalen, som var en verdenskjent eksportartikkel fram til 1950-tallet.

Marit har tatt vare på gjenstander også fra egen gårdsdrift, som melkeutstyr. Gården hadde for øvrig eget ysteri på 1860-tallet. Årsaken til dette var nok at broren til daværende eier Lars Larsen, var Anders Larsen Bakke på Østre Bakke, som var opphavsmann til den senere så kjente Jarlsbergosten. Ysteriet på Kalsrud ble imidlertid nedlagt etter få års drift. Trau og tiner, flatbrødkjevler, gorojern, vaskebrett og diverse husgeråd gir et øyeblikksbilde av mange generasjoner kvinners slit og strev i en hverdag milevis fra dagens moderne hjelpemidler. Parafinlamper og spede talglysholdere vitner om en tid der godt arbeidslys var en luksus. Likevel lå hendene aldri stille, noe samlingen av garntvinner, karder og vev-utstyr viser. Marits favoritter er to fint dekorerte slagbommer til vevstoler.

Den ene har innskrevet årstallet 1822, og har tilhørt Inger Kirstine Jørgensdatter, født i 1797 og død i 1866. Hun kom fra Mellom Bagstevold, og giftet seg i 1822 med Anders Paulsen Karlsrud. Og selv om de eldste tekstilene er overlevert til Vestfoldmuseene, har Marit fortsatt en rekke broderte nattserker, overlaken og putetrekk igjen. Gamle bøker, som salmebøker og Kirkelig Tidende fra 1855, er også i samlingen.

Selv giftet Marit seg som 21-åring, fikk fire barn og har siden den gang vært på Kalsrud. Barnestell, gårdsdrift og et aktivt organisasjonsliv har fylt dagene. Foreningslivet har vært ekstra viktig, og Marit er bekymret for at dagens unge ikke ser nytten av å delta i lag og foreninger.

– Hvis ingen gjør noe, skjer det heller ingenting. Og det viktigste er at man får veldig mye tilbake av å delta, sier Marit.

I dag har hun nok å pusle med hjemme rundt husveggene, og det er en stor flokk på 20 voksne og 6 små som fyller tømmerstua hos Marit når hele storfamilien er samlet.

Og med Marits systematiske samlinger, slipper etterkommerne foreløpig å ta stilling til hva de skal gjøre med alle minnene etter tidligere generasjoner på gården.

Et aktivt organisasjonsliv

Marit Sollie kan fortelle om et aktivt organisasjonsliv i flere foreninger i bygda: «De fleste bondekoner i bygda var med i Våle Bondekvinnelag. Der var det et fint samhold og mye kursvirksomhet, både brevkurs og praktiske kurs. På fylkesplan var det flere kurs for kvinner, blant annet traktorkurs av forskjellige slag, skurtreskerkurs mm. Etter hvert ble jeg leder av Våle Bondekvinnelag og styremedlem i Vestfold Bondekvinnelag. Bondekvinner hadde ingen rettigheter når det gjaldt fødselspermisjon, sykepenger og pensjon fordi inntektene på gården ikke kunne deles på mann og kone som arbeidet

sammen. Etter hvert ble det godkjent at vi kvinner kunne tjene kr 30.000 i året.

Jeg ble valgt inn i *A.C.W.W.-nemda* (*Associated Country Women in the World*) i *Norges Bondekvinnelag*. Det er en organisasjon for kvinner verden over. Jeg var med på kongresser i London og i Irland. I Norge samlet vi inn penger til kvinneprosjekter i Afrika, blant annet til vannprosjekter i Zambia. Å bore etter vann og sette opp ei enkel pumpe i landsbyer var et stort fremskritt. Jeg var så heldig å få representere Norges Bondekvinnelag på en studietur med Norad, høsten 1985, til Zambia. Vi var fire personer som reiste fra Norge som representerte forskjellige kvinneorganisasjoner. Der var det mye å se og lære. Da jeg kom hjem, var jeg rundt og besøkte bondekvinnelag i Vestfold hvor jeg viste lysbilder og fortalte om turen til Zambia. Her så vi at arbeidet vi gjorde med å samle inn penger kom godt med og gjorde en stor forskjell.

I sanitetsforeningen hadde hver skolekrets sin lille forening tilknyttet *Våle Sanitetsforening*. Det var fint å bli med

i *Kleven Sanitetsforening*, for da ble jeg kjent med folk i grenda her. Etter hvert ble jeg valgt til leder i Kleven, og i 1990 som leder i *Våle Sanitetsforening*.

Jeg ble også valgt inn i styret og som leder i *Våle Skogeierlag*. Der var det lite med jenter, men mye fin skog å se, veldig lærerikt og mange hyggelige menn som var lett å samarbeide med.

I *Våle historielag* manglet vi eget hus, så styremøtene hadde vi derfor hjemme hos styremedlemmene. Medlemsmøtene var rundt på forskjellige lokaler. Da vi fikk tilgang til *Våle prestegård*, ble det nok å gjøre der med å innrede den gamle presteboligen og etter hvert forpakterboligen. Det var litt av en jobb, men veldig morsomt.»

Alle foto: Hilde Ringen Kommedal.

VAREMAGASINET

HOVS

EST. 1988

Kjona fra Kalsrud på Norsk Folkemuseum

Hilde Ringen Kommedal

Som nevnt i artikkelen om Marits museum, var søsknene på Kalsrud opptatt av å bevare det gamle, og i 1935 tilbød Olav Karlsrud Norsk Folkemuseum å overta den gamle kjona som hørte til gården. Ei kjone er et tørkehus for korn, malt og lin, og ble på Kalsrud i hovedsak brukt til tørking av lin.

I brev til Her Direktør Aal på Norsk Folkemuseum 18. juli 1935, skriver Olav Karlsrud blant annet:

«Vi vil gjerne forære Folkemuseet den omtalte kjone med tilbehør, mot at den blir avhentet uten omkostninger og bryderi for os. Det har været mit ønske med hensyn til den gamle kjone å vite den vel bevaret for fremtiden og det er derfor mig en stor glede å forære Norsk Folkemuseum den. Tak for at vi kan vite den så vel forsørget.» Som givere skulle stå Olav selv, og deres avdøde bror Lars, som gikk bort i 1922.

Fra Bygdøy kom svaret fra direktøren bare dager etter:

«For denne verdifulle gave tillater jeg mig herved å bringe Dem museets varme takk. De kan være overbevist om at vi nok skal ta vare på Deres gamle bygning i fremtiden, så den alltid kan bli stående her som et minne om den gamle kultur i Vestfold.»

Det gikk flere brev mellom Våle og folkemuseet sommeren 1935. 27. juli skriver

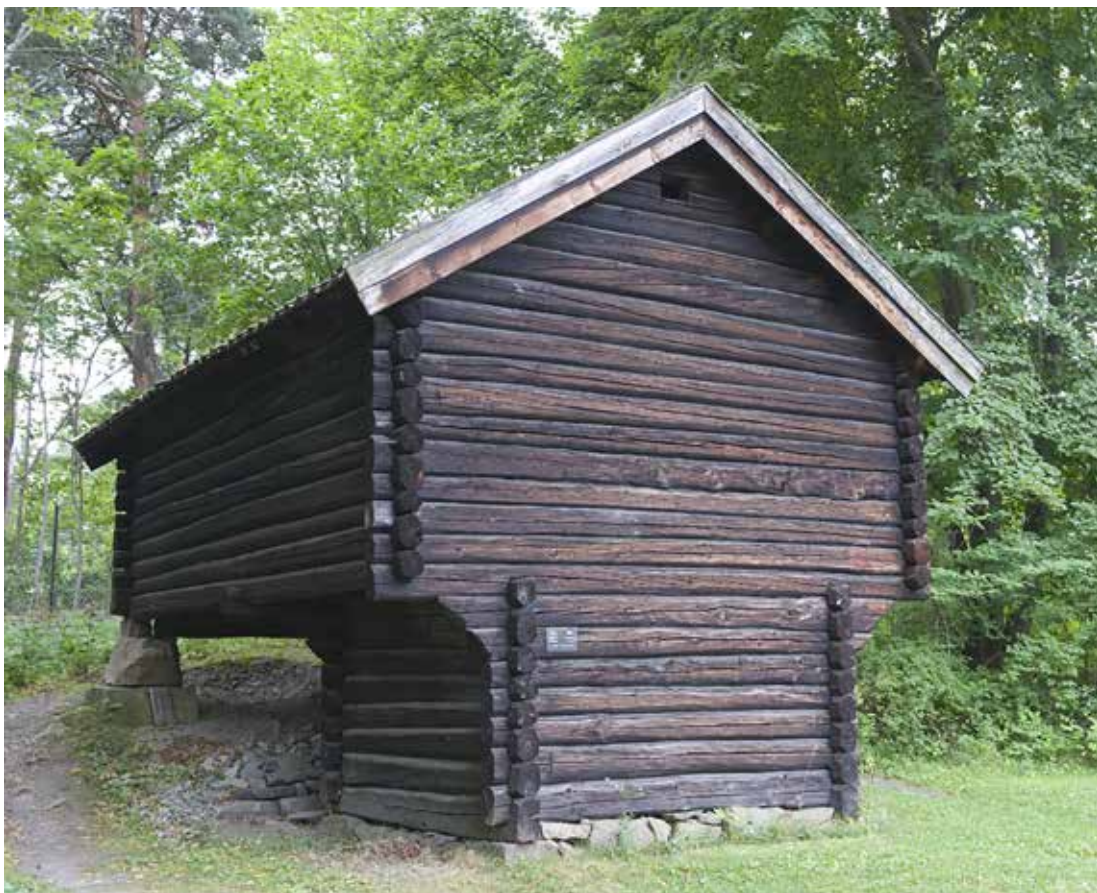
Olav at «kjonen kan hentes når som helst», men at det «høver best før regnet kommer». Folkemuseet spør tilbake hva som menes med det, og Olav svarer:

«De spør om hvad jeg mener med før regnet kommer. Jo nu er det tør fast bakke, men etter lang tørke pleier det å komme meget regn og da er det vanskeligere å kjøre paa jordet.»

Så får vi håpe flyttingen løste seg på best mulig måte. I 1939 mottok Olav et nytt brev fra folkemuseet, med fotografi av kjona, som bekreftelse på at alt var gått i orden:

«Efter løfte tillater Norsk Folkemuseum seg å oversende Dem vedlagte fotografi av den gamle kjonen som De og Deres bror hadde den godhet å skjenke til Friluftsmuseet. I det jeg på ny takker dere begge to for gaven, er jeg Deres ærbødige direktør.»

Kjona fra Kalsrud står utstilt på Østlandstunet, som del av Friluftsmuseet på Norsk Folkemuseum, Bygdøy. Bilde og illustrasjon av kjona kan også sees på

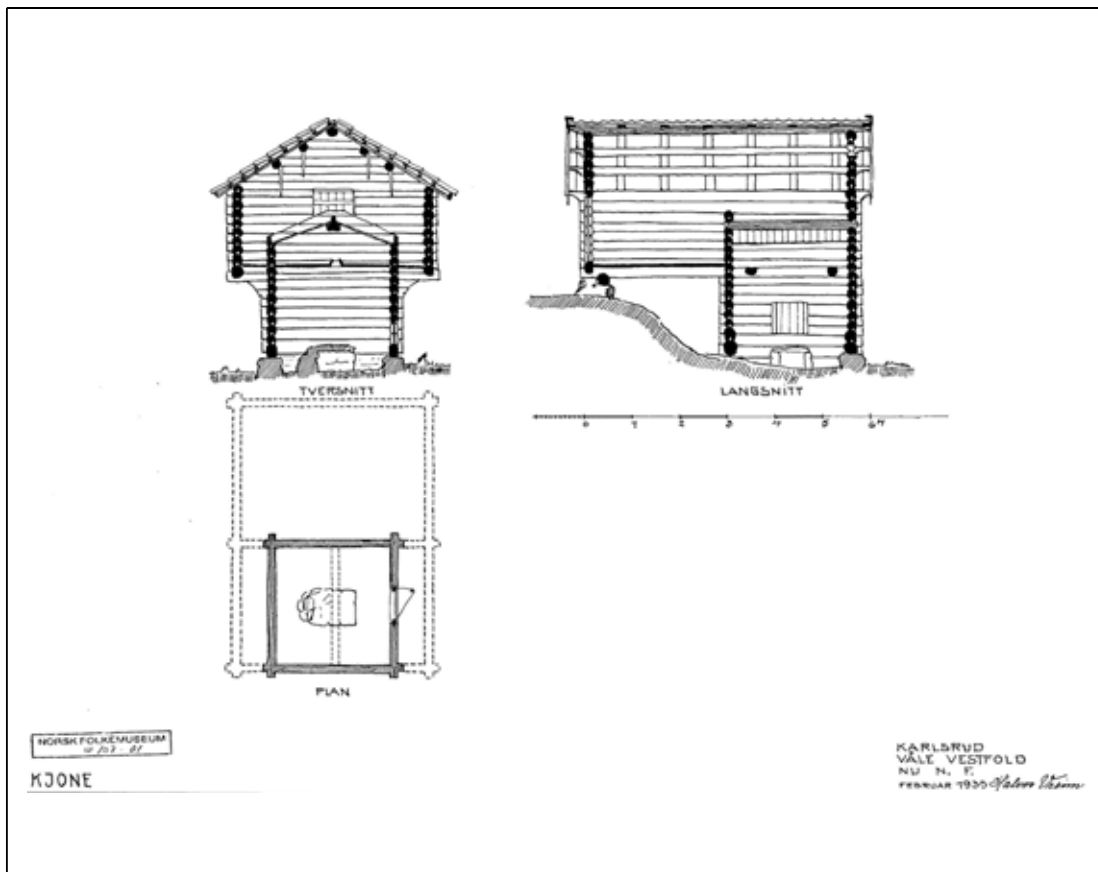
Kjona fra Kalsrud. Foto: Norsk Folkemuseum.

digitaltmuseum.no. Som følgetekst til illustrasjonen står følgende: «Overført til museet 1935, gjenopført 1936. I kjona ble det tørket korn, lin og hamp. Denne kjona er spesiell fordi det i første etasje, som ble kalt «omnshuset», var et lite ildsted midt på gulvet, istedenfor den mer vanlige badstuovnen. I andre etasje var det karmen med spiler over – «karma» med «spili» – der avlingen ble lagt for å tørkes. Varm luft og røyk trengte opp fra omnshuset gjennom en åpning mellom karmene.»

<https://digitaltmuseum.no/0111053635158/kjone-fra-karlsrud-vale-i-vestfold>

Alterkanne og gravkapell

Det er verdt å nevne at det heller ikke sto på giverglede hos de andre søsknene på Kalsrud. I bygdeboka kan vi lese at de i forbindelse med broren Lars sin død, skjenket en vakker alterkanne i sølv til Våle kirke. Gaven var til minne om broren, som var organist i Fon kirke, og aktivt medlem i Våle sanglag. Den siste gjenlevende, Dina (død i 1966), stilte på familiens vegne i 1953, kr 60.000 til disposisjon til bygging av gravkapell ved Våle kirke. Kapellet ble innvidd i 1958 (Våle bygdebok, 1963).

Tegning: Norsk Folkemuseum.

Konstruksjon

- Tre, lafteverk, tømmer eller planker
- Grunnmur: Pukkstein
- Vegger: Stokkene er ca. 20 cm høye, flathugde og med firkantede laftehoder.
- Ildsted: Det er en grue midt på gulvet i første etasje eller «omarshuset».
- Bredder maks 580 cm
- Bredder min 280 cm
- Lengde maks 420 cm
- Lengde min 270 cm
- Etasjer 2

Opplysningene er hentet fra Norsk Folkemuseum:

<https://digitaltmuseum.no/011053635158/kjone-fra-karlsrud-vale-i-vestfold>

Vestfoldmøllene

- kvalitet - kunnskap - service

KRAFTFÔR - PLANTEKULTUR - KORNMOTTAK - BUTIKK

- Lokalt og kortreist fôr til alle dyreslag
- Solide faggrupper innen husdyrhold og plantekultur
- 3 kornmottak i Vestfold
- Såvarer, gjødsel, kalk, plantevern
- Driftsmidler til landbruket

*Norske
lokale
råvarer!*

Møllebutikken på Borgen

- Fôr og tilskuddsfôr til hest
 - Mat og utstyr til hund, katt, smådyr og hobbyfjørfe
 - Stort utvalg i fuglemat og matere
 - Arbeidsklær, sko og støvler
 - Redskap til hage, stall og fjøs
- .. og mye mer!

Møllebutikken på Bakke Bruk

- Fôr til hest, hund, katt, kanin, fjørfe
- Tilskuddsfôr
- Driftsmidler

norgesfor.no

 Vestfoldmøllene

Alltid der for deg

Velkommen til Vestfolds største hengersenter!

- med stor utstilling både inne og ute

- Verkstedet tar i mot reparasjoner av alle typer hengere
- Vi har slitedeler til de fleste hengertyper
- Vi fører: Tysse og Tredal

Velkommen til en hyggelig hengerprat!

Du finner oss på facebook

HENGERE.as
O

Hengere.as
Valleåsen 2, 3174 Revetal
Tlf: 33 06 33 00
Mobil: 90 02 79 66
Email: post@hengere.as

ALT I BILREPARASJONER EU-KONTROLL

33 06 49 25

info@tkauto.no www.tkauto.no

Du finner oss på Revetal!

Da Roar ble religiøs i Fjælalubakken

Roar Ree Kirkevold

Etter 40 år bak rattet i tømmerbil har Roar Mørken mye å takke for. Selv om tømmeret ofte var kortreist til lokale sagbruk, så hadde han tid til lange tanker.

Hvis du har bodd i Ramnes en stund, lå du kanskje og sov ved halv firetida på morgenen en nesten helt vanlig natt i månedsskiftet februar–mars i 1996. De fleste gjorde jo det, men ikke Roar Mørken fra Lefsrød. Han kjørte tømmer fra ei stor tømmerdrift i Nyhus ikke langt unna grenda Mørken, eller «Møkja» som lokalbefolkningen kalte stedet hvor Roar har sitt familieopphav og navn fra.

Brødrene Mørken AS hadde tre tømmerbiler og arbeidsdagene var lange. De kjørte tolvtimerskift for å få tømmeret dit det skulle. Hver morgen klokken fem byttet de sjåfør, og fem om eftan skjedde det samme. Roar som medeier tok nattskiftet sjøl, så slapp den innleide sjåføren de ensomme timene med «snø til speilene» på uveisomme tømmerbilveier innover i skogene hvor de store mobiltelefonene som ofte var fastmonterte i bilene ikke hadde snev av dekning.

Blåis

Så tilbake til den beksvarte vinternatta i 1996. Kanskje spilte han vinnermelodien fra Melodi Grand Prix året før? Secret Garden hadde sikret Norge sin andre internasjonale seier med låten «Nocturne»

med 148 poeng. Roar hadde lesset fullt lass, og vel så det, i Nyhus hvor tømmerlunnene lå helt ut til bygdeveien slik de ofte måtte når de relativt nye lastbærerne hadde stablet tømmeret i himmelhøye lunner med enden til veien.

Før, da bøndene hogg tømmer med motorsag og kjørte det ut med traktor og vinsj skulle tømmeret ligge sideveis slik at Roars far, Johan Mørken, og de andre tømmerkjørerne kunne vinsje tømmeret opp på lasteplanet ved hjelp av to vaiere og skråstilte toppstokker som tømmeret gled opp på. Både hogstmaskinene, lastbærerne og tømmerbiler med kran var som revolusjoner å regne. Tømmerbil-sjåføren kunne sitte høyt der oppe under Melkeveien og svinge krana som grep tak i tømmeret som en gedigen kjeft, for å løfte det elegant over stakene og inn på lasset.

I Nyhus måtte Roar lesse nattetid fordi han stengte hele bygdeveien i den halvtimen det tok å lesse bil og den store treakslende slepehengeren som også var en ganske ny oppfinnelse på den tiden. Krana var festet bak på bilen slik at sjåføren kunne rekke helt fra tømmerstabelen på hengeren og frem til hytta.

Ikke som Roars første doning da han startet med tømmerkjøring i 1971. Da trakk han bakre hjulgang opp på selve bilen, og krana satt bak førerhuset fordi det kun var plass til én bunt med tømmer.

«Trillebåra» kalte bøndene denne Volvoen, og de savnet den da tømmerbilene ble større og med treakslede slepehengere hvor det etter hvert ble plass til tre tømmerbunter etter hverandre. Bøndene måtte utbedre de trange skogsbilveiene, og bygge større snuplasser, selv om Roar kunne snu også de lange vogntogene på nærmest mirakuløst vis.

I natt var det 18 kuldegrader og det hadde vært så kaldt i flere uker. Roar frøs på kransetet, så det var godt å komme seg tilbake i førerhytta med fullt lass. Overfullt lass, for å være ærlig. Tømmerkjøerne får betalt per kubikkmeter, og nå om natta når både du og folkene i Vegvesenet som en gang iblant hadde vektkontroller sov, snek nok tømmerkjøerne seg til å lesse «nattlass».

Han rullet seg en Petterøe-røyk og satte kursen mot Ramnes kjærke, for han skulle sørover og levere det tunge lasset til et av datidens mange sagbruk. Som guttunge hadde Roar lært både å røyke og

Han rullet seg en Petterøe-røyk og...

banne av Ernst Flåtten. Han var naboen hjemme på gården Lefsrød. Ernst Flåtten var formann i skolestyret, og sendte årlig to henvendelser til skolen. Begge hadde samme innhold, og begge ble innvilget uten videre behandling. «Roar må få ei uke fri for å delta i våronna. Han skal kjøre traktor for å rekke over alle jordene». Om høsten ble ordet «våronna» byttet med «tresking». Verre var det ikke.

Roar Mørken har kjørt bygdeveien tusenvis av ganger før. Han vet at det trengs kjettinger på alle drivhjulene for å komme opp motbakkene og ut den farlig bratte Tinghaugbakken. Han vet akkurat hvor han må ha litt fart og hvor han må gire ned. Utfordringen i natt er at blåisen har blitt farlig hard, så kjettingene går oppå som om det var betongdekke på veien.

Gislerødbakken opp til avkjøringen til Langevannet gikk greit tross noen tonn tyngre lass på den steinharde blåisen. Slepehengeren var vogntogets desidert tyngste del. Praktisk fordi han fikk med så mye større lass, men også farlig fordi drivhjulene relativt sett ble lettere enn med bare bil. Roar løftet boogien opp slik at i hvert fall én aksel skulle presse piggekjettingene ned i isen.

Han passerte Fjælabua, som egentlig het Fjellboden på samme måte som «Møkja» het Mørken. Da skjer det. Etter det lille gårdstunet går veien ned, over en bekk og brått opp, til venstre og inn i skogen igjen. Farta i bunnen må litt ned for ikke å havne i bekken. Da blir hengeren akkurat litt for tung for å komme opp Fjælabbakken. Motoren gjør hva den kan for en erfaren sjåfør, men i det forhjulene er oppe på den lille sletta, stopper vogntoget. Drivhjulene slurer uten feste selv

med solide kjettinger. Tømmerhengeren er fortsatt i bratthenget og Roar er alene uten mulighet til å komme videre.

To muligheter

Siden bilen har håndbrekk på alle hjul utenom boogien, hjelper det ikke å dra på dette. Roar er også helt klar over at hvis han løsner stroppene, vil hele det store hengerlasset seile av og fordele seg utover veien ned mot bekken. Dessuten kunne han jo ikke gå ut, for da ville hele vogntoget gå samme vei.

Han har to muligheter: Ringe Ragnar Mørken som han vet har tilgang til stor traktor med piggekjetting på alle hjul. Det er to problemer med mulighet én: Klokken er 03.45 og Ragnar sover, og uansett ville han få problemer med å få traktoren forbi tømmerbilen slik at han får trukket den opp Fjælabubakken. Den andre muligheten er å be til Vår Herre om at han måtte dytte litt der bak, slik at doningen kunne fortsette ferden mot sagbruket.

Roar valgte alternativ to, selv om det kanskje ikke var helt opplagt for ham. Hva han sa, vet ingen, men Vår Herre hjalp til ved å la drivhjulene slure seg gjennom isen og ned i det isharde gruslaget under. Så slapp Roar vogntoget noen få centimeter bakover for å få den lille farten som førte han noen flere centimeter frem til på nytt å slure seg gjennom blåisen.

Slik kravlet Vår Herre og Roar seg opp Fjælabubakken centimeter for centimeter til bilen fikk skikkelig tak og hele sullamitten fikk grep nok til å trekke hengerlasset opp.

Vår Herre sov ikke klokken 03.45 og valgte altså å overse at lasset var noen tonn for tungt.

– Du og du, sier Roar. Han pleier å si det når noe skal understrekes. Så rullet han seg en ny Petterøe på toppen av den bratte Tinghaugbakken som han skulle ned på samme type is.

Noen uker etterpå

Hendelsen fra Fjælabubakken satt i Roar Mørken. Han hadde kjørt tolv timer hver natt i tre uker for å få ut alt tømmeret fra Nyhus og andre lignende drifter. Nå står han og lesser i Askjerdalen. Også her i veien, men denne veien er bredere så bilene kan passere i lav fart.

Da kommer vår legendariske sogneprest Are Sandnes. Are stopper rett og slett for å kjenne den særegne lukta av nyhogg tømmer og granbar. Det er slik de gjør, de som er tømmerkjørere og sogneprester med sans for natur og ekte arbeidsfolk.

Mens Are trekker inn lukta, forteller Roar om hendelsen i Fjælabubrekka.

– Nå har du fått en troende til i menighet, sier Roar.

Ares svar overrasket kanskje Roar litt.

– Meget spesiell historie, men husket du å takke?

– Jeg rulla meg en røyk på toppen av Tinghaugbakken, men det er mulig jeg glemte å takke.

– Det er like viktig å takke som å be, svarer Are Sandnes på sin direkte, men vennlige måte.

Are er nok den presten i distriktet som hadde best kontakt med ekte folk. Han vet så mye som for alltid forblir bak en gjennomført mur av taushetsplikt.

Selv nå nesten 30 år etter hendelsen i Fjælabua og Askjerdalen, er dette

historien som Roar oftest tenker på. «Like viktig å takke». Hvor ofte gjør vi det? Hvor ofte er vi moderne mennesker såpass at vi koster på oss å takke for at små og store ting faktisk går bra. Som det å kjøre tusenvis av tømmerlass i førti år uten å skade noen eller seg selv, eller rett og slett å komme opp en motbakke i livet?

– Du og du, sier Roar.

Sognepresten hadde gitt ham noe å overføre til mange situasjoner i livet.

Brødrene Mørken

Det var Johan Mørken som startet transportfirmaet i en tid da det ikke fantes så mye industri slik vi kjenner det i dag. Oppdragene var små, men mange. Et lass poteter hit og noen sekker korn dit. Mye tømmer om vinteren og alt det andre om sommeren.

Roar forteller at faren, som også var en slags kjendis i Ramnes, la kundegrunnlaget gjennom sitt livsverk, transporten. På et par timer kunne han gjøre bilen om fra potetkjøring til grisematkokeriet på Revetal, og til tømmerbil.

Tre av Johan Mørkens sønner, Jan Oddvar, Sven Åge og minstemann, Roar, overtok farens kunder og biler. Det ble utvidet til aksjeselskapet Brødrene Mørken AS. Etter hvert ble det et stort transportselskap med flere ansatte og omfattende oppdrag for Norske Skog og Felleskjøpet. Roar fortsatte med tømmerkjøringa helt til han ble 60 år. Da hadde han sittet 40 år bak rattet.

I mange år kjørte de tømmer med tre biler. Etter oppkjøpet av Asbjørn Hansens tømmerbiler på Svinevoll hadde de mye av tømmerkjøringa i hele distriktet, Ramnes, Våle, Borre, Horten, Sem, Tønsberg,

Nøtterøy, Tjøme, Stokke og Andebu og en del i Vassås.

Begynnelsen

Roar begynte som trøkkjører på Revetal-saga som lå der lensmannskontoret var i mange år, altså skrått over Bispeveien for Meny.

– Jeg begynte som 14-åring, og vi kjørte plankestablene over Bispeveien til soltørking akkurat der Menybutikken ligger nå, forteller han og legger til at ofte var plankestablene så tunge at de måtte ha to mann på motsatt side av trøkken slik at den ikke skulle steile og «legge av» lasset i ei røys på Bispeveien.

– Dette var før HMSens tid, smiler Roar.

– Du og du.

Tømmerkjører ble han fra han fikk «lappen» i 1971. Raskt ble han kjent på alle de relativt små sagbrukene i distriktet, de fleste med ganske freske originaler ansatt. Han har flere historier som han ikke deler med Re-minne. Ofte var det ulike sider ved kvinnekroppen som var tema under lunsjpausene. For en 14-åring, var nok dette ny kunnskap om enn ikke alltid så objektivt sannferdig.

Tømmer og flatbrød

Roar forteller at de kjørte tømmer til et titalls lokale sagbruk på den tiden. Et av dem var Barkåker sag hvor det luktet fantastisk godt av flatbrød hvis vindretningen var riktig. Her rett bak flatbrødfabrikken drev Lars Sørum saga si, mens kona Astrid stadig kom med hjemmelagd saft i store mugger.

– Flotte folk. Jeg savner mange av folkene, innrømmer han. Ofte ble han invitert på mat, for før møtte tømmerkjørerne bøndene med traktor og motorsag.

– Vi visste jo at leggeplassene var små, så vi prøvde å lirke ut et lass eller to

innimellom slik at de kunne snu redskapen sin på en grei måte.

Oftest spiste tømmerkjører Roar Mørken brødsnivene sine mens han kjørte langs veien. Det var ikke tid til annet. Selv om de hadde bedre tid på seg før tømmer ble ferskvare som nå, skulle det fram til kjøperne. Da først kommer transportoppkjøret.

– Noen ganger tok jeg meg likevel tid til en prat og en matbit hos de triveligste bøndene, sier han.

Forskjell på folk

Roar Mørken ble selvsagt kjent med nær sagt alle bøndene i Ramnes og Våle og ellers i det store området han betjente. Hver liten veistubb kunne han som sin egen bukselomme.

– Det hender faktisk at jeg tar meg en bevisst omvei den dag i dag. Noen ganger har skogen grodd til så jeg ikke kjenner meg igjen, mens andre steder ligger tun og landskap slik at minnene er like gode og sterke.

Han husker da han kjørte ei drift fra Heierstad i Våle. Der var det ekstra god grobunn, bonitet, og plutselig oppdaget han som 50-åring at tømmeret han kjørte var yngre enn han selv.

– Tenk å ha fått være med så lenge.
– Du og du.

Men, langs veien har det også vært forskjellige folk han har møtt. Selv om de aller fleste har vært utrolig dyktige og hyggelige folk, har han også vært borti folk som ikke bryr seg. Greit nok med dem som aldri ryddet i tømmerlunnene.
– Alt ble «trøkt sammen til ei tøyse» forteller han. Det var de samme folkene hele tiden.

– Vi visste jo hvem de var, så vi la inn litt ekstra lessetid i kjørerutene. Vi prøvde å være psykologiske og føle oss fram, men selv om vi ryddet opp og forsøkte å hjelpe alle, så skal jeg innrømme at det har hendt at jeg har måttet reise fra slike steder uten tømmer, sier han. Det hjalp litt, men ikke mye. Da far Johan trakk

Ikke alle steder var det slik orden.

tømmeret opp på bilen med vinsj, måtte lunnen altså ligge med siden til veien. Med tømmerkrana, skal tømmeret ligge med enden til veien, og det skal være rett kant i én side, slik at det kan lesses på uten å måtte justere hvert kranløft.

– Rotet var tross alt en ting, men egoismen er verre, mener Roar og forteller om en bonde som totalt manglet forståelse for alt annet enn seg selv.

Roar anonymiserer slik at et hyggelig historisk skrift ikke skal bli sladreprese, men forteller om en skogeier i området som litt for ofte jukset ved å legge inn råtestokker i lunnen.

– Vi hadde lov til å levere ti prosent råte i massevirket, og hvis bøndene hadde vært «litt dårlige i prosentregning», så la vi ut de råtestokkene som ville fått hele lasset underkjent. En slik underkjennelse ville betydd mange tusen kroner i tap for skogeieren, så den ekstraserivicen var mye verd.

Denne skogeieren la råtestokkene tilbake i lunnen så fort Roar var ute av gården.

– Jeg kjente jo igjen stokkene etter hvert, og til slutt fikk jeg nok, så jeg tok dem med på neste lass, sier Roar.

Hele lasset ble underkjent og skogeieren klaget i ettertid høylytt på at regelverket ble håndhevet altfor strengt.

– Du og du.

Samme skogeier krevde også at Roar skulle hente tømmeret når det passet ham selv.

– En gang ringte han da jeg hadde halvlest et lass hos en annen skogeier.

«Mener du at jeg skal lesse av og kjøre til deg, da» spurte jeg ham. Ja, det er fint om du gjør, svarte skogeieren.

– Da leste jeg av lasset igjen og forklarte bonden som måpende så på at tømmeret

hans havnet tilbake i lunnen, at jeg måtte prioritere den andre, og «viktigere», skogeieren. Etter det skrev jeg en avviksmelding, men om han noen gang fikk greie på det, vet jeg ikke, for han fortsatte slik til jeg sluttet å kjøre, sier Roar.

Uten uhell, – nesten

I dag er Roar takknemlig for at han har klart mange tusen tunge tømmerlass uten å skade seg selv eller andre. Én gang i et øyeblikks uoppmerksomhet, fikk han høyre forhjul utenfor asfalten. Han rakk å tenke at «nå velter hele drosja» før veiskuldra ga etter og både bil, henger og lass veltet ut på jordet en meter under veien.

– Det er fælt å si det, men jeg kjørte mye uten sikkerhetsbeltet festet. Jeg var helt sikker på at jeg skulle klare å holde meg fast i rattet om noe skjedde. Velten lærte meg at i løpet av to sekunder, ligger du hjelpeløs sammen med absolutt alt løsøre der eventuelle passasjerer har beina sine. Etter det har jeg konsekvent brukt sikkerhetssele.

Bærumsossen på Tjøme

Det er én historie som svært mange i bygda har hørt i ulike versjoner, og som beskriver Roar Mørken ganske presist. Vi ber ham fortelle den, men han nøler. Etter en stund får vi den likevel fra kilden selv.

Se for deg en varm fredag ettermiddag rett før ferien. Roar skulle hente et sliplass på Tjøme. «Slip» er tømmer som ikke er bra nok til å bli sagd opp til trelast, men som leveres til industrien som bruker det for eksempel i papirproduksjonen. Tømmerlunnen ligger på den ene siden av privatveien. På den andre siden er det et steingjerde, og det store tømmervogn-

toget til Brødrene Mørken har møysommeligg rygget seg på plass og lest omtrent halve lasset.

Dette er på 1980-tallet og Roar sitter høyt på krana og svetter. Da dukker det opp en lyseblå BMW uten tak. I bilen sitter en eldre herre med solbleket hår, oppbrettede dressjakkeermer og bistert uttrykk i øynene. Veien til hytten, ikke hytta, er stengt av en arbeider og det lukter kvæe.

Ved siden av seg har han ei betydelig yngre dame i lårkorte skjørt og dyp utringning.

– Klesplaggene så ut som om noen hadde gått tom for stoff. Sikkert mannens sekretær, tror Roar.

– Jeg hørte at mannen tutet én gang. Det irriterte meg, men greit nok.

Men da herren fortsetter tutingen, får Roar nok. Han klatrer ned av krana og går bort til BMWen uten tak. Roar spør

hva han driver med. Mannen forteller at Roar sperrer veien til hytten, ikke hytta, hans og at han skal på weekendtur.

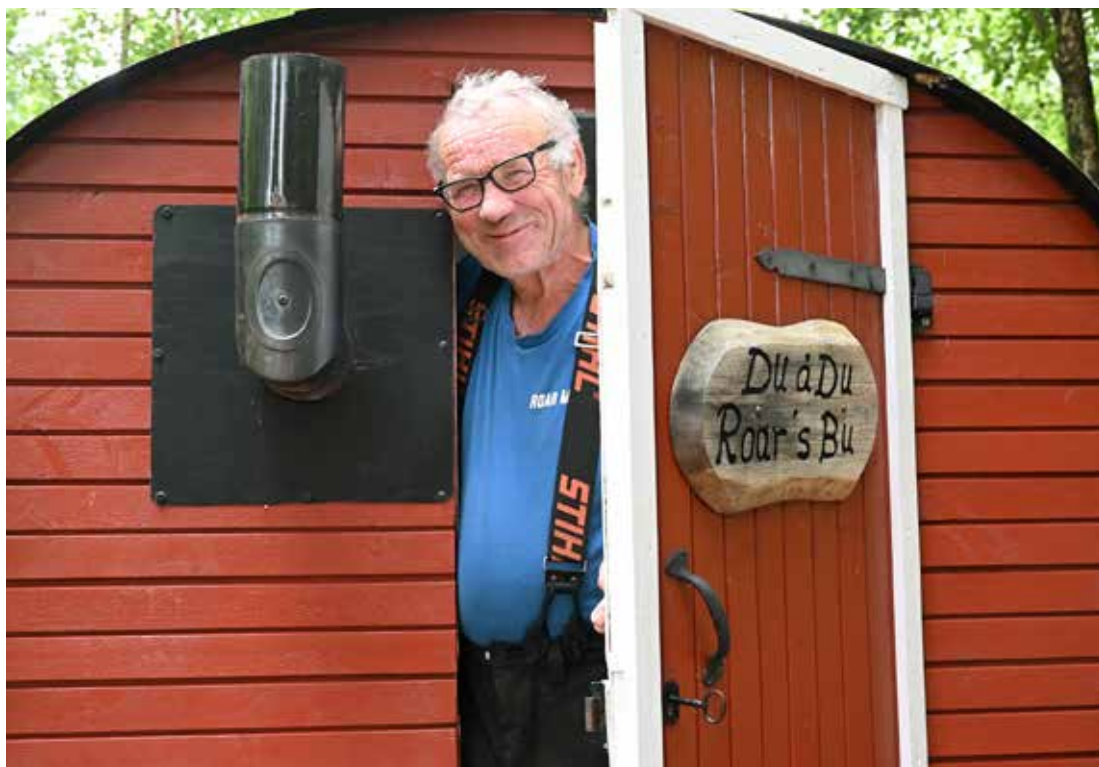
Da sier Roar det som nærmest har blitt en vandrehistorie i Ramnes og Våle. Beklager språket, men du får lese det i sammenheng med denne artikkelens første historie fra Fjælubakken. Roar har bygdas kanskje største arbeidshender og trolig noe av bygdas mest direkte språk.

– Vet du hva jeg driver med da?

– Jeg kjører deler av trær som noen av oss kaller tømmer. Det skal til en industri som lager en spesiell type papir som gjør at rass... som deg kan få tørka seg i ræ...

– Mannen rygget pent ut av privatveien og ventet tålmodig til jeg hadde lesset ferdig både bil og henger. Jeg hørte ikke et pip mer fra verken han eller tuta på den lyseblå BMWen hans, smiler Roar.

– Du og du.

I dag finner du pensjonisten Roar Mørken i Skrikestadskogen i Fon hvor han steller ungskog og rydder vekk alt som ikke skal bli fremtidens tømmer. Forrige vinter hogg han 150 kubikkmeter tømmer og åtte tusenliters-sekker med «kjøkkenved», et uttrykk han lærte av en Stokkebonde som i flere år inviterte alle som hadde hjulpet til med å få gårdens tømmer av stubben, og til kjøperne. «Kjøkkenved» er finhogd ved til de gamle vedfyrte kjøkkenkomfyrene med ringer til kaffekjelen.

Her i skogen kombinerer Roar trening, arbeid og mulighet for fortsatt å tenke lange tanker.

– Flere pensjonister burde vurdere om de skulle glede seg over å rydde i skogen.

I Ramnes og Våle hjelper det nemlig lite å plante etter hogst hvis man ikke også rydder vekk rødhyll, lauv og bringebær slik at granene får livsvilkår til å vokse opp til verdifullt tømmer.

Eller, Roar Mørken rydder forresten ikke vekk bringebærkratt som ikke er nødvendig. Skogen skal inneholde et biologisk mangfold hvor det er plass til både gran, boketrær (bøk) og bringebær.

Akkurat i dag har han plukket årets første villbringebær.

– Det er så mye å takke for.

– Du og du.

Alle foto: Roar Ree Kirkevold.

Et spann villbring

Å ha plukket et spann villbring
oppe på høgbrennene en solblid dag i august.

Sitta på en stubbe og ta seg en røyk
me´ bære glør tungt rødt i melkespannet
Og auga tar ut på vidotta.

Sveiper over diblå høgder
der hver bulk i himmelranda
har et velkjent navn og hetter
Hesteknatten, Raufjellet, Rinnerhøgda-

Og heile dagen kjennes som
et stort stille solsmil
inni hjertet.

Hans Børli «Dagen er et brev», 1981

**Gunnerød &
Langaas A/S**

MESTERHUS

– det blir som avtalt

416 31 891 / post@gunlan.no

Byggmester

EGIL RAGNAR LIE

Borgeveien 16, 3178 Våle

33 06 05 73

900 65 473

Alt i nybygg og restaurering!

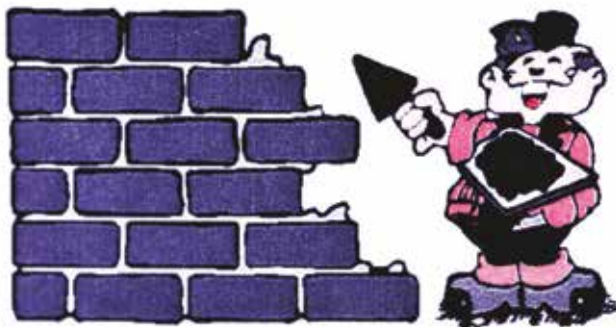
Murer

Odd Henry Solberg

Hvitsteinveien 11, 3178 Våle

hesolber@online.no

481 52 675

**Alt innen mur og puss
Fliser og peiser**

***Alt i landbruksreparasjoner
Salg av deler, redskap og dekk***

kloppverksted@online.no
Østre Hole 2, 3175 Ramnes

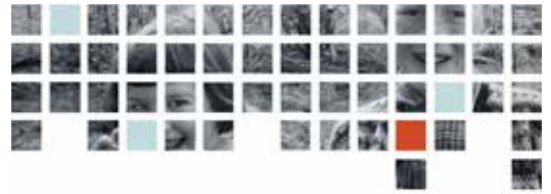
950 33 873
33 39 64 33

Klopp Verksted AS

Slektsforskning

– noen gode tips

Odd Roar Sulutvedt

Mange tenker på å begynne med slektsforskning, men vet ikke helt hvor de skal begynne. Her er noen tips:

1. Begynn med deg selv!

Skriv ned det du allerede vet, og ta gjerne med historier som du har hørt om slekta.

2. Snakk med andre i familien

Dette er jo en fin juleaktivitet! Det er ofte familiesammenkomster i løpet av jula, benytt sjansen til å spørre de andre hva de vet. Det er særlig viktig å snakke med de eldste, de sitter ofte på mange opplysninger.

3. Finn gamle bilder, og få navn på personene

Nok en familieaktivitet som kan gjøres i jula! Det finnes haugevis av gamle bilder i de tusen hjem, men det er dumt når man ikke vet hvem som er avbildet, hvor det er eller i hvilken anledning bildet er tatt. Noter ned, men ikke skriv på selve bildet!

4. Ta vare på kildene

Systematikk er lurt, skriv ned hvor du har opplysninger fra, hvem som fortalte historien etc.

5. Vær nøye, kritisk og etterrettelig

Ikke alle opplysninger er riktige, ikke

alle kilder er like gode, og ikke stol på andres arbeid. Vi kan alle gjøre feil, men det er kjedelig å oppdage at du har forsket på feil slekt fordi du ikke sjekket godt nok.

6. Bruk et slektsprogram

Et slektsprogram hjelper deg til å holde orden på personer og opplysninger. Du kan også lett lage slektstrær og andre oversikter ved hjelp av programmet.

7. Finn informasjon på nettet

Digitalarkivet, Nasjonalbiblioteket, Gravminner og andre nettstedet har massevis av opplysninger. Mye kan derfor gjøres hjemmefra.

8. Kom på møter i Slekt og Data i Re!

Slekt og Data i Re har møter på Reve-tal bibliotek i vintermånedene. Første møte etter nyttår blir torsdag 12. januar, deretter blir det den andre torsdagen i hver måned. Slektsforskermiljøet kjennetegnes ved at det er lett å spørre om hjelp, og mange vil bidra for å hjelpe deg i gang, eller hjelpe deg videre om du står fast.

På hjemmesiden til «Slekt og data» kan du lese mer om slektsforskning, både lokalt og nasjonalt. Velkommen til en spennende hobby!

ELEKTRIKEREN MED

ALT I ORDEN

innen sterk-og svakstrøm

T: 33 06 10 20
altinstallasjon.no

ALT
INSTALLASJON

EL-PROFFEN

VI HAR LØSNINGEN

DET GRØNNE SKIFTET

Energisparing, solenergi,
lading, og rådgivning

T: 33 06 10 20
altpluss.no

ALT+
GJØR EN FORSKJELL

Om rodesystemet og steiner fra en rode på Tinghaugveien

Rolf Sørensen

Allerede fra tidlig middelalder skulle bøndene vedlikeholde de veiene de brukte. Danskekongene laget flere lover og forordninger som omfattet vedlikehold av veiene. I 1648 skulle hovedveiene (kongeveiene) inndeles i roder, men først på 1820-tallet ble de mindre veiene i vårt distrikt rodebelagt. På slutten av 1950-årene hadde min far mottatt tre rodesteiner fra veivokter Jakob Mørken som hadde ansvaret for vedlikeholdet på Tinghaugveien. NOEN av steinene hadde initialene til eier eller rodenummer og lengden på roden. Andre eldre veier i Ramnes og Våle har sikkert også hatt rodemerker. Det er bare å leite.

Om veivedlikehold fra vikingtid til 1915

Fra vikingtid er ansvaret for vedlikehold av veien fastlagt i loven. I Frostatingsloven står det slik: «Den næraste fulle kyrkedagen før jonsokaftan skal alle våpenføre menn, kvar i sitt fylke, vøla vegar der det mest trengst i kvar skipreide» (Sitert fra Erikstenvik 2014).

I Magnus Lagabøtes Landslov fra 1274, står det at bøndene skulle utføre vedlikeholdet på veiene. Den som unndro seg slikt arbeid ble straffet med bøter.

Fra vikingtid fram til 1700-tallet var veiene stort sett ride- og kløvveier. Etter den tid ville kongen at veiene skulle være farbare med vogner – både sommer som vinter.

I 1636 utstedte Christian IV en forordning om forbedring av veiene i Norge. Vedlikeholdet skulle deles i veistykker ('leg' – sei-

nere rode) så hver bonde fikk ett. Lengden på veistykket ble fordelt ut ifra matrikkel-skyld, og de som ikke hadde veien over sin eiendom skulle bidra med arbeid på bruer o.l. De måtte passe på at veien skulle være i stand til «Mikkelsmess» (29. september) om høsten og «Korsmesse» (3. mai) før våronna tok til.

Ved den nye veiloven av 28. juli 1824, ble det for første gang gitt utførlige bestemmelser om veivesenet. Ansvaret for vedlikeholdet av veiene ble overført fra grevskapene til det offentlige (amtmanden, veiinspektører eller lensmenn). Det ble etablert distriktsroder som skulle være 4750 alen lange (seinere 3000 m). Hver rode hadde en rodemester.

Rodesystemet ble satt i drift for å sørge for et kontinuerlig vedlikehold på veinettet, først langs kongeveiene, men etter hvert på mindre viktige veier. Først på 1820-tallet

begynte det å komme rodebelagte veier (grusveier) i vårt distrikt (Gallis 1975, s. 57) Der rodene begynte skulle det stå en rodestopple med svartmalt tavle med rodens nummer og lengde. De enkelte veistykkene i roden skulle merkes med den ansvarlige bondes gårdsnummer og bruksnummer, og veistykkets lengde.

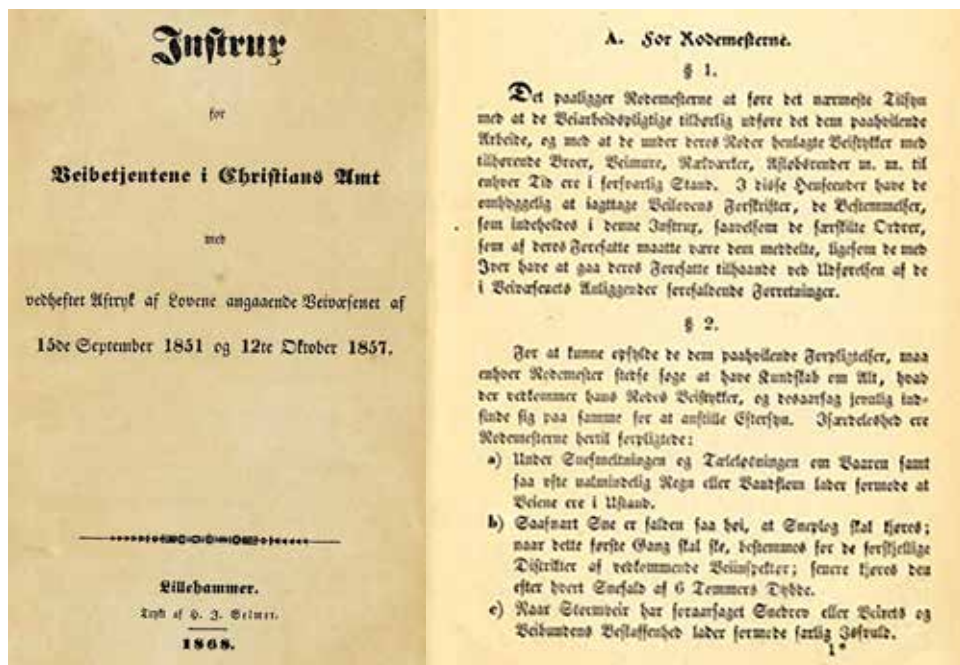
Rodemesterne hadde ansvar for at bøndene i den aktuelle kretsen overholdt sine plikter, og at arbeidet foregikk effektivt. Rodemesteren hadde også ansvar for å rapportere om folk som sluntret unna pliktarbeidet sitt. I «Instrux for Veibetjentene i Christians Amt, fra 1868», kan vi lese følgende i første paragraf:

«Oversettelse» av §1 fra gotisk skrift:
Det paaligger Rodemesterne at føre det nærmeste Tilsyn med at de Veiarbeidspligtige tilbørlig udføre det dem paahvilende Arbeid, og med at de under deres Roder henlagte Veistykker med tilhørende Broer,

Veimure, Rækværker, Afløbsrender m.m. til enhver Tid ere i forsvarlig Stand. I disse Henseender have de omhyggelig at iagttage Veilovens Forskrifter, de Bestemmelser, som indeholdes i denne Instrux, saavel som de særskilte Ordre, som af deres Foresatte maatte være dem meddelte, ligesom de med Iver have at gaa deres Foresatte tilhaande ved Udførelsen af de i Veivæsenets Anliggender forefaldende Forretninger.

Etter veiloven av 1912 kunne de kommuner som ønsket det, gå over til å betale veivoktere for vedlikeholdet, og pliktarbeidet på rodene opphørte.

Den første juli 1915 tok Ramnes over ansvaret for vedlikeholdet av Tinghaugveien. To år seinere ble Jakob Mørken Gislerød ansatt som veivokter. Før 1915 hadde blant andre Tor L. Berg vært rodemester, og i januar 1915 ble Jakob J. Lerstang utnevnt til rodemester, men han fikk bare ha stillingen i 6 måneder.

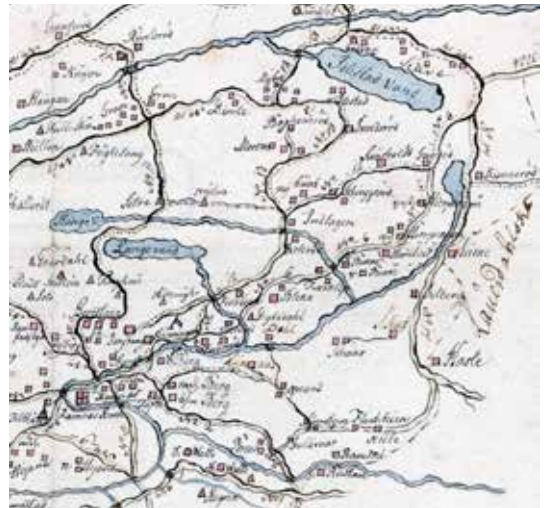
Eksempel på instruks for rodemesterne fra 1868.

Om roder på Tinghaugveien

Tinghaugveien var en hovedvei fra Vivestad, gjennom Ramnes til Tønsberg fra eldre tider og fram til 1920-tallet da den nye veien fra Sjue, Askjer bru til Fossan ble bygget. På samme tid ble veien fra Askjer bru til Ramnes bygget, over Jarelinna og gjennom Pandedalen til Sem. På et militært «Weij-kart» fra 1807 har kaptein F. C. Hejdemark tegnet Tinghaugveien med dobbelt strek fra Fieleboen til Schieggerød. På resten av veien er det en strek med prikker ved siden. Det kan tyde på veistandarden var best mellom Fjælebua og Skjeggerød (dagens skrivemåte). Fra Fjælebua forbi Gunnerød gikk veien ned til Tronka, videre til «Siuegrinda» hvor veien delte seg med en arm til Ektvedt i Vivestad og en sørover til dagens Høyjordlinna. Veien fra Gunnerød til Kjønnørød-hedde ble sannsynligvis bygd da den nye veien fra Sjue til Askjer bru var ferdig på 1920-tallet.

Kristian Nyhus skriver om Gislerødroden (rode 15) i Ramnesiana 1992. Den gikk fra nevnte veistrekning, Fjælebua til Skjeggerød. Roden var 3006 m lang. Rodene fra Ramnes til Fjælebua er i dag ca. 3,5 km og fra Skjeggerød til Kjønnørød-hedde ca. 2,2 km.

Vedlikeholdet av disse rodene var en merkelig ordning. Gislerødroden skulle vedlikeholdes av gårdene sør for Tinghaug: Stange, Solberg, Prestegården, Skytøyen, Bakken og Berg vestre, m.fl. De respektive veilengdene varierte fra 615,5 m for Prestegården til 19 meter for K. Sørensen, Tinghaug. Kristian Nyhus skriver videre at roden fra Ramnes til «Fjælebugrind» sannsynligvis ble vedlikeholdt av gårdene Ramnes, Østre Berg og Kirkevold, og roden fra Skjeggerød til «Sjuve grind» skulle vedlikeholdes av oppsitterne nord for Tinghaug.

Utsnitt av «Weij-kart af Det Vestre Jarlsbergske Compagnie». Tegnet av Kaptein F.C. Hejdemark i 1807.

På Tinghaugveien var Jakob Mørken på Gislerød veivokter fra 1917 fram til slutten av 50-årene. Han hadde overoppsynet med veien, og kunne engasjere folk til bl.a. å sette opp snølemmer om høsten, og hjelpe til med brøyting og snømåking vinterstid. I tillegg til veivokterarbeidet, dreiv han gården og i tillegg hadde han flere bikuber der. En av kubene ble plassert i bringebæråkeren til far, og det er sannsynlig at far fikk overta rodesteinene som Jakob hadde tatt vare på. Far rensket skriftflatene og markerte skrift og symboler, og siden har de stått i tunet på Gunnerød.

Veien fra Gunnerød til Kjønnørød-hedde, slik den er i dag, ble sannsynligvis bygget omkring 1900 fordi den er tegnet inn på et kart datert 1905. Den gang hadde denne veien tilknytning til veien over mot Solberg og videre via Lislebø til Svinevoll. Den nye veien fra Sjue til Askjer bru (dagens Rv 306) ble ikke bygget før på 1920-tallet.

De tre merkesteinene

Stein nr. 1 er stedsbestemt ved at teksten viser en ufullstendig bokstavering av navnet Studsrød, som er en av de første gårdene nord for Tinghaug.

Initialene L G S kan være navnet på den som drev gården Studsrød i Ramnes en gang på 1800-tallet. Bokstaven S kan henvise til farsnavnet: Sxx-son (Jfr. Ramnes bygdebok Bd. II, side 1295-1300), eller at det betyr gårdsnavnet Studsrød. Roden var 200 alen lang, eller ca. 125 m. En norsk alen var fastslått ved lov av 1824 til å være 62,748 cm. Bergarten er en lokal syenitt.

Stein nr. to har uklar informasjon og plassering. Den omvendte V kan være et bumerke eller en ufullstendig A. Noen brukte også bokstaver (K) som bumerke (jfr. Ramnes bygdebok Bd. II, side 1295-1300).

Tallet 180 kan være nummer på veistykket. På venstre side av tallet står et symbol = og med mulig en n eller o over. 117 A kan bety lengden på roden – i alen. Det vil si at dette var en kort rode på bare ca. 75 m. Bergarten er en lokal syenitt.

Stein nr. tre har øverst bokstaven N og to symboler som kan være bumerker. Også denne steinen har uklar informasjon og plassering.

Bokstavene O T S I kan være initialene til bonden som har ansvar for veistykket. Tredje bokstav S kan henvise til farsnavnet: Sxx-son. Tallet 300 under er sikkert lengden på veistykket i alen. Det vil si at roden var ca. 190 m lang. Bergarten er en lokal syenitt.

Foto: Rolf Sørensen.

Jeg gjetter på at steinene stammer fra den nordre roden fra Skjeggerød til Sjuve grind. Til sammen omfatter de tre steinene 617 alen, og det tilsvarer

387 m – bare omtrent 18 prosent av roden. Alle lengdemål er oppgitt i alen, og det vil si at de er eldre enn 1875, da Norge gikk over til det metriske

system (<https://snl.no/alen>), men de er sannsynligvis yngre enn ca. 1820 da rodesystemet ble innført på de mindre viktige veiene i Vestfold.

Steinen på gården Gunnerød er datert 1628. Dette året var Vidkund Gunnerød utnevnt til lagrettemann i bygdetinget i Ramnes sogn. Initialene VT tyder på at Vidkunds far hadde et navn som begynte på T (Txx-son?). Bumerket er vist i Ramnes bygdebok (1970) Bd. II, side 1299. Symbolene er hogget inn i en helle av rombeporfyrr fra Nabberen.
Foto: Rolf Sørensen.

En av steinene som far satte opp i tunet, skiller seg klart ut fra de tre andre. Den har ikke rodenummer eller oppgitt lengde på veistykket, og tekst og symboler er mindre og klarere hogd ut. Alle steinene ble plassert på tunet på Gunnerød i siste halvdel av 1950-årene, mens jeg var i utlandet. Det blir derfor litt gjetting fra min side når jeg antar at denne steinen ble hogd ut av far – som en skøyerstrek.

Den har bumerket til Vidkund Gunnerød som drev gården fra 1615 til slutten av 1650-årene. I tillegg står VG (med litt enklere gotisk skrift) og med initialene VT som var hans segl i lagrettsboka, og den er datert til 1628. Alle disse opplys-

ningene kunne far hente fra Ramnes bygdebok fra 1970.

Sluttord

Langs Tinghaugveien har en samvittighetsfull veivokter tatt vare på noen få steiner som viste hvem som skulle vedlikeholde en veistump og hvor lang den var. Langs de andre eldre veiene i området må det også ha stått tilsvarende rodemerker av enten tre eller stein. Kanskje noen av dem enda kan finnes langs veiene eller er samlet i et eller annet skjul.

Takk til Per Bjerkø som har diskutert emnet med meg og som har skaffet meg gode kildehenvisninger, og til Hege T. Sørensen som har lest korrektur. Også takk til Kåre Holtung for opplysninger om veier i Ramnes.

Kilder

Imsen, S. & Winje, H. (2004) Norsk Historisk Leksikon 2, Kultur og samfunn ca. 1500–ca. 1800. 2. utgave. Cappelen Akademiske Forlag, Oslo.

Unneberg, S.H. & Holt, Ch. (1970) Ramnes bygdebok Bd. II. Gårds- og slekts historie. Ramnes kommune. (654-1359).

Gallis, A. (1975) Andebu bygdebok Bd. I. Kulturbind – De gamle veiene, s. 43-68. Om ferdsel og veger fra de eldste tider til i dag | erikstenvik. Kopiert fra Erikstenvik nettsted 09. august 2022.

Hejdemark, F. C. (1807) Militært «Weij-kart» for Det Vestre Jarlsbergske Compagnie. Lastet ned fra Kartverkets digitale arkiv 24. august 2022.

Om alen og det metriske system: Kopiert fra Store norske leksikon <https://snl.no/alen>, 09.08.22.

Innlandet fylkesarkiv – Roder og pliktarbeid (farkiv.no)

Nærmere info på våre nettsider: www.modellers.no

Radiostyrte
BILER, DRONER
FLY, BÅTER
og mye mer!!

Besøk oss på Revetal. VELKOMMEN!

MODELLERS

Telefon / E-post

Telefon 33 37 80 00
Telefontider 10:00 - 16:00 (mandag til fredag)
E-post post@modellers.no

Åpningstider

Mandag-fredag 09:00 - 17:00
Lørdag 10:00 - 15:00

Butikken på Revetal

Norwegian Modellers AS
Revetalgata 3
3174 Revetal

REVETAL GLASSERVICE a.s

Tlf: 33 06 25 96

Glassmesterarbeid - Balkonginnglassing - Bilglass

Gamleveien 1A - www.revetalglasservice.com

Bilglass

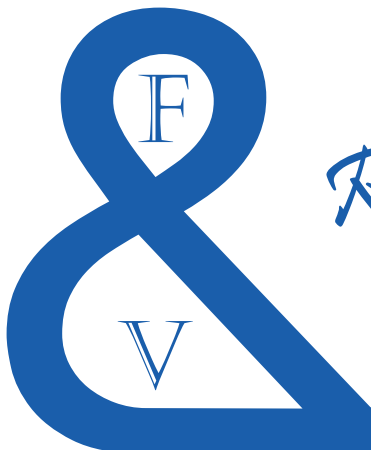
- Steinsprutereparasjon
- Ruteskift - Kalibrering
- Lånebil

Glassmesterarbeid

Balkonginnglassing, Rekkverk, Vindskjerming,
Bytte av isolerglass, Interiørglass, Dusj, speil,
kjøkkenglass, skyvedører, Gittersystemer,
Dørautomatikk, diverse glass arbeid etc.

Alt i glass Kundefokus og kvalitet

Se vår hjemmeside eller stikk innom vår butikk for mer

Re Regnskap AS

33 39 68 70

www.re-regnskap.no

Motoren trives best med frisk olje og rent filter

Alle bilmerker er velkomne

***Vi tar
vare på
bilen
din!***

- Merke-Service med stempel i serviceheftet
- Fornøyd garanti betyr at bilen er riktig reparert og kontrollert
- PKK/EU-kontroll
- Reparasjoner
- Service
- 4 hjulskontroll
- AC-service
- Biltilhenger utleie
- Dekkhotell
- Ruteskift
- Eksos
- Startbatterier på lager

Lånebil mens bilen er på verksted

www.bilxtra.no

BilXtra
verksted

RE AUTO

Hvitsteinveien 130
3174 Revetal

Telefon 994 97 509
post@reauto.no

The Mermaids

– jentebandet fra Våle

Jorunn Gulbrandsen

Det er litt rart å tenke på nå, etter så mange år, og med en livsvei som gikk i ganske annen retning for oss alle, – men en gang for lenge siden var vi fire unge jenter i Våle som startet band.

Jeg hadde fått gitar, og det samme hadde kusine Mia (Inger Marie Olsen, født Solberg). Foreldrene våre så vel at vi hadde noe talent for musikk, og glede av det.

Vi begynte på gitarkurs hos Tor Adde i Horten høsten 1961, da var vi 10 og 12 år gamle. Vi tok bussen sammen til Horten hver onsdag ettermiddag, og der gikk vi i tre år.

Så øvde vi hjemme hos Mia i helgene. Etter at vi fikk oss elgitarer og høyttalere ble det for mye bråk i dagligstua. Da fikk vi øve på Nordre Bagstevold der framhuset sto tomt. Vi kalte huset for «Kåken», eller «Mattishuset» etter en gammel mann som hadde bodd der.

Etter hvert som vi ble trygge på at vi kunne litt, opptrådte vi av og til med sang og gitar, for eksempel på Våle bondekvinnelags «Bondekvinnenes dag» på kommunelokalet på Sørby i desember 1962, hvor det sto i avisa at to småpiker, Inger Marie Solberg og Jorunn Jonstang, sang og spilte til stort bifall.

Både Mia og jeg var medlemmer av Våle ungdomslag. Helge Fegstad i Vestfold ungdomsfylking var veldig ivrig på å få oss med på talentkonkurranser. Han kjørte oss til og fra og heiet oss fram, – han var vår «impresario». Vi ble tatt godt vare på.

Bondekvinnenes dag feiret i Våle

Våle Bondekvinnelag arrangerte «Bondekvinnenes dag» med et festlig møte på Sørby. Som gjester var innbudt alle som hadde vært hjelpelig med som av og innsamling til konfirmandkappene. Fremmetet var godt. Etterat formannen, Karla Holm, hadde ønsket velkommen, sang man Bondesangen og deretter holdt sogneprest Osnes andakt. «Å leva det er å elska» ble sunget og Agnes Hunsrød leste «Ord for dagen». To småpiker, Inger Marie Solberg og Jorunn Jonstang, spilte gitar og sang og høstet stort bifall. Hanna Marie Hillestad holdt et meget interessant kåseri om et opphold på Island. Sikkert er det at tilhøerne fikk et sympatisk bilde av folket på Sagaøya.

Etter en hyggelig kaffepause var det utlodning som innbragte 184 kroner. Igjen var det sang og musikk ved de to småpiker. Formannen takket gjester og medlemmer for fremmetet og takket festkomitéen som hadde gjort sitt til at møtet ble så hyggelig. Til slutt ble sunget «Gud signe vårt dyre fedreland».

S e k r.

The Mermaids. Fra venstre: Mia, Inger Lise, Rigmor og Jorunn.

Vi var mest opptatt av det instrumentale, det var det vi lærte på kursene. The Shadows var svært populære på 60-tallet, så vi lærte oss Apache, som er en legendarisk instrumentallåt. Ebb Tide og House of the rising sun i Pussycats' versjoner kom også på spillelista vår.

Etter å ha opptrådt på flere elevaftener på Falkheimen i Horten, og deltatt på talentkonkurranser i VUFs (Vestfold Ungdomsfylkings) regi, ville vi starte jenteband. Vi var klare for større utfordringer.

Nabo til Mia, Rigmor Føske (seinere Føske Johnsen) ble med. Hun kunne spille trekkspill. Inger Lise Hansen (nå Thorud) var med i Våle musikkorps, og kunne handtere trommene godt, så hun ble med. Alle kunne vi synge.

Vi fant et navn som lå fint, syntes vi, The Mermaids. Havfruene, – vi tenkte

ikke så mye på hva det betydde, eller at vi var fra bygda. Men en «gubbe» fra Holmestrand sa på en Fjellborgfest at det passet vel bedre med «The Virgins»? Han fikk svar på tiltale, Våle hadde tross alt strandlinje fra Mulodden til Frebergsvik!

Litt før Mermaids var etablert, sang Mia, Rigmor Tokerud og Inger Lise Hansen (gift Hundstad) fra Svinevoll, og Synnøve Kvam fra Grettebygd, sammen av og til. De ble kalt «Vålekvartetten».

De opplevde det spesielle å komme til Rondo og synge. Rondo var en kjent og populær ungdomsrestaurant i Oslo. Den var bygget i funkisstil og lå på Kontraskjæret ved Akershus festning, og bygningen er borte nå. Der opptrådte blant andre kjente navn som Sølvi Wang og Wenche Myhre, og de ble enda mer populære etter det. De fire jentene var der og opptrådte med cowboysanger og kruttlapp-pistoler! Dette var på en

Vi presenterer her The Mermaids. Bak ser vi Jorunn Jonstang og Inger Marie Solberg, og foran Inger-Lise Hanssen og Rigmor Foske.

Tønsbergs Blad, 19.04.67.

«Vestfold-kveld» som ble arrangert i desember 1963. For dem en stor opplevelse.

Da vi var i gang med Mermaids hadde vi vel håpet å komme dit. Vi var på den tiden det ene av to jenteband i Norge, og fikk ganske mye omtale, spesielt i lokal presse. Det forble en drøm som ikke gikk i oppfyllelse, jeg tror faktisk Rondo ble nedlagt på den tiden det hadde vært aktuelt. (Rondo holdt på i perioden 1962–1967, red. anm.)

Bandet vårt øvde fast på scenen på Fjellborg en til to ganger i uka. En dag dukket det opp en journalist fra Vestfold Arbeiderblad, og en annen øvedag kom

The Mermaids — friskt „gammeldags“ innslag i Vestfoldpoppen

La oss like godt slå det fast med en gang — The Mermaids fra Våle er ingen popgruppe, men et danseorkester. De fire pikene svinger like gjerne opp med en rheinlender som en svensk slagermelodi, og står for et friskt — la oss kalle det «gammeldags» — innslag i all den moderne piggrådmusikken.

— Ja, vi spiller for alle fra «tre til åtti», forteller «Havfruenes» leder, Inger Marie Solberg, personlig liker vi best svenske slagere, men sper gjerne opp med western-melodier, gammeldans og også moderne popmusikk.

Med sine røde gensere og svarte seleskjørt skiller orkesteret seg ut fra den aller nyeste moten for det svake kjønn. Den går mer og mer i retning av buksedresser, som jo også Kirsti Sparboe brukte i Wien.

— Nei, buksedresser er ikke noe for oss. Vi liker å være jenter hvor vi så kommer, og skulle vi som guttegruppene gå med langbukser, ville snart selv den «lille forskjellen» forsvinne. Langt hår har omtrent alle som spiller til dans i våre dager.

Nå hadde jo heller ikke Kirsti Sparboe særlig suksess hverken med sin sang eller sitt antrekk i Grand Prix. Det hadde derimot den engelske piken Sandie Shaw, som vandret barbert rundt på scenen. Kunne ikke det være et eksempel til efterfølgelse?

— Jo, gjerne det, men vi er redd det ikke går. Det trekker jo så forferdelig langs gulvene her i Våle.

Fra spøk til alvor. Fremtiden ser ikke helt lys ut for det populære pikeorkesteret. Det er skolen som står i veien, eller mer korrekt sagt, musikken som står i veien for skolen. Rigmor Foske forteller at både hun og Inger Marie Solberg går på den høyere skolen i Tønsberg, og at de blir nødt til å legge mer vekt på skolearbeidet i tiden som kommer. Hun bor selv på hybel i Tønsberg, og Inger Marie Solberg kommer også til å flytte hit for en tid.

— Kan vi snart regne dere som et Tønsbergorkester da?

— Nei, og mere er det ikke å si om det. Vi vil være her i Våle, dessuten har vi jo fast engasjement her, sier Rigmor Foske.

Det trenges dyre instrumenter for å kunne hevde seg i musikkbransjen, eller «showbusiness» som det populært kalles. Hvor mye har dere kostet på dere av utstyr, spør vi Jorunn Jonstang.

— Det blir en 6—7 tusen kroner ialt, med instrumenter, høyttalere, mikrofoner og slikt. Mesteparten av pengene har vi lånt av våre foreldre, for vi tjener ikke så mye på selve spillingen, slutter hun.

Den siste havfruen heter Inger-Lise Hanssen og er batterist i orkesteret. Hun forteller oss at besetningen består av to gitarer, trekkspill og batteri.

— Instrumentene er velkjente, men akkurat den sammensetningen vi har er ikke så almindelig, sier hun og forteller at gjennomsnittsalderen i gruppen er mellom 16 og 17 år. The Mermaids har ikke opptrådt offentlig mer enn et halvt år, men har på den korte tiden rukket å gjøre seg både kjente og populære i distriktet, som unektelig vil lide et tap på underholdningssektoren dersom The Mermaids på grunn av skolegang ikke får tid til å dyrke sin hobby.

Tønsbergs Blad, 19.04.67.

en fra Tønsbergs Blad. Det ble oppslag i avisene med bilder og positiv omtale, vi syns det var veldig stas!

For det meste spilte vi på dansefester. Engasjementene kom fra de forskjellige ungdomslagene i fylket.

Spillelista bestod av 120 låter, alt fra poplåter som *Rägniga natt* og *Lyckliga gatan* (begge populære på Svensktoppen), *Ola var fra Sandefjord*, *Hjem langt mot nord* og *La meg være ung til Gitarbuggi* og *Apache*, og gammaldans som *Drømmen om Elin* og *Jularbos vals*.

Vi spilte på Fjellhall i Hillestad, Vonheim i Fon, Elverhøy i Ramnes, Nykirke Bygdehus og Borreborg på Skoppum, men mest på Fjellborg.

Dessuten spilte vi til dans på 1. mai i Holmestrand Samfunnshus, og også 1. mai som oppvarmingsband for Jahn Teigen og The Enemies i Tønsberg Samfunnshus. Vi fikk bruke deres trommesett som var dekorert med gullglitter! Salen var stappfull, og vi fikk flere fans den kvelden.

Ivrig-festen
avholdes på Fjellborg lørdag 26/11 presis kl. 19.00. Ta med bestikk, tallerken og glass. Damene tar med smørbrød.
«THE MERMAIDS» spiller.
Påmelding innen 22/11 i telefon Våle 147 — 204.

Tønsbergs Blad, 17.11.66.

„The Mermaids„
spiller til dans for unge og eldre på FJELLHALL
lørdag 3- kl. 20.
Arr: HILLESTAD UNGDOMSLAG

Jarlsberg, 01.12.66.

Ungdomstreff med suksess — uten Verkerk og Guttormsen

Tønsbergs Turns ungdomsavdeling hadde stor suksess med sitt første «treff» for medlemmer med kjente i Samfunnshuset igår kveld. Overraskende godt tok også det ungdommelige publikum meldingen om at Cees Verkerk og Per Willy Guttormsen allikevel ikke hadde anledning til å komme. Avreisen til 5-landskampen i Moskva går jo i formiddag og samtlige representasjonsløpere hadde fått beskjed om å innfinne seg i Oslo hurtigst mulig igår kveld etter stevnet i Sandefjord.

Men den kvinnelige pop-kvartetten «The Mermaids», havfruenene fra Våle, underholdt med populære «låter», så dansen gikk lystig hele kvelden. Samfunnshusets vaktmester var da også svært så fornøyd med de 250 ungdommene, så ungdomsgruppens formann, Sven E. Svendsen, kunne sammen med sine styremedlemmer konstatere en stor suksess — selv om altså «hedersgjestene» uteble.

Toma.

Tønsbergs Blad, 16.02.67.

Dessverre ble det ikke like stor suksess da vi spilte taffelmusikk på Restaurant Ravndal. Da hadde bandet for anledningen investert i et lite key-board som kun hadde to skala. Rigmor var jo vant til å bruke hele trekkspilletts muligheter, så det ble en heller dårlig kveld musikalsk sett. Det var heldigvis for oss få gjester.

Vi var ikke gamle nok til å ha sertifikat, så foreldrene våre måtte skifte på

å kjøre oss til spillejobbene. Det var aldri problemer med å få kjøre tilbake til Fjellborg, hvor instrumenter, høyttalere, mikrofon og loddebolt var fast plassert. Gutter med varebil eller tilhenger stilte opp for hjemtur, og de endte ofte med en fest i «Kåken» som takk for skyssen. Det kunne bli sene netter, men overnatting i «Kåken» var ikke lov. Onkel Sverre (Solberg) passet på at vi kom hjem og i seng på morgenkvisten.

Det var moro å spille og synge i bandet, og det fulgte mye moro og mange opplevelser med det. Men rike ble vi ikke.

The Mermaids ble oppløst sommeren 1967, fordi vi jentene skulle flytte til forskjellige byer for videre skolegang og utdanning.

Musikken er fortsatt viktig, men det blir mest lytting nå, i alle fall for min del.

17. mai på Sem 1967

- Kl. 07.00 Salutt. Musikk i gatene.
- Kl. 09.15 Avreise til kirken. Underveis besøker barna Sem Pleiehjem, hvor lærer Rolf Karlsen taler og Sem Musikkorps spiller.
- Kl. 10.30 Barnegudstjeneste i Sem kirke. Stamhusbesiddet Herman Wedel Jarlsberg bekranser bautasteinen utenfor kirken.
- Kl. 13.30 Samling på skolen til barne- og borgertog.
- Kl. 14.00 Avgang etter følgende rute: Ramnesveien om Trekanten, Sørlandske, Torggt., Viksveien, Sørlandske, Ysteriveien, Andebuvt., Sørlandske, tilbake til skolen.
Lektor Frithjof Aschjem holder tale for dagen. Spisepause. Poser og Solo til barna. Voksne får kaffe. Ta med kopp og mugge. Leker for barna. Underholdning ved «The Mermaids».
Tryllekunstner.
Sem Diakoniat innbyr de eldre til Sem Menighetshus.
17. mai-komiteen.

Tønsbergs Blad, 13.05.67.

Med dette utvalget av annonser viser vi bredden av arrangementene jentene spilte på. Red.

HEI!

Våle U.L. arrangerer ungdomstreff
11. januar kl. 19.30. Fon Hillestad og Nykirke U.L. innbys. The Mermaids spiller. Underholdning, konkurranse, utlodning, bevertning.. Ballongdans!
NB! Ungdomstreff hver 14. dag fremover.

Tønsbergs Blad, 07.01.67.

BYGDEHUSET, Nykirke

arrangerer V.U.F.s kunnskaps
tevling 3. omgang, søndag kl.
19.00. Etter kunnskapstevlingen
dans med The Mermaids.
STYRET.

Gjengangeren, 14.01.67.

Ungdomstreff
i morgen onsdag kl. 20.00

DANS
til The Mermaids

Gratis Cola. — Utlodning av LP'er.
Entre kr. 3.—. Adgang for medlemmer med bekjente.
Arr.: TT's ungdomsavdeling.

Tønsbergs Blad, 14.02.67.

SISTE

ungdomstreff med «THE MERMAIDS» onsdag 24. mai.
Underholdning — Spilleglade Nykirkegutter. Vi møtes på
Fjellborg. Våle U.L.

Tønsbergs Blad, 23.05.67.

Jarlsbergsutstillingen

for husdyr, landbruksprodukter, landbruksmaskiner, elektrisk
utstyr m. m. holdes 15. juni 1967.
Åpning kl. 10.000. (Utstillingsdyr møter kl. 8.30). Omfat-
tende formiddagsprogram med foredrag, barneprogram med
Kirkvaag, musikk m. m.
Stort kveldsprogram, musikk m. m.
Musikk, Rolf Kirkvaag, The Mermaids, Draktparade 1767,
1867, 1967, Leikarring, Grilling, Smaksprøver. Restaurant.
Inngangspenger: Voksne kr. 3.—, barn kr. 1.—.

Tønsbergs Blad, 10.06.67.

Grunn nr 1
Alltid lave priser

REMA 1000

REVETAL

7-23

REMA 1000

**Rådgivings – og regnskapstjenester
for næringslivet og landbruk i Vestfold og Telemark**

**Saga Regnskap
& Rådgivning**

Næringscenteret, Gamleveien 1, Revetal. Tlf. 33 06 46 40
Avdelingsleder Hilde Elin Berg tlf. 989 03 859
revetal@sagarr.no

PEC Elektriker'n
- små og store elektro-oppdrag!
33 06 59 99 Vi tar gjerne en
www.pec.no gratis befaring!

REVETAL - GRAN VVS AS

Gran VVS tilbyr alle tjenester innen
rørleggerfaget

Service, boliger, næringsbygg, industri, varme,
sanitær, sprinkel, gass, kjøling med mer

Butikken vår er lys og delikat med flotte
utstillinger

Telefon 40 00 33 20

Ved fra skogene i de indre bygdene i Vestfold reddet boligoppvarmingen i fylket under siste verdenskrig

Trygve Gran

Til etter siste verdenskrig var det ovnsfyring i de fleste bolighus og leiligheter. Ikke med ved alle steder, i byer og tettsteder ble det i mellomkrigstida mer vanlig å bruke kull og koks i ovner som var produsert for dette. I boligblokker var det ofte oljefyrte sentralvarmeanlegg.

Det gikk ikke lang tid etter krigsutbruddet før det ble slutt på leveransene av olje, kull og koks. Heldigvis kunne kull- og koksovnene også fyres med ved, og derfor ble det et ekstra stort behov for ved. I vårt område ble det storstilt vedhogst i skogene i vestre Ramnes, Vivestad og Fon. Spreke karer klarte med øks og sag å felle, kappe og klyve én favn ved per dag, ofte i dyp snø og streng kulde, som det var i de første krigsvintrene. Skogeiere og andre kjørte med hest og slede veden fram til bilveier. De måtte også ut i løssnøen utenfor de oppkjørte sledeveiene for å hente veden. Lastebiler gikk i skytteltrafikk med ved til mottak og brukere.

Til veien gjennom Fon ble det kjørt fram ved nærmest over alt, spesielt mye til søndre Holtung, der det lå rad på rad med vedstabler langs veien og innover jordet, noe vi kunne følge med på fra skoleveien.

Ikke alltid som planlagt

Også til området ved Fon kirke ble det kjørt fram ved. En ettermiddag var vi noen gutter på ski her, og da kom det en

knottdrevet lastebil sakte opp bakkene. Det var litt av en bragd å greie dette på vinterføre. Ikke alle klarte det, for veien var svært bratt og ble brøytet med hester. Bilen skulle hente ved, og vi var ivrige hjelpere med opplessingen. Med fullt vedlass kjørte sjåføren pent og forsiktig nedover bakkene og medhjelperne hang på bak.

Denne veien var den eneste bilveien til kirken, Krakken og gårdene omkring helt til 1960-tallet, og like lenge gikk veien om Klokkærhølet. Her krysset en bekk i stikkrenne under veien, og det var bakke dit både ned og opp. Veien var også smal og uten stabbesteiner eller annet som kunne markere hvor veien gikk og kanskje ha hindret utforkjøringer. (Veien er der fortsatt som en privat vei.) Det fortelles at en klokker har mistet livet her, derav navnet, men ingen skriftlige kilder bekrefter dette. At en klokker har vært utenfor veien, er mer troverdig, det er han i tilfelle ikke alene om.

Vedbilen fortsatte sin ferd, men fikk dessverre en brå stopp i Klokkærhølet. Heldigvis ikke i bekken, men med hele

Arbeidsstokken ved Br. Bettums Bilverksted foran kranbilen. Fra venstre: Olaf Andersen, Anders Langås, Johan Bettum, Arne Hvidsten, Toralf Opstad og Kristoffer Bettum. Bildet er trolig fra sist på 1930-tallet.

forstillingen parkert «pent og forsiktig» utenfor veien. Et teppe av nysnø gjorde at alt var hvitt, det kan kanskje forklare det som hendte.

Orkesterplass til Br. Bettums redningsaksjon

Det ble fort klart at det måtte kyndig hjelp til å få bilen opp på veien igjen. Den eneste bergingsbilen i distriktet var Br. Bettums kranbil, og den ble tilkalt. Dette var store ting for en 10-åring, men klokka hadde blitt nesten åtte, og da hadde jeg streng ordre om «å ta kvelden». Jeg dro hjem i all hast og tagg og ba om å få en times utsettelse, og det ble innvilget.

Tilbake på åstedet var Johan Bettum allerede på plass med sin Chevrolet

lastebil med kran og hånddrevet vinsj på lasteplanet. Da alle forberedelser var gjort, tok Johan Bettum tak i vinsjsveiva og til taktfaste «å hiv, å hoi» løfta den tunge vedbilen seg sakte og sikkert. Det var et under! Og et like stort under var det vel at den ikke helt store bergingsbilen sto like støtt på sine fire hjul.

Bergingsaksjonen tok sin tid, og jeg måtte dessverre dra hjem, så jeg fikk ikke se ulykkesbilen tilbake på veien. På vei til skolen tidlig morgenen etter var jeg oppom Klokkærhølet, og da var det bare spor igjen etter gårsdagens hendelser, som tross alt endte godt.

Din lokale partner leverer alt på Revetal!

Ditt kontor[®]

- vår ekspertise og service

DITT
GRAFISK

sport 1

BRÅKMAKER

· Kopi · Print · Scan · Kaffe · Vann · Logovann · Frankering · Makulering · Smartsjerm/AV-utstyr
· Kontorrekvisita · Sport 1 butikk · Klubbavtaler · Film · Grafisk · Profilerings · Dekor · Skilting

Vestfold Liftutleie AS

3 3 0 6 0 3 3 8

⊙ *Tilhengermonterte lifter*

⊙ *Spesiallifter*

⊙ *Sakselifter*

⊙ *Bomlifter*

480 28 816

⊙ *Teleskoplastere*

⊙ *Minigraver*

⊙ *Fliskutter*

⊙ *Diverse utleieartikler*

post@vestfold-liftutleie.no

Kopstadveien 519, 3178 Våle

www.vestfold-liftutleie.no

Innelagret ved til salgs!

All Ramnesved er lagret innendørs og vi leverer tørr ved i henhold til Norsk Standard 4414.

Ved som lagres innendørs etter god tørk utendørs, holder seg tørr selv om det regner og blåser fuktig luft utover høsten.

25% av norske husstander har ved som hovedoppvarmingskilde. Bruk av ved er klimanøytralt, det betyr at det blir frigjort like mye CO2 om trevirket råtner i skogen eller om det blir brukt som brensel.

Kontakt:
Ramnesved v/Nils Regin Bohle
Prestegårdsveien 49
3175 Ramnes

Mob: 99 22 39 73
Mail: nilsregin@ramnesved.no

www.ramnesved.no

HVORFOR KJØPE VED FRA RAMNESVED?

- Veden vår tørker utendørs i 4-6 måneder og lagres deretter inne. Det gir ordentlig tørr ved!
- Ramnesved leverer innelagret ved i 1.000 liter sekk
- Du kan betale med kort
- Vi leverer ved i henhold til Norsk Standard 4414

RAMNESVED
garantert tørrved

Brødrene Bettums Bilverksted

Inga-Synnøve Bettum

Vaale Ysteri, Nordre Sørby, stoppet sin drift i 1910. Interesseselskapet solgte bygninger og tomt i 1918 for kr 25.000 til meierieier Ludvik Larsen i Tønsberg. Han solgte eiendommen i 1929 for kr. 12.000 til min far, Johan O. Bettum, som hadde drevet med smie, men også bilverksted her siden 1. juli 1928. I 1933 kom broren Kristoffer inn som kompanjong, og i 1935 som medeier. Fra den tiden var firmanavnet Brødrene Bettums Bilverksted.

Samme år (1935) ble Brødrene Bettums Bilverksted omtalt i lokalpressen som et moderne bilverksted med nylig installerte maskiner for reparasjon av biler og vulkanisering av dekk. I de vanskelige trettiåra kunne Våle kommune glede seg over at det her var arbeid til seks–sju mann.

Johan gikk i smedlære som 16 åring hos Harald Foss i Hillestad som var kjent for å være en dyktig bygdesmed. Senere ble han ansatt hos smed C. Hansen på Svinevoll, og jobbet der i 10 år. Der ble det produsert sparkstøttinger, og Johan stod for smedarbeidet på disse, og Arthur Huseby tok seg av trearbeidet på dem. Det offisielle navnet på disse sparkstøttingene var Lynet!

Hansen forhandlet også Indian motor-sykler som kom i løse deler i kasser fra USA, og unge Johan var med på å montere dem.

Han fikk så jobb på Bergans Auto i Tønsberg som smed i tre år. Den første jobben her var å arbeide med et stort rutebilkarosseri. På den tida var Bergans stor T-Ford-forhandler.

Som nevnt over, endte han med lokalene der Vaale Ysteri hadde holdt til. Han var på jakt etter noe eget, og kom i kontakt med meierieieren Ludvig Larsen. Johan slo frampå om å leie der, og Larsen svarte at han kunne slå et hull i veggen og sette inn ei dør. Hvis det ikke gikk bra, fikk

Vaale Ysteri. Bildet er hentet fra Våle historielags bildearkiv, men mangler dessverre årstall.

han mure igjen hullet! Han slo hull i veggen, og rigget til ei smie. Det gikk bra!

Kristoffer var utdannet tømrer, men jobbet ikke som det etter at han ble medeier i verkstedet. Han fikk ansvar for driften og kontorarbeidet, sammen med Ole Sogn.

Johan hadde hovedansvaret for reparasjoner på verkstedet, hvor han trivdes best. Smedkunnskapen kom godt med til reparasjoner av bildeler på verkstedet, og det ble, som nevnt, installert smie i et eget rom i nordenden av bilverkstedet på Sørby.

I bygningen var det en leilighet i søndre delen av verkstedet. Den hadde vært ysteribestyrerens bolig. Der bodde Johan med sin familie etter at han giftet seg med Ragnhild, født Bakke, i november 1936 og fram til de flyttet ned til Johans og Kristoffers barndomshjem på Bettum

i 1952. Kristoffer bygde hus tvers over veien for verkstedet, og bodde der med sin familie. Han var gift med Olga, født Langås, og de hadde datteren Brita.

Etter det ble leiligheten i sørenden av verkstedet brukt av ansatte på verkstedet og deres familier.

På slutten av 1940-tallet, eller begynnelsen av 1950-tallet en gang, ble det bygget en leilighet i annen etasje av verkstedsbygningen, utført av Ole Lysaker. Der bodde kontorfullmektigen Ole Sogn med sin kone Marit, de bygget senere eget hus på Sørby.

Bensinpumper ble installert og det var salg av bensin og olje fra Shell. Under krigen var det vanskelige tider med leveranser av drivstoff. Verkstedet hadde da en anretning som kunne lage knott, som ble brukt som drivstoff. De monterte også

Lufifoto av verkstedet med påbygget leilighet i 2. etasje. Foto: Privat.

knottgeneratorene (eller vedgass-generator) på bilene.

Under krigen var det spesielle tider, og rett som det var kunne Johan bli vekket om natten av tyskere som ville kjøpe bensin. Da var det bare lydig å stå opp og adlyde for å unngå bråk.

I denne tida var det ikke så mye å gjøre med biler, annet enn lastebiler. Folk ble tvunget til å kjøre poteter til en svær lastebil som potetene ble losset over i på Sørby. Ingen var spesielt glade for den fraktejebben, og mange unnskyldte seg med at bilene måtte repareres først. Da fulgte det alltid med en tysk soldat til verkstedet. Da freden kom, ble det mye å

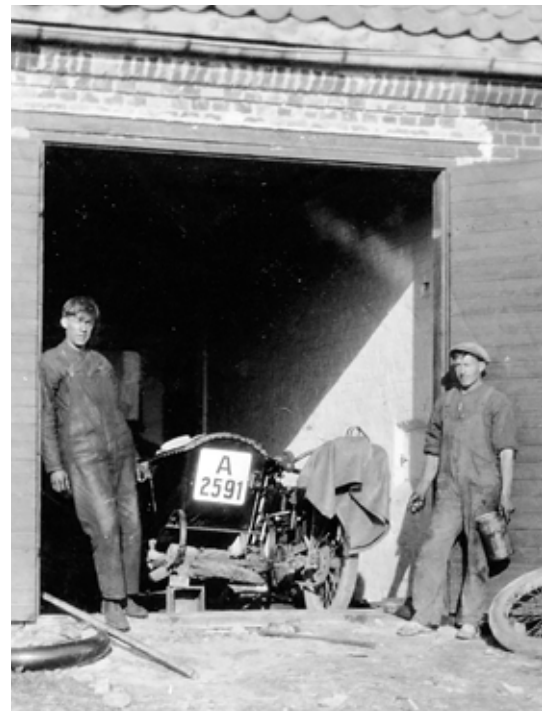
Biler med generator utenfor Larvik Politikammer i Nedre Torggate 3, trolig i frigjøringsdagene 1945. Bildet er hentet fra Vestfoldmuseenes bildesamling. Foto: Finn Anker Horn / Liv Horn / Larvik Museum.

Annonse på lastebil, mars 1947.

gjøre med å reparere biler som ikke hadde vært særlig i bruk på fem år.

Brødrene Bettum begynte ganske tidlig å importere biler, og det var de første T-Fordene. De kom fra Amerika med båt til Oslo, i forskjellige kasser (byggesett). De ble så fraktet videre med tog til Nykirke jernbanestasjon, og videre hentet med verkstedets lastebil. Ferdig montert på verkstedet ble den solgt for kr 1500. Samtidig med import av Ford, importerte de også Indian motorsykler, også i løse deler

En pause i døråpningen til verkstedet. Kristoffer Bettum med lue. Foto: Privat.

Johan og Kristoffer. Foto: Privat.

som ble montert på verkstedet. Senere var det import av Monark motorsykler fra Sverige, og rundt 1950 ble de forhandlere av britiske Austin; lastebiler, personbiler

og varebiler, og hadde det fram til 1966. Da overtok Bernt Frydenberg firmaet, under samme firmanavn som før.

Lastebilene kom til Norge og Bettums Bilverksted med bare en grunningsfarge (grønn). Disse måtte lakeres om i den fargen kunden ville ha. På verkstedet hadde de ikke lakkeringsmuligheter, eller kunnskap om dette, men Brødrene Bettum hadde i mange år et nært samarbeid med Jøntvedts Auto i Tønsberg. Der hadde Jøntvedt eget lakkeringsverksted og en mann som kunne dette, lakkerer Thoralf Karlsen. Han kom opp til Brødrene Bettums verksted for å lakkere bilene der.

Men noen måtte læres opp til det. Karlsen hadde ikke lenger tid til å komme til Våle, ettersom han hadde mer enn nok med eget verksted. En del av nedre verkstedet i ysteribygningen ble lakkeringsverksted, og det ble mye å gjøre med både lakkering og vulkanisering. Kristoffer ble opplært til lakkering av bilene, og ble en dyktig lakkerer!

Sykkelhuset står den dag i dag. Til høyre peker Inga-Synnøve på hvordan kassebordene ble skjøtt. Ingenting måtte gå til spille. Foto: Eva Anfinnsen.

Når det gjaldt vulkanisering, var det ikke bare bildekk dette gjaldt, de reparerte sykkeldekk og gummifottøy i massevis.

En liten historie om hvor nøysomme brødrene var: Kassene som motorsykel- og bildelene kom i var naturligvis av solid treverk. Dette ble ikke kastet eller brent, man tok vare på det som var. Da Johan og familien flyttet til Bettum ble det etter hvert behov for oppbevaring av familiens sykler. Da bygget Johan et lite sykkelhus av materialene fra transportkassene. Det står fremdeles her på Bettum, og er i bruk den dag i dag.

Brødrene var forsiktige økonomisk, så de hadde ikke råd til å holde hver sin bil.

**A 50 4 d.
Cambridge**

Austin

A 50 4 dørs de Luxe, 5 seter	kr. 15 950,-
A 40 5 seter	€ 15 250,-

Begge vogner inkl. Air-cond.

Gummi-utrustning 5,60 x 15 for begge vogner.

Austin A 90 Westminster de Luxe kr. 18 500,-

Har seksylindret motor 85 hk., aircond.

Gummi-utrustning 6,40 x 15

A 40 500 kg varevogn	€ 13 350,-
A 40 500 € pick up	€ 13 250,-
Austin A 30 2 dørs m/varmeanlegg	€ 11 300,-
A 30 250 kg varevogn	€ 10 400,-
A 30 Stasjonsvogn	€ 11 900,-
Austin 1 tonn varevogn med dieselmotor	€ 20 900,- € 23 440,-

**50 års erfarung ligger bak disse biler.
Austin er ideell på norske veier**

Forhandler for Holmestrand og Horten	Forhandler for Tønsberg og Sandefjord
BRØDRENE BETTUM	HAUKERØD BENSINSTASJON
Våle — telefon 55	Telef. Sandefjord 75 313 — 75 025

Annonse på Austin fra februar 1956.

Ragnhild og Johan på tur med Nashen.

Foto: Privat.

Helt fra slutten av 1920-åra hadde de en Nash, med reg.nr. Z-6913, den fordelte de annenhver helg, og ellers i uka brukte de den om nødvendig. Da de begynte å importere Austin, kjøpte de en slik, også denne på deling. Først i ca. 1958–59 kjøpte Johan seg egen bil, en Austin Cambridge, lys grå med sorte vinger.

Verkstedet hadde også en servicebil med kran bak på lasteplanet, og den var stadig i bruk for dem som var uheldige og kjørte i grøfta, da kom Johan og dro dem opp!

For broren min Svein og meg var det mye spennende å følge med på i og omkring verkstedet. Litt vel spennende ble det

Verkstedet hadde egen kranbil. Foto: Privat.

*Først i ca. 1958–59 kjøpte Johan seg egen bil, en Austin Cambridge, lys grå med sorte vinger.
Foto: Privat.*

vel for meg (Inga-Synnøve) da jeg som ca. 3–4 åring var ute og syklet på min trehjulssykkel. Jeg lurte på hvordan de nylakkerte bilene som var blendet foran vinduene med papir kunne se å kjøre ut fra verkstedet. Dette måtte jeg prøve, tenkte jeg, lukket øynene og syklet rett uti den store brønnen som lå i bakgården. Jeg husker ennå at jeg så boblene som steg oppover i vannet mens jeg var på vei ned mot bunnen av brønnen. Hellet mitt var at det sto en mann ved verksteddøra og han synes han hørt et plask, sprang bort til brønnen og så meg nedi vannet, kastet seg ut i vannet og jeg ble reddet! Evig takknemlig for det! Og mannen som reddet meg var Arne Christian Backe, kolonialeier på Sørby. For redningsåden

*Inga-Synnøve og broren Svein.
Foto: Eva Anfinnsen.*

fikk han en sølvvase som min mor og jeg var hjemme hos han med.

Det var også veldig spennende for Svein og kameraten hans Tore Stein med alt som foregikk på verkstedet. Det ble vel litt mye bråk med disse to nysgjerrige guttene, så Bjarne Brekke som arbeidet på verkstedet truet dem med å ringe til lensmannen hvis de ikke holdt opp med bråket sitt. Bedre ble det ikke, så det endte med at Bjarne ringte lensmannen, (selvfølgelig lot som), og guttene ble kjemperedde og flyktet opp på loftets innerste rom og gjemte seg i flere timer. Vet ikke om den hendelsen gjorde sitt til at det ble bedre.

Johan Bettum regnet seg etter sigende ikke som noen stor bilselger. Han kalte seg smed. Som pensjonist og 80-åring fornyet han sitt sertifikat, stelte sin eiendom og sine bier, står det i en omtale av 80-åringen i Tønsbergs blad 1. nov. 1976. Kristoffer Bettum døde i Canada hos sin datter Brita, i 1971, og Johan Bettum døde i 1988.

Verkstedet lever ennå, nå som RS Bilservice AS, ved Roger Skinnes. Bildene fra verkstedet er utlånt av Inga-Synnøve og Svein Bettum.

*Inga-Synnøve og nåværende eier Roger Skinnes.
Foto: Privat.*

Bygg i betong

ISOmur

Postboks 16, 3164 Revetal - Tlf: 33 39 63 41

Bredbånd - Nettverk - IT

Re-Nett
.no

Din lokale leverandør av
bredbånd og IT-tjenester!

Tlf 330 60645 post@re-nett.no

Bettum Rammeforretning
Tom Egil Lie

Vi rammer inn ALT!
God kvalitet rimelig!

911 91 791

Engnes, Bettumveien 19, 3178 Våle ☐ gisselur@hotmail.no

www.rammeverkstedet.com

Varmeøkonomi AS

www.varmeekonomi.no

Tlf. 33 06 10 40

Mekonomen
Bilverksted

Reparerer det meste for de fleste!

Reparasjoner □ Service □ Bildeler □ EU-kontroll

Sørbyveien 603, 3178 Våle

Telefon 33 06 02 13 / 930 80 075

Gårdslivet anno 1850–1880

– En dagbok forteller

Odd Gjerpe

I mitt arbeid med artikkelen om min oldefar, multitalentet Otto Andersson Gjerpe i forrige Re-minne, kom jeg over hans fars dagbok. Det vil si, det er deler av tippoldefar Anders Olsen Nordre Lefsaker sin dagbok jeg har i hendene når jeg nå skal forsøke å tegne bildet av gårdslivet på bygda og da spesielt livet på gården Nordre Lefsaker ca 150 år tilbake. De korte og nøkterne setningene i dagboka rommer nok mye slit og mange drømmer, som vi aldri helt vil kunne fatte. Og som da må tolkes og leses i lys av datidens historie og ulike nedtegninger fra den tid.

Midt i et liv der det viktigste var å ha nok for det daglige brød til seg og sine, er det kanskje godt at Anders ikke visste hva som rommer Nordre Lefsaker Gård i dag; selskapslokaler der det serveres «smaksopplevelser helt utenom det vanlige i et lokale som skaper god stemning». Så kan det være at et liv med nærhet til alt det skapte og med føttene og ofte hender boret dypt ned i jorda, gav Anders O. Lefsaker en følelse av mening og glede i livet, som vi i dag kanskje må kjøpe oss gjennom smaksopplevelser og arrangerte stemninger.

Litt om Anders O. Lefsaker (f. 1805) på Nordre Lefsaker. Han var sønn av Ole Reiersen Lebsaker (1775–1853) og Maren f. Torgersdatter Bettum (1773–1826) fra Hedrum. Sammen med sin kone, Karen Marie f. Olsdatter (1812–1910) fra Slagen, drev de gården i

over 60 år; fra Anders var 27 år, til han døde i 1893. De fikk 10 barn i tidsrommet 1833 til 1856. I dagboka har Anders sirlig ført inn alle fødsler. De fleste overlevde foreldrene, men flere dør før foreldrene, ikke ulikt det som var tilfelle på den tiden. Etter siste barn oppført i dagboka, tegnes en tykk strek med undertekst: «Nu ikke flere Børn, ja det er nok av». Senere har han føyet til «Mange for meget».

Hvordan var så livet i Undrumsdal og distriktet på den tiden herr og fru Lefsaker drev gårdsdrift? Som nasjon er vi i den industrielle revolusjonens tidlige tid. Det er en del uro ute i Europa, mens livet på bygda i Undrumsdal i liten grad er opprett av dette. Politiske partier blir oppret-

tet senere, først med Våle liberale Samtalelag i 1881, mens høyresiden danner sin forening i 1883 under navnet «Våle Grunnlovsforening», der det viktigste formål er å «verne om grunnloven og foreningen med Sverige». Ved midten av 1800-tallet er Norge fortsatt et land av bygdefolk, der de aller fleste lever av landbruk eller fiske. «Våle prestegjelds indvånere udmerker seg med flid, der deres nesten eneste erhvervskilde er jordbruget» skrives det i en rapport om bygda. Tross flid lever mange mennesker i Norge bare så vidt over sultegrensen, en betydelig del av nordmennene må ha fattigstøtte. Forventet levealder er under 50 år når denne dagboka skrives!

Dette står i stor kontrast til livet på Lefsaker, skal vi tro det som har fokus i dagboka. På Lefsaker ble stort sett alt til eget behov produsert eller dyrket og avlet frem av Anders og hans nærmeste. Mens boligene på den tiden for de fleste på landet var trange og til dels kalde, skaffet Anders og familie seg som et eksempel «Komfyr i dag til pris i Alt 5 ½ Kr» og det mye tidligere enn de fleste.

Når jeg nå skal trekke ut enkelte dager eller områder og dens nøkterne og kortfattede beskrivelse, må vi ha disse levekårene i tankene når vi leser.

Været

Dagboka beskriver titt og ofte været, som de var mye mer avhengig av enn det vi er. Her står ofte for eksempel «Smugt Weir» eller «Megen Sne, Brødt 3 gange». Den 20. mars noterer han «saa Meget Sne og Wind at vi ti kan Faa Brødt». 14. april «Brøytet om eftermiddagen af den grund at Marinen var i Anmars til Kirke-Bakken». En annen dag er det notert

Foto: Digitalarkivet.

«Meget sne Brødt paa Hovedwejen og til Broen og Grette». Det går frem av dagboken at bøndene var pålagt å holde vedlike en bestemt rode eller strekning.

14. april må han «Paa Wejen og kjørte Singel», altså er det ikke bare brøyting, men også annet veivedlikehold som kreves.

På verkstedet og smia

Anders arbeidet mye «Paa Wærste» eller «I smiden», der han arbeidet med møbler, remskiver, plog eller «Gjorde Heste skor». Her kunne han også «Beslaa Waagnkase», «Arbeidet i Smiden paa Spidssleden», «Arbeidet påå Treskemaskin» eller «Jeg Arbeidet på Støde Kiære til sovetiden».

Familien var i stor grad selvforsynt med det meste, en dag skriver Anders «Reparerte seletøi og halvsålet egne og familiens sko og støvler». Selv om de var selvforsynt, tas Gud med i regnskapet i

mange av de kortfattede notatene, som 6. september, der han skriver: «Fik vi Maskin i gang og prøvet den. Gud være laavet».

Hytten (?)

Flere ganger skrives det i dagboken «Til Hytten» eller «Jeg og Mina hjem fra Hytten» Jeg har ikke greid å finne ut hvor denne hytta befinner seg. Neppe langt unna, reiser på den tid var jo svært tidkrevende og væravhengig. Dessuten, hytte som begrep ble ikke innført før rundt 1930-tallet, altså over 50 år etter at dagboken er skrevet! Kan det være en seter? Kan det være navnet på en person? Neppe det siste, han skriver for eks. et sted «var der i 3 dage». Om leserne kan bidra til å løse dette mysteriet, tar jeg gjerne imot tips!

Reise

Reisevirksomhet ut over det som er beskrevet annet sted; f. eks. til Hytta (?) eller Byen, omtales i knappe ordelag. Eksempelvis «*Arnt på Aasgaardstrand m Props*», der Årsgårdsstrand tydeligvis var utskipingshavn for varer til utlandet. Skal man hente folk som kommer fra Oslo eller Skien, er det snakk om dampbåt, og da med anløp på Vallø Saltverk: «*Brev fra Julius at kome jem med sin Forlaavede Hana Dittlefsen fra Sien. Mathias og jeg Bestemtte at Møde Dem paa Waløe*». Kortere turer går til Fossan, enten med korn eller kjøp og salg av dyr. «*Kjøbte Gris for 18 Kroner*» eller «*Kjøb den lille Brune Hopen til en pris af 200 kroner*» er begge knyttet til Fossan.

Mat

Stadig ser vi av dagboken at det slagtes, byttes eller selges mat til livets opphold. «*Slaget gris Vegt 11 By**» som dagen etter fragtes til «Byen med fleck, Solgt til Bjørnstad». En annen dag skriver han «*Slagdet jeg 2 faar, vegti 5 By* og 8** merker*» eller «*Til Byen med Melk, Halm, Smør og Eg. Smugt Weir*». Byen det ofte snakkes om når det gjelder handel, er Tønsberg: «*Til Tønsberg. Kjøbte frø og Mor garn mm. Fisk og Tobak*». Av dagboken fremgår det ellers at familien i stor grad ennå praktiserte naturalhusholdning.

*) By er nok Bismepund = 5,9 kg

***) Merke = ca ¼ kg

Gårdsdrift

Gården er beskrevet med betydelig leirjord, men ble betraktet som meget god etter datidens forventninger, godt egnet til gras, korn og turnips (nepe). Arealet er kuppert med erosjonsdaler som skjærer gjennom terrenget. Bedre ble det ikke ved raset som gikk i februar 1884. Jor-

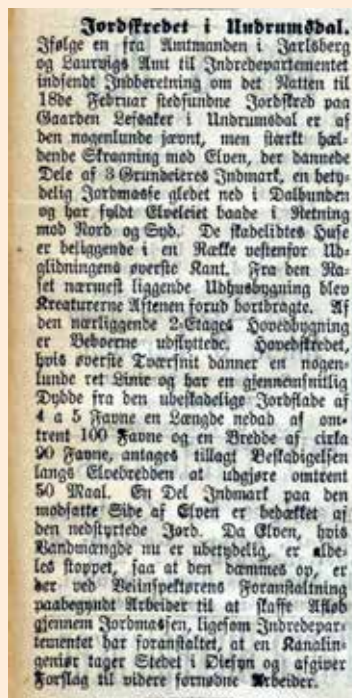
Hakkelsmaskin.

draset på Lefsaker er ikke omtalt i min tippoldefars dagbok, i hvert fall ikke i den delen som er bevart. Raset er omtalt i flere av landets største aviser, bl.a. Trondhjems Aftenblad, Bodø Tidende og Morgenbladet.

Også her er teksten i dagboka kort og nøktern: 15. februar skriver han «*Kjøre 3 las Møg*», og dagen etter: «*Litt på Wærste. 3 las Møg til Potteter*» Ofte omtales også at kyra gjetes, ikke bare slippes ut i skogen: «*Slipte creaturene i Skaaven og gjette der*». «*Saa fik vi Kornet i Laaven, omtrent alt. 15 tønner. Gud ske Tak og pris, for sine milde gaver, alle sammen*». Annet sted skriver han «*Til Faasan med 1 Tønne byg og 2 Tønner Havre. Betalte skat med 31 kr 26 øre. Pent Veir*». 15. august «*Begynt at skjære Rug. Ikke meget*» «*Ristet Halm af Weden og Byget i 4 dage*». 1. November «*kom Nils hit og saa Tresket vi og skar hakkels*». Hakkels er halm som kuttes opp i små biter og benyttes som strø eller som fôr; da gjerne blandet med vann. Tilsatte man mel, økte næringsverdien for dyra.

Jordskredet i Undrumsdal

Ifølge en fra Amdstmanden i Jarlsberg og Laurvigs Amt til Indredepartementet indsendt Indberetning om det Natten til 18de Februar stedfundne Jordskred på Gaarden Lefsaker i Undrumsdal er af den nogenlunde jævnt, men stærkt hældende Skraaning mod elven, der dannede Dele av 3 Grundeieres Indmark, en betydelig Jordmasse gledet ned i Dalbunden og har fyldt Elveleiet baade i Retning mod Nord og Syd. De skadelidtes Huse er beliggende i en Række vestenfor Udglidningens øverste Kant. Fra den Raset nærmeste liggende Udhusbygning blev Kreaturene aftenen forut bortbragte. Af den nærliggende 2-Etages Hovedbygning er Beboerne udflyttede. Hovedskredet, hvis øverste Tværnsnit danner en nogenlunde ret Linie og har en gennemsnitlig Dybde fra den ubeskadelige Jordflade av 4 a 5 Favne en Længde nedad af omtrent 100 Favne og en Bredde av cirka 90 Favne, antages tillagt Beskadigelsen langs Elvebredden at udgøre omtrent 50 Maal. En Del Indmark paa den modsatte Side af Elven er bedækket af den nedstyrtede Jord. Da Elven, hvis Vandmængde nu er ubetydelig, eldeles stoppet, fåå at den dæmmes op, er der ved

Faksimilen fra Jarlsberg og Larviks Amtstidende, tirsdag 26. februar 1884

Veinspektørens Foranstaltninger paabegynt Arbeider til at skaffe Udløp gjennom Jordmassen, ligesom Indre-departementet har foranstaltet, at en Kanalingeniør tager Stedet i Øiesyn og afgiver Forslag til videre fornødne Arbeider.

Livet i samfunn

Søndagene var etter sedvane ofte «*Stille her*». En sjelden gang var det søndagsbesøk hos kjente, som «*På Bruserød med spidsslede, leit føre*». 4. februar skriver han «*Søndag. Lidt sne. Alle Jemme. Stille*».

Noen dager senere skriver han «*Prediken her i Kirken, Gud af sin Barmhjertighed aabne våre Hjerter for Ordets rette Hørelse*».

Døvik kirke Foto: Anders Hvale.

Tegning B. Balsmo.

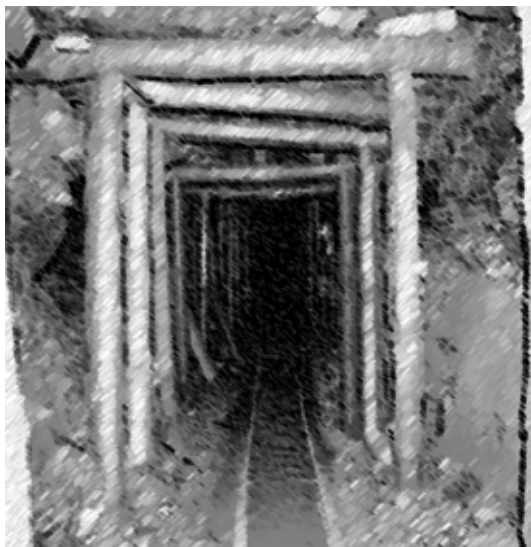
Søndag 23. april 1882 er det «forretning paa Skolen og jeg der. Foretning på Døvig og Mor der». Forretning her menes et møte uten prest, og dette må være etter at Solerød skole ble opprettet 1878. Undrumsdal kirke ble innviet først 13. desember 1882. Den gamle kirken på Rødshaugen var i så dårlig forfatning, slik at møtene ofte foregikk på Solerød. Anders er da tydeligvis en del av det etablerte religiøse liv i bygda, mens hans kone «mor» Karen Marie, da hadde sluttet seg til Jarlsbergerne, som møttes i Døvik kirke (reist i 1875). Det må ha vært spesielt; Mor som dissenter til ny kirke i Døvik, mens han Far selv måtte «ta til takke» med møte på bygdas (riktignok nye) skole.

Anders Olsen Nordre Lefsaker beskriver at han 1. mars velges til «Brand Kassens Landforretning og Bestyrelse», som altså var datidens enerådende forsikringordning. En annen dag står det «Walg paa Forligelses Supliant. Gulik Hunsal blev». Det er altså et valg til det vi i dag kaller Forlikrådet; denne aller første offentlige instans i det norske rettssystemet.

Eksport/handel

Anders gjorde som mange andre, spedde på den smule inntekt han kunne få ved å selge varene på torvet i Tønsberg. Han tok ut Props i skogen og eksporterte dette til England. «1. februar er Arnt på Aasgaardstrand m Props» og en annen dag står det «Til Aasgaardstrand med Props til en verdi af 2-12».

Props er smådimensjonert trelast med «5-tums tvermaal ved rotenden» som ble brukt til forstøtning av taket i gruvegangene og forsterkninger mot utrasing der det trengtes. Spesielt i kullgruver, der det var mye løst «råtefjell», var det stort behovet for props. Props var en stor eksportartikkel fra Norge på den tiden, den ble også brukt som råmateriale for papirfabrikasjon og i skyttergraver.

Etterord

Dette måtte nødvendigvis bare bli bruddstykker av den delen av dagboka som er bevart etter Anders O. Lefsaker. Om noen i et ønske om å lete etter mer detaljerte opplysninger fra den tiden vil låne boka, er det bare å ta kontakt.

Ommedal

og SØNNER A/S

3178 Våle

Tlf. 33 06 27 38

Mob. 415 64 712

RE REVISJON
REVISJON & RÅDGIVNING

tilbyr først og fremst revisjonstjenester
til de revisjonspliktige. Men vi tilbyr også andre tjenester:

- Skatte- og avgiftsrådgivning
- Bedriftsøkonomisk råd-givning
- Budsjettering og kontroll-rutiner
- Valg av selskapsform
- Stiftelse av selskaper
- Kjøp/salg av virksomheter
- Fusjon/fisjon etc.

Tlf.: 33 06 49 10 • Mobil: 98 01 15 33 • Mobil: 926 55 469
Gamleveien 1A, 3174 Revetal • post@re-revisjon.no

Alle typer bore- og sprengningsarbeider

Les mer på www.kjellfoss.no

KJELL **FOSS**

Kileveien 77, 3175 Ramnes
Telefon: +47 33 39 62 66 | E-post: post@kjellfoss.no

www.kjellfoss.no

Byggmester

OLE A.

LANGEDRAG A/S

NYBYGG • TILBYGG • REPARASJONER • VEDLIKEHOLD

oal@olealangedrag.no

333 18112 • 976 81 375

Ramnesveien 517 • 3175 Ramnes

RE-ELSA

Re Elektroinstallasjon

Liten elektriker med stor service!

- **Bolig**
- **Næring**
- **Landbruk**
- **Rehabilitering**
- **Gulvvarme**
- **LED-belysning**

33 06 24 34 982 97 052

www.re-el.no

Besøk vår butikk i Revetalgata 6!

Revetalgata 6, Pb 12, 3164 Revetal jan.arild@re-el.no

Vurderer du å selge bolig?

Vi er opptatt av at kjøp og salg av bolig skal være trygt, ryddig og enkelt – uten bekymringer. Si i fra så hjelper vi deg gjerne. Ta kontakt med oss og få en gratis verdivurdering av din bolig i dag.

- Norges største kjøperregister får flere på visning og sikrer best pris for din bolig.
- Vår effektive boligmarkedsføring – Smart Solgt – gir i snitt 16 % flere på visning.
- Vi legger ut for markedsføringen – ingen kostnader før endelig sluttoppgjør.

Thor Fredrik
Hanssen Solberg

Truls Bøhle

DNB Eiendom Revetal
Tlf. 47 67 55 00

DNB Eiendom

Johannes Bentsen

– Våles B

Eva Anfinnsen

Han var verken stortingsmann, prest eller doktor, ikke storbonde eller vellykket handelsmann. Allikevel – det har med jevne mellomrom vært spurt til Re-minne-redaksjonen – kan dere ikke skrive om Bentsen? Vi skal med dette innlegget forsøke å gi et bilde av en mann som levde et aktivt liv i Vålebygda.

Mange fra generasjon 70+ husker fortsatt Johannes Bentsen. Han var en bygde-original, kom med kjappe replikker.

Disse kunne bli referert rundt om, kanskje også med en historie til grunn – som kunne vokse seg litt større enn den opprinnelig var.

Først litt om bakgrunn. Bildet viser en mann med en markant personlighet som var med å prege bygda en stor del av 1900-tallet, da spesielt første halvdel.

Johannes Bentsen var født i 1874 på Mellom Sørby, (bruksnummer 4) i Våle. Han vokste opp i en søskenflokk på fem. De var seks, men den eldste døde tidlig.

Han arbeidet på gården hos sine foreldre da han var ung. Det hørte også til et sagbruk på Mellom Sørby, som det var på mange gårder den gangen, og her var Johannes Bentsen sagmester en tid. Som eldste gutt i søskenflokken hadde det vel ligget i kortene at han skulle overta gården. Sånn ble det ikke. Gården ble overtatt av svogeren Thorvald Andersen

Sørby som var gift med Karen Elise, Johannes' søster, i 1900.

Moren hans, Kristiane Antonette Kristensdatter, som var født på Vestre Sørby i 1843, fikk skifteskjøte på Lysheim for 400 kr. Lysheim var utskilt fra Vestre Sørby i 1911, men allerede i 1901 hadde hun latt oppføre bygninger der. Huset og eiendommen Lysheim fikk han kjøpe på av sine medarvinger da moren døde i 1920. (Huset er i dag privatbolig på Sørby.)

Mellom Sørby ble solgt, og Johannes Bentsen startet en landhandel på Lysheim.

Det fantes allerede en landhandel på en av de andre Mellom Sørby-gårdene, denne ble etter hvert flyttet til Sørby (A. C. Backe), og landhandelen ble ingen varig situasjon for Bentsen. Han leide imidlertid bort forretningen etter en tid og drev med annet arbeid. Etter skiltet på foto (postkort) å dømme, ble handelen da drevet av Vermelid. Bentsen var kan hende

Lysheim med kommunelokalet i bakgrunnen. Foto fra postkort.

ikke noen handelsmann? En kan kanskje også spørre seg om det var grunnlag for to landhandlere på Sørby på den tida?

På et annet postkort fra Sørby, med kommunelokalet i sentrum og Lysheim i bakgrunnen, står det «Enerett Johannes Bentsen». Det var sannsynligvis en

forretningside også å selge kort. Om det ble flere enn dette fra Sørby, vites ikke. Men i ettertid er det jo et flott foto fra en forgangen tid!

Om Lysheim, som var Bentsens hjem, er å si litt mer. I tiden januar 1918 til juli 1919 ble det i Norge benyttet rasjonering

"Parti fra Sørby i Vaale".

*Gledelig jul og godt nyttår
Janet*

ENERETTILIST JOHN BENTSEN 1909. FOTOGRAF ABR. HANALØSEN

Johannes Bentsen. Bildet er hentet fra «Vestfold Ungdomsforbund 25 år».

av levnetsmidler, som vel i dag betegnes som dagligvarer, – og Forsyningnemda hadde i den tida sitt utsalg der.

Eiendommen ble i 1930-årene overtatt av Vaale Sparebank, som igjen ved auksjon solgte den til kontorsjef J. H. Malmø i 1940. Da ble bygningene restaurert og modernisert, og leid ut til banksjefen Henry Sandum. Johannes Bentsen hadde bolig i 2. etasje i huset. Han var flink med pennen, og brukte evnene sine som journalist, og han skrev referater fra både politiske møter og andre sammenkomster og hendelser i bygda til lokalpressen. Signaturen B. ble kjent og kjær, så han fikk tilnavnet «Våles B., eller «Våles store B.».

Han skrev forresten ikke med penn, men med kopiblyant. Denne fuktet han med munnen med jevne mellomrom for at fargen skulle være tydelig. Det var sånn en brukte kopiblyant.

I Tønsbergs blad står å lese i forbindelse med hans 80-årsdag:

... Samtidig kan han feire 45-årsjubileum som herredstyrereferent og korrespondent i Våle. Det er neppe noen som har vært til stede ved flere møter i Våle herredstyre enn Bentsen, han har et førstehåndskjennskap til kommunens utvikling som mange kan misunne ham. Lite av det som er sagt offentlig i Våle i de siste 45 år har gått Bentsens øre forbi. Fra sin referentplass har han i årenes løp sett små og store politiske oppgjør i herredstyresalen, og med sin velkjente politiske teft, «lukter» han straks om sakslisten vil volde besvær når den skal behandles. Derfor har han alltid på forhånd en treffsikker anelse om hvordan et møte vil forløpe. Det skal meget til for å overraske Bentsen.

Da han begynte sin referentvirksomhet, varte et vanlig herredstyremøte 12-14 timer, og den som måtte ha debattene notert på blokken, måtte være rask på hånden. Det v a r Bentsen, og det er han fremdeles. Et moderne herredstyremøte som bare varer noen få timer, renskriver han etterhvert som begivenhetene skrider frem, og når ordføreren forkynner møtets slutt, er også Bentsens referat ferdig. ...

Selv deltok han også aktivt i mange sammenhenger i foreninger og aktiviteter i bygda.

Han var med i ungdomslaget, skytterlaget, sanglaget, idrettslaget, og han var ivrig medlem av partiet Høire. Og han brant spesielt for ungdomsarbeidet, var formann i Våle ungdomslag i 1918 og 1919, han hadde også verv som revisor der, og var medlem til langt oppe i modne år. Da Våle Ungdomslag feiret sine første 50 år, hyldet Bjarne Førstund ham som en av gamle medlemmer der ikke har forlatt laget, men har vært trofast til å møte opp selv om han ikke er ung lenger, og

Bentsen svarte på talen med å takke for alle de strålende minner han hadde fra sitt 50-årige medlemskap i laget (Dag, 2-3, 1947). Til dette er å bemerke at han var en av stifterne av ungdomslaget! I en samtale også gjengitt i Dag (Julenummer 1941), blir han spurt om alder, noe han ikke vil gå nærmere inn på:

– *Det er av de ting jeg ikke vil svare på – direkte – av hensyn til damene! Jeg føler meg nemlig alltid ung blant de unge.* –

Siden vi er inne på Ungdomslaget og Dag (Organ for Vestfold ungdomsfylking), var han også korrespondent fra laget til dette. Det kan være interessant å se på hva som skjedde med Fjellborg i 1939, ut fra B.'s bidrag til spalten «Fra vårt ungdomsarbeid», Dag nr. 10–11:

Til «Dag» fra Våle ungdomslag

For å imøtekomme et ønske fra «Dags» redaktør, sender jeg litt fra laget. Vi har begynt med møter og disse var av mere ordinær art, av hensyn til forskjellige arbeider i lokalene, bl.a. innlegning av elektrisk vannsystem og et utmerket tiltak av sanitær art, opsetning av moderne drikkefontener. En slik burde det være i ethvert lokale, hvor det er nødvendig å ha slike anlegg. Det hele blir ikke billig, men vårt lag er så godt situert økonomisk, at man fant det forsvarlig å gå til denne ordning. Flere saker er behandlet. Så har vi hatt høstfest, med et utmerket program og overfylt hus. Amatørskuespillere fra Botne opførte et skuespill som fikk sterk applaus.

Studiearbeidet er aktuelt nu for vinterhalvåret, og man får håpe at det blir god tilslutning, da dette arbeide er av stor betydning for ungdommen.

At det blir kaffistove i Horten, tror jeg blir vel mottatt av laget, likeså arbeids-

skole, når den blir liggende centralt i fylket, f.eks. Revatal.

Snart skal her være årsmøte og vi håper den nuværende formann mottar gjenvalg. Å bytte i disse stillinger hvert år er ikke av det gode, især når men har en dyktig og interessert formann. Jeg håper at laget får utført mye for ungdommen til nytte og hygge i vinterens løp.

B.

I den tidligere omtalte samtalen, sier han blant annet dette om det å delta i ungdomsarbeidet, i denne sammenhengen ungdomslaget i bygda:

– *Skaff gode bøker, gode foredrag, god film og dyktige folk i styre og stell. Gå til arbeidet med godt humør, bli aldri for gammel til å delta i arbeidet, derved holder du deg ung. Slutt ikke arbeidet om du blir gift. Ta frua med på møter og fester, det blir en forandring fra det grå hverdagslige virke. La allsangen få en bred plass på møter og fester, velg gjerne skuespill med sang i rollene ...*

Han skrev som nevnt referater fra ulike sammenhenger, møter og tilstelninger i bygda, til ulike lokalaviser, mye til Jarlsberg avis, Tønsbergs Blad og Gjengangeren. Vi har klippet inn noen av dem her.

Brev fra Våle

Ja, nu er det blit liv i leiren, den lenge omtalte og omskrevne sneen er endelig kommet, bjeller rangler og tømmerdøninger er blitt tatt ute fra vognskjulet og tatt i bruk. Alt ånder av travelhet, det er om å gjøre å benytte føret, da man ikke kan gjøre regning på å beholde det nogen lengere tid.

Nogen større tømmertrafikk er her ikke i Våle, men de driftige brødrene Gran har visstnok kjørt ikke så lite, og nu kommer nok deres sag i gang, og det gjør sitt til at flere arbeidsledige får arbeide.

I det kommunale er de store saker så å si i havn, gamlehjemmet er jo i god sving, og man må vel med sikkerhet gå ut fra at skolespørsmålet, bygning av skole på Berg, går i orden til neste møte. Man må vel kunne vente at det store flertall av herredstyret forstår at denne sak ikke kan drive lenger.

Ja, det store vi ønsker vist nok denne sak bragt ut av verden. Det har sikkert været ofret nok av møter og mangen unødig debatt her. Jo, alting retter sig nok til det beste.

B.

(Gjengangeren 10.03.1932)

Vårbrev fra Våle

Det er travelt nå og traktorene tøffer rundt både dag og natt, og dampen står om både hester og kjørekar. Det er mye å gjøre når da så mye er under ploegen, og det skal ikke lite såkorn og settepoteter til. Men det sies fra ansvarlig hold at Vaale ikke er dårlig stillet i så måte. Sekretæren i jordstyret har et svare arbeide med å fordele og ordne, men han klarer nok brasene.

Det har vært et problem å skaffe arbeids-hjelp, men etter hva det erfares etter hen-vendelse til arbeidsformidlingen, som for tiden bestyres av ordføreren, er forholdet her ganske bra. Hagearbeidet drives også flittig, og det er mange arbeidstimer i døgnet.

B.

(Gjengangeren 19. mai 1942)

Som tidligere nevnt, bodde Bentsen i et par rom i 2. etasje i huset på Sørby, hvor ellers banksjefen og hans familie bodde. Fra slutten av året 1946 kunne han ikke lenger bo og greie seg alene i den lille leiligheten. Han fikk plass på Hvilehjemmet.

Til dette er å tilføye at han - i mange sammenhenger – hadde ivret for at Hvilehjemmet skulle bygges, men det hadde vært kamp om plassering. Det hadde blitt stilt til rådighet tomt på Sørby. Det var Bentsen for. Her skjedde det jo noe! Men Hvilehjemmet ble bygget mellom kirken og prestegården. Da fikk de gamle kort vei til kirken, var et argument. Det var altså ikke Bentsens ønske.

Han fortsatte imidlertid sin korrespon-danse med brev til avisene derfra.

I Vårbrev fra Våle sier han:

*Nu våren ånder over li og fjell /
Og vekker blomstene av dvale»
kan man snart synge. Men et alminne-
lig samtaleemne er: «Hvor skal man få
arbeidshjelp fra?» Det høres som alle
med gårdsbruk er like om trangen til å
få hjelp til vårens og sommerens drift.
Det skal ikke bare maskinkraft til, også
muskelkraft. Men det ordner seg vel, får
man håpe.*

Ved- og tømmerdrift er man straks ferdig med, og det er ikke små mengder som er bragt frem i år. Byggevirksomhet ser det ut til ikke å bli så lite av her i Våle i sommer, bare det kan skaffes materialer og arbeidshjelp.

Vi er blitt skuffet over at ikke fylkestinget vedtok at ungdomsskolen skulle stasjo-neres i Våle. Jeg er ikke i tvil om at Våle var det mest ideelle sted. Men det store*

flertall av ordførere hadde nok en annen mening, dessverre.

Til slutt en hilsen fra Våle Hvilehjem. Her lever man utmerket i alle deler – fullt hus av eldre fra by og bygder. Alle både styre, bestyrerinne og den øvrige betjening gjør alt hvad gjøres kan for at en skal føle seg hjemme og ha det godt. Derfor takk for alt!

B.
(T.B.24. april 1947)

(*Red. Den gang var det snakk om at Vestfold flyttbare ungdomsskole skulle få en fast plass, og ikke lenger flytte fra kommune til kommune hvert år.)

Han fant seg altså godt til rette på Hvilehjemmet. Den 8. februar 1949 fylte han 75 år. Han har nok blitt feiret på beste vis, for tre dager etter står å lese i Tønsbergs blad:

Takk

Må herved få bringe en hjertelig takk til alle som hedret meg på min 75 års dag med gaver, blomster, telegrammer og til alle de av slekt, naboer og venner som ved personlig fremmøte bragte sin hilsen. Takk for alle gode taler med alle gode ønsker. En særlig takk til Våle Sanglag for at dere kom og bragte en hilsen i sang, blomster og tale.

Alle skal ha takk for deres strev med det hele arrangement for å gjøre en festlig dag. – Takk, all betjening på Våle hvilehjem for alt deres strev.

Johannes Bentsen

Og fra Hvilehjemmets side det ble gjort sitt til at beboerne skulle trives, forteller denne lille epistelen fra Tønsbergs Blad 18.08.1949:

Våle hvilehjem på søndagstur

Det var en storartet biltur vi her på hjemmet hadde siste søndag. Turen var arrangert av styrets formann og hjemmets bestyrerinne. 5 bileiere hadde stillet sine biler til disposisjon, og var selv chauffører. Man startet ved middagstider med kurs for Horten. Senere gikk turen via Åsgårdstrand, Tønsberg, Nøtterø, over Vrengenbroen, rundt Tjømmø. Det var virkelig vakre steder man fikk se, og for flere av oss var det steder man ikke hadde besøkt før. Man tok flere hvilepauser på veien med bevertning og slik at man fikk se seg godt om. Turen var en liten opplevelse for oss gamle, og bileiere og de som hadde arrangert denne tur fortjener vår beste takk for alt.

B.

Det går noen historier om Bentsen. Historier kan jo ha en tendens til å vokse underveis, og han var nok også utsatt for det - hans kjappe svar og replikker var godt grunnlag for humor i bygda.

Han deltok jo i mange sammenkomster, og var ikke avholdsmann. Det kunne være skjenking her og der. En av historiene er denne:

Av og til spilte han bridge med kamerater og gode venner. En gang de hadde hatt

Julehilsen fra Våle Hvilehjem.

De beste juleønsker sendes til alle bekjente fra oss her på «hjemmet», samtidig sendes de beste ønsker om et godt nytt år. — Her på hjemmet har vi det i alle deler utmerket. Betjeningen har stor omsorg for alle og enhver, og vår dyktige bestyrerinnen leder det hele på den beste måte. Et slikt hjem er et stort gode for bygden!

B.

En fornøyd Bentsen skriver i Jarlsberg 23.12.52.

bridgelag hjemme hos ham, fikk nok mer enn en noe for mye av det flytende, og en av deltakerne hadde kommet til Bentsen med hest. Da han skulle hjem igjen, var det vel sånn at det egentlig var hesten som fant veien. Men kona syns ikke noe om dette, og tok turen hjem til Bentsen noen dager seinere for å si hva hun mente. Etter sigende skal samtalen ikke ha vært lang, men forløpt sånn:

Hun: «Hva slags hus er det du holder!!» (en kan tenke seg et visst kroppsspråk og uttrykk i ansiktet.)

Bentsen: «Det skils gjestene det!» (oversatt til dagens språk: «Det kommer an på gjestene det») – og her fikk han vel siste stikk.

En annen historie er fra tida på Hvilehjemmet. Bestyrerinnen begynte å bli urolig for Bentsen, for han hadde vært borte en stund. Men så kommer prost Storesund i sin lille bil, og ut fra den kommer Bentsen, denne gangen i en litt påvirket tilstand, han hadde vel vært på et hyggelig besøk, og Storesund hadde tatt ham med seg da han kjørte forbi ham. Bestyrerinnen kommer ut og utbryter: «Neimen, hvor har du vært, Bentsen!» Og han svarer blid og fornøyd: «Jeg har vært på tur med sognepresten jeg!»

Selv vet jeg at han alltid hadde karameller i bukselomma, og at det var med tanke på barna. Han var slett ingen kar som lokket barn med godterier, men likte med et smil å gi oss det. Smørbutikk-

karameller. Innpakningen var omtrent som i dag. Den gangen kosta de 5 øre stykket.

Da han hadde fylt 85, sto denne notisen i Tønsbergs blad:

85 år
fylte igår Johannes Bentsen, Våle. Han var for beskjedent til å fortelle om denne begivenhet og derfor kommer vi post festum med denne hilsen til vår mangeårige medarbeider. Vi vil gjerne takke ham for trofast medarbeiderskap gjennom 50 år. Han har gledet oss og bygden med utallige referater og smånotiser i Årenes løp. Johannes Bentsen var fast referent i herredstyret og mange andre lokale møter og hans referater bar preg av inngående lokalkjennskap til de ting han skrev om.

Et liv tar slutt. Bentsen døde i 1961. Det ble skrevet flere nekrologer. Han fikk gode skussmål, og det ble understreket at han aldri var ondsinnet i sine betraktninger om livets viderverdigheter i hjembygda.

I Jarlsberg skriver Morten Ringard, daværende redaktør avslutningsvis i nekrologen In Memoriam:
Jeg vil alltid huske Bentsen for hans smil, hans vennlighet og hans trofasthet. Han var et godt menneske.

Du kan spille hovedrollen i revyen når du vet at alt er i orden i fjøset

Livet er å ha tid. Tid til å gjøre noe helt annet.

Slik får vi energi til arbeid og omsorg
for de vi er glad i – både to- og firbente.

Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes.
Og gode fjøs gir mer tid.

Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Alf Henrik Engen

I år er det 150 år siden Norges eldste frikirkesamfunn med samme bekjennelsesgrunnlag som Den norske kirke ble stiftet. Nå vil vel mange si at det ville være ganske uinteressant, om det ikke var for at det skjedde nettopp her i Ramnes og Fon. Å finne svar på spørsmålet om hvorfor det skjedde nettopp her, forteller oss også noe om hvordan livet artet seg for folk i bygdene våre for 150 år siden.

16. mars i 1872 ble de første navnene skrevet inn i protokollen for «Den evangeliske lutherske frikirkelige Menighet i Jarlsbergs Grevskab med flere steder», som var det offisielle navnet på det nye kirkesamfunnet. De første årene hadde «Jarlsbergerne», som de ofte ble kalt, sine møter og gudstjenester rundt om på gårdene, men i 1874 sto det første kirkebygget klart på Solberg i Fon. I 1876 sto Døvik kirke klar i Undrumsdal, og noen år seinere var Klopp kirke i Ramnes også ferdig. Samtidig ble det reist kirkebygg på Veierød i Vivestad, på Haug i Høyjord og Venneborg kirke på Gullhaug i Botne.

For å forstå bakgrunnen for at dette kirkesamfunnet ble stiftet, må vi følge flere tråder ganske langt tilbake, selv om den direkte årsaken bare lå 6–7 år tilbake i tid.

I Danmark– Norge på 1700 tallet var det den kirkehistoriske retning som kalles pietisme, som var den rådende. Typisk for pietismen var at man så på tilværelsen som todelt. Den var enten «verdslig» eller

Gammelt bilde av Solberg kirke i Fon bygget i 1873–74. Bildet er tatt under et St. Hans-stevne, antagelig omkring 1. verdenskrig.

«åndelig eller religiøst». Et annet pietistisk trekk var at det åndelige, = kristne, måtte oppleves personlig. Kristendom for den enkelte ble derfor å ta avstand fra det verdslige, og leve for det åndelige.

I 1730–40-årene ble, som et resultat av pietismen, lov om konfirmasjon og i kjølvannet av denne, de første skolelovene innført. Skolens oppgave var først og fremst å forberede barna til konfirmasjon. Kristendomskunnskap var hovedfaget,

og for å kunne tilegne seg dette, var det nødvendig å kunne lese. Dessuten ble det undervist i å kunne skrive og regne.

Både i Vestfold og i Østfold var det på 1700-tallet flere dyktige pietistiske prester som satt store spor etter seg, også i bondebefolkningen. Dessuten var det i begge fylkene i perioder omreisende forkynnere som tilhørte brødremenigheten – en svært ytterliggående pietistisk retning som hadde sterkt fotfeste i Danmark. På slutten av 1700-tallet var det derfor i begge fylkene vanlig med pietistiske husmøtegrupper – såkalte konventikler – rundt omkring på bygdene.

At disse konventiklene var vanlig i Viken, er en av forutsetningene for at Haugianismen fikk sterkt fotfeste i dette området. Før han ble arrestert i 1804 dro Hans Nielsen Hauge gjennom Ramnes i alle fall to ganger, og han ble en personlig venn med Christoffer Kjønnørød som var født i samme året som Hauge. På 1800-tallet lå Kjønnørød gård veldig sentralt til langs hovedveien mellom Christiania og søndre del av Grevskapene, Grenland og Sørlandet.

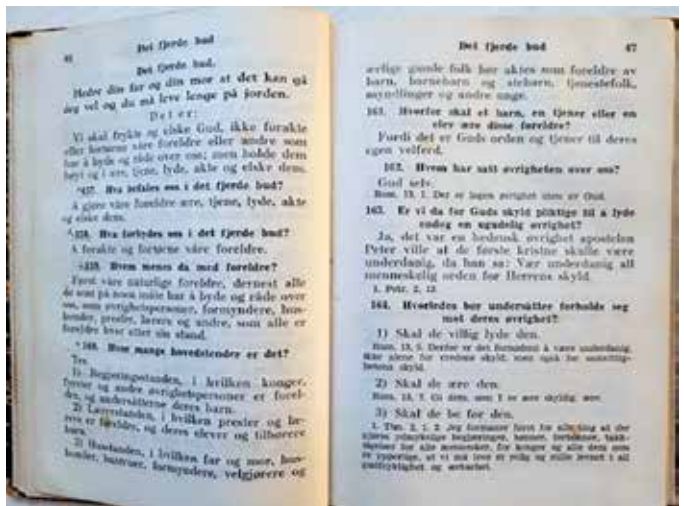
Christoffer Kjønnørød ble tidlig på 1800-tallet en sentral «eldste» blant de «vakte» haugianerne i Vestfold – eller «Grevskapene» som fylket vårt da ble kalt. Men rundt ham fikk vi flere haugianske forkynnere som reiste rundt i Sør-Norge, slik Hauge selv hadde gjort før han ble arrestert. I tiårene etter 1814 var de indre bygdene i fylket vårt et av de viktigste «arnesteder» for haugianismen i Sør-Norge.

I 1840–50 årene ble det blant haugianerne i Norge flere læremessige retninger. Hans Nielsen Hauge hadde først og fremst vært

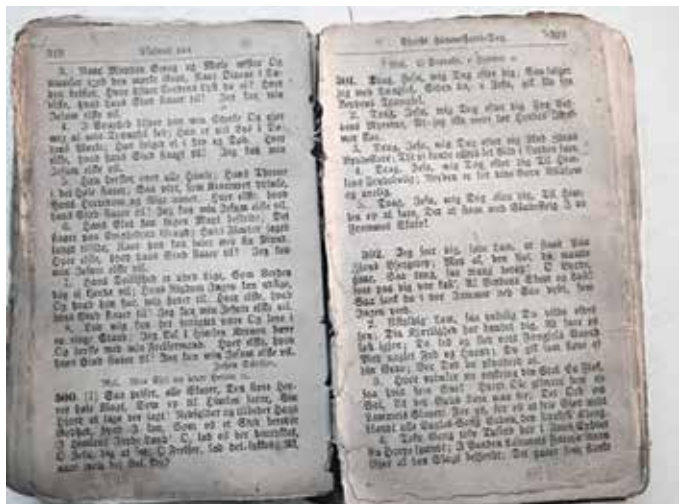
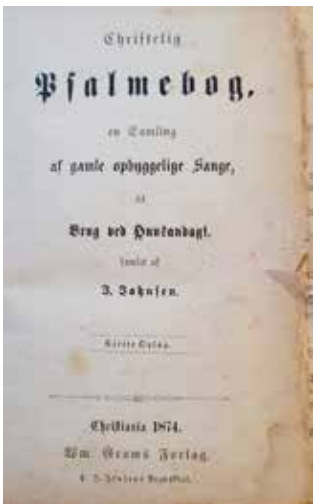
en botspredikant. Var man en kristen, skulle det vise seg i det praktiske livet. Hauge selv, etter at han ble løslatt fra fengselet, og flere andre sentrale haugianere la i det de forkynte og i det de skreiv i 1830–50-årene, mer vekt på evangeliet om frelse ved Jesu forsoning, enn på bot og anger over sine synder. Man fikk da i enkelte områder en dreining vekk fra det andre opplevde som det opprinnelige haugianske budskapet. Elling Eielsen fra Voss var en haugiansk forkynner som reiste rundt og tok sterk avstand fra denne nye retningen i forkynnelsen blant haugianerne. Han besøkte Ramnes rett før han reiste over til USA i slutten av 1840-årene. I USA grunnla han menigheter og fikk bygd kirker blant norske utvandrere i statene i Midtvesten.

I 1860 fikk landet en ny skolelov som innebar store forandringer i synet på hva skole skulle være, og hvordan skole skulle drives. Før 1860 hadde skolen vært et kirkelig ansvarsområde, men etter den nye loven skulle skolen være statens ansvar, og det ble opprettet et «skoledirektørembede» i alle landets fylker. Før 1860 hadde kristendomskunnskap vært skolens hovedfag, og skolens viktigste lærebok var E. Pontoppidans katekismeforklaring. («Forklaringa» som boka ble kalt).

I den nye loven var det tanken om folkeopplysning som var hovedsaken. Kristendomskunnskap ble et fag blant de andre fagene. Loven bestemte at alle kommuner skulle ha egne skolehus, ha utdannede lærere, og at elevene skulle ha fag som historie, geografi og naturkunnskap foruten større vekt på leseferdighet med egen lesebok. Elevene skulle ha egne lærebøker og annet utstyr.

Tittelside og to tilfeldig valgte sider fra Pontoppidans forklaring. Utgave som ble brukt i menighetens skoler på 1940–50-tallet.

Forside og to sider fra den første salmeboka som kirkesamfunnet ga ut til bruk i menigheten.

At denne nye skoleloven ville komme til å koste kommunene dyrt, var det ingen tvil om. Derfor var det stor oppslutning rundt om i kommunene om «Lesebok for folkeskolen og folkehjemmet» som kom ut i 1863. Denne leseboka inneholdt pensum i flere fag, som kristendom, historie og geografi, foruten norsk litteratur. Denne boka var forfattet av Stiftprost P. A. Jensen i Christiania, og kom til å utløse den største kulturelle striden i landet i siste halvdel av 1800-tallet.

I Ramnes ble det vedtatt i skolestyret å ta i bruk denne leseboka i 1865. Vedtaket ble gjort med lederens dobbeltstemme, og lederen var sokneprest Morten Esmark. Esmark var en av de siste rasjonalistprestene i Norge. Han ivret for folkeopplysning, og var selv en dyktig geolog og kjemiker som bl.a. hjalp Svend Foyn med å utvikle harpunen. Men Esmark var samtidig en embedsmann på sin hals og neppe den fremste teolog eller sjelesørger som har vært sokneprest i Ramnes.

For haugianerne i Fon, Vivestad og Ramnes ble den nye leseboka et symbol på hvor ille den nye skoleloven var. Fra å være en skole som hadde kristendomskunnskap som hovedfag og der den praktiske undervisningen i hovedsak skulle læres hjemme, ble skolen nå en skole der kristendom ble likestilt med historie og geografi. I den nye boka sto bibelske tekster ved siden av eventyr og kongesagaer.

Dette var helt uaktuelt for haugianerne å akseptere, og våren 1866 kom de første utmeldinger av elever. Det er fortalt at Esmark «tordnet» mot dette fra prekestolen, men det førte heller til at det ble flere elever på den private skolen som startet allerede høsten 1866 både i Ramnes, Fon og Vivestad. I alt 76 hjem hadde da tatt sine barn ut av skolen, noe som skoleloven av 1860 gav mulighet til forutsatt at foreldrene gav likeverdig undervisning som det skoleloven la opp til. Høsten 1866 innkalte skolekommisjonen alle disse foreldrene til et møte. Her ble de stilt overfor valget mellom å sende barna på offentlig skole eller å gi undervisning hjemme i de fagene skoleloven krevde, dersom de skulle unngå å bli straffeforfulgt. På dette møtet svarte foreldrene at de bare ville godta Det nye testamente som lesebok for sine barn.

Det ble møte mellom foreldrene og prosten i Nord-Jarlsberg seinere på høsten 1866 og med skoledirektøren våren 1867. Det som kom ut av disse møtene, var at myndighetene gav foreldrene tillatelse til å ikke bruke Jensens lesebok, men likevel sørge for at de fikk undervisning i de fagene loven krevde. Men myndighetene satte aldri noen makt bak disse kravene.

Likevel tilspisset striden seg fra 1869. Barna fra den private skolen ble innkalt til offentlig eksamen slik skoleloven gav

Sokneprest Hans Morten Thrane Esmark.

adgang til. Her krevde Esmark at barna fra den private skolen skulle lese høyt fra Jensens lesebok slik barna i den offentlige skolen gjorde. Dette førte til at foreldrene i privatskolen tok med seg barna og gikk. Dette ble meldt til skoledirektøren, og det førte til at barna ble innkalt til en ny eksamen der skoledirektøren var til stede. På den nye eksamen var frontene like steile. Foreldrene sto på at barna skulle lese fra Det nye testamente, og soknepresten sto på at de skulle lese fra Jensens lesebok, som var vedtatt skulle brukes i skolene i Ramnes. Skoledirektøren prøvde å mekle, men til ingen nytte. Resultatet ble igjen at foreldrene tok med seg barna og gikk, og skoledirektøren skrev en innberetning om det som hadde skjedd, der han helt tydelig beklaget sokneprestens steile holdning. Det dreide seg tross alt bare om å måle barnas ferdighet i å lese.

I 1868 og 1869 bredte utskrivningen av elever seg til Våle, Botne og Andebu. Men

skolemyndighetene, også etter råd fra biskopen, lot være å sette hardt mot hardt. Man ville tydelig for enhver pris unngå at skolenekterne, eller «separatistene» som Esmark kalte dem, skulle bli sett på som martyrer. Og på andre steder i landet, der reaksjonene også hadde vært kraftige, hadde man etter hvert funnet løsninger som partene kunne leve med.

Det primære formålet for haugianerne i Indre Vestfold var å sikre kristendomsopp-læringen slik den hadde vært i den «gamle» skolen. Men bekymringene hos foreldrene var dermed ikke slutt. Den gamle skolen hadde sluttet med konfirmasjonen. Hva nå med barnas konfirmasjonsforberedelse?

Haugianernes tanker var følgende: Når presten bifalt, ja, kjempet for «den nye Ånd» som nå hadde trengt seg inn i skolen, var ikke det et bevis på at den samme ånd hadde trengt seg inn i kirken? Når barna skulle «lese» for presten, ville de tross alt utsettes for den samme «antikristelige» ånd.

Dette ble et svært samvittighetsspørsmål for de pietistiske haugianerne, og de opplevde å ikke møte noen form for forståelse hos prestene. I løpet av 1860-årene var det ansatt et par nye kapellaner i indre Vestfold. Disse var påvirket av professor Gisle Johnsen og delte ikke haugianernes vektlegging av bot og omvendelse. En av disse kapellanene, Th. Kielland, skriver i Luthersk kirketidende i en artikkel om det som skjedde i Indre Vestfold, at det var fullstendig tillitskrise mellom de geistlige og haugianerne.

Rundt 1870 var det tydelig at flere og flere av friskoleforeldrene og andre rundt denne kretsen snakket om å danne et eget kirkesamfunn. Men flere forhold talte mot

dette, først og fremst lojalitetsfølelsen mot kirken de tilhørte. Også Hans Nielsens Hauges testamente, der han advarte sine tilhengere mot å bryte med statens religion, fikk mange av haugianerne til å være imot å forlate statskirken. På denne tiden var også førnevnte Elling Eielsen hjemme fra Amerika og haugianerne i Vestfold søkte også råd hos han. Og svaret hans var krystallklart: Konventikkelplakaten var avskaffet og dissenterloven vedtatt, religionsfrihet var innført. Det var ingen grunn til å nøle!

Men «separatistene» nølte fortsatt. En komite på 14 mann skulle lede utviklingen videre. Det man i første omgang ville prøve på, var å danne en egen selvstendig gruppe innen statskirken. De skrev en «Besværing» til kongen av Sverige og Norge der de beskriver det «nødros som lyder fra kirkens medlemmer». Det ser ut til at haugianerne i Vestfold fremdeles i 1870 så på kongen som «Landsfaderen» som kunne hjelpe den enkelte borger med vanskelige problemer, slik «han Far sjølv i København» hadde kunnet i enevoldstida. Dette brevet kom det ikke noe svar på, og søknad ble dermed sendt til amtmannen om å få opprette et eget kirkesamfunn innen statskirken. Og svaret fra amtmannen var klart: Etter loven var det ikke mulig å danne egne grupper innen statskirken, og han rådde dem derfor til å danne sitt eget kirkesamfunn. Men det kunne først skje etter at de var utmeldte av statskirken.

Dermed hadde haugianerne fått kniven på strupen. Skulle friskolene bevares og ha tilknytning til kirken, måtte det være til et eget kirkesamfunn. Det ble bestemt å avholde to åpne møter, et på Strange i Våle, og et på Bugården i Sandar der man skulle stemme over om man skulle «Bie eller gå».

På begge møtene ble det stor overvekt for «å gå». 14 manns komitéen satte så i gang med å forberede dannelsen av eget frikirkesamfunn. 22. september 1871 ble det sendt et likelydende brev til sokneprestene I Ramnes, Våle, Andebu og Botne om at «en deel Personer som er forenet i samme Tro, havde dannet eget Samfund». Så strømmet utmeldingene på. Før årsskiftet var 97 personer utmeldt i Ramnes, 44 i Våle, 27 i Botne og 25 i en del andre kommuner i Vestfold.

16. mars i 1872 ble så de første navnene skrevet inn i protokollen til «Den evangelisk/luthersk frikirkelige menighet i Jarlsberg med flere steder», og den første frikirken i Norge med samme bekjennelse som Den norske kirke var, som sagt, grunnlagt.

De første 10-årene etter stiftelsen var «Jarlsbergerne» svært ekspansive. Det ble opprettet menigheter flere steder i

Telemark, i Nore i Numedal, i Østfold, på Jæren og på Sotra utenfor Bergen. Etter hvert kom det til et greit forhold både med de kirkelige myndighetene, og med skolemyndighetene. Fagkretsen ble utvidet også i skolene «Jarlsbergerne» drev, selv om de lå en del etter den offentlige skolen fram til på 1950-årene.

Ved starten av 1900-tallet ble kirkesamfunnet mer og mer «lukket». Dette hadde flere årsaker uten at jeg skal komme inn på dem her. Men ikke minst takket være utviklingen i skolen har kirkesamfunnet igjen blitt en åpen kirke som har sin plass blant frikirkene i Norge som en kirke som står på tradisjonell Evangelisk Luthersk grunn, og som driver 5 åpne skoler godkjent etter friskoleloven. I begynnelsen av 1950-årene skiftet kirkesamfunnet navn til Det evangelisk lutherske kirkesamfunn, et navn som mer og mer blir brukt forkortet til DELK.

RETORVET

28 BUTIKKER • GRATIS PARKERING

ÅPENT: 9-20 (18) MENY 7-21 (20)

- Vinmonopolet
- Mester Grønn
- Princess Interiør
- Restauranten
- Bytteskjerm.no

- Norli Bok & Hobby
- Mr Mister
- Kappahl
- Sunkost
- Meny

- Nille
- Postnord
- Frøkna På Landet
- B-Young
- Power Revetal

- Skoringen
- Vita
- Kaffetid
- Boots Apotek
- Chic Frisør

- C-Optikk
- Gullfunn
- Sport 1 Revetal
- Stor & Liten
- Re-torvet Café

- Varemagasinet HOVS
- Yes vi leker!
- Traktøren
- Dinas Hus
- Fotohjørnet

ALT PÅ ETT STED

På Retorvet finner du alt du trenger, her kan du handle med lavere skuldre i ditt eget tempo.

Vi har over 600 gratis parkeringsplasser

*Utvalg som i byen
– service som på landet!*

postnord

b.young®

Stor & Liten

GULLFUNN

MODELLERS

MENY

Frøkna På Landet

KappAhl

c)optikk®

sunkost

SKORINGEN

Mester Grønn

nille

TRAKTØREN
KJØKKENUTSTYR

norli

VINMONOPOLET

Kaffetid

sport 1
ekte sport.

PRINCESS

Mr Mister

Boots

RE Torvet Café

VITA

RESTAURANTEN
GOOD FOOD & LIVE SPORTS

HOVS

CHIC
FRISØR

POWER

yes!
vi leker

www.re-torvet.no

Du finner oss i hjertet av Vestfold:

15 min fra Hof • 15 min fra Holmestrand • 15 min fra Andebu • 15 min fra Tønsberg

Historiene om Klopp er fortalt av denne gjengen som er fotografert foran Klopp handel slik det ser ut rett før jul 2022. Fra venstre: Arnfinn Dahl, Terje Erling Wold, Ranveig Kristiansen og Rolf Kristiansen. Foto: Roar Ree Kirkevold.

Livet på Klopp

Roar Ree Kirkevold

Sanne og nesten sanne historier fra et knutepunkt på landet og i livet

For akkurat så lenge siden at historiene blir husket, men justert litt for å få fram poengene, var Klopp et viktig knutepunkt. Her var to kolonialbutikker, et poståpneri, gode og særdeles originale naboer og ei brekke ned mot elva. Den smalspora jernbanen mellom Tønsberg og Eidsfoss kom daglig innom med aviser, kolonialvarer, koksryøk og pudrett. Det siste skal vi komme tilbake til. Kolonialen øverst i Kloppebrekka var drevet av Andreas Hansen, onkelen til Ottar Hansen Hole som arbeidet i Ramnes sparebank og var bildekunstner på si. Butikken til Andreas ble lagt ned i 1913, tror Arnfinn Dahl. Han burde vite det, for det var hans oldefar Kristian Borgersen som kjøpte eienommen av Harald Hansen. I 1947 kjøpte Arnfinns foreldre, Thora og Arne stedet og bygde hus der.

*Postkort fra Klopp. Jernbanestasjonen med gods-
hus til høyre, landhandelen til venstre i bildet.
Kortet tilhører Håkon Westbys samling.*

*Butikken øverst i Kloppebrekka rundt 1910. Uten-
for står Harald Adolf Hansen.*

Torun og Arnfinn overtok i 1997, og bor der i dag. Arnfinn skrev lokale revyer som ble oppført på Elverhøy til stående applaus og selv journalisten fra Tønsbergs Blad dro på smilebåndet selv om han var fra by'n.

En annen «kropp ifra Klopp» som bidro til applausen var Terje Erling Wold, yngste sønn av Inger og Haldor Wold. Også Terje Erling bor på Klopp fortsatt hvor han driver stort i fjørfebransjen.

Vi samlet de to, Arnfinn Dahl og Terje Erling Wold, for å gi deg et bilde av livet på Klopp og rundt Klopp handel. Butikken som ikke stengte i 1916 og som lå nede i Kloppebrekka. Det kommer til å bli frodig, så hold deg fast i det du har for hånd.

Mannen uten fornavn

Det var Musum som drev Klopp handel før han overdro butikken til sønnen Karl Musum, heretter kalt Kal, alt annet blir feil.

– Gamle Musum hadde ikke noe fornavn, så vidt jeg vet, sier Arnfinn. «Gamle Musum» holdt lenge. Alle visste hvem han var selv om du bodde på Heian, Hole, Linnestad, Kløv eller til og med Bjune og Freste. Alle kom til gamle Musum for å kjøpe det de trengte. Det betydde sukker, kaffe, salt og en håndfull andre goder som gårdene ikke lagde selv. Arnfinn har hørt at de som var unger før Eidsfossbanen ble lagt ned i 1938, hadde funnet en gyllen mulighet til å strekke lommepengene i svært konkret betydning. Det hadde seg nemlig slik at gamle Musum så svært dårlig på sine eldre dager.

– Derfor la guttane tørringer på skinnegangen idet de så røykskya fra Eidsfossen ved Freste. Så satt de og ventet tålmodig til det koldrevne toget hadde putra seg forbi Reine og inn på sidesporet ved Klopp stasjon og Klopp handel. Tørringene på skinna hadde blitt pressa ut til noe som gamle Musum lett tok for å være en femøring. God butikk for guttane, og ikke fullt så god butikk for mannen uten fornavn.

Utedoene i Tønsberg

Terje Erling husker faren, Haldor, fortalte om pudrett. Hver vår kom det nemlig ekstratog fra Tønsberg med vogner fylt opp med nettopp pudrett. Vidundermiddelet som fikk potetene til å gro store og kornåkrene til å gi gode avlinger. Bøndene hadde ikke så mye kunstgjødsel, men Eidsfossens tilgang til pudrett var et bra tilskudd til egen møkkakjøring. Pudrett var resultatet av vårens utedotømming i byen.

– Vognene med pudrett sto på sidesporet over natta, og alle bøndene kom med hest

og støytkjerre for å lesse på med greip. De fleste tygde tobakk, og flere var jækla gode til å treffe spyttebakkene på butikken, forteller Terje Erling. Bestefaren hans, Olav Wold fra Valdres, traff presist helt borte fra utgangsdøra.

Musum brukte ikke noe kassaapparat. Pengene lå i en boks under disken. Alle visste det, men stedet var lite og kriminaliteten lav, for bøndene var stort sett innom daglig uansett om de hentet pudrett eller ikke. Noen skulle ha skrå, andre hadde blitt sendt av kona mens de fleste bare hadde lyst til å slå av en prat. Terje Erling fikk fortalt at det ikke var noen overgang mellom håndtering av pudrett, penger eller skrå. Magebakteriefloraen var nok mer rikholdig den gang enn nå, sier han.

Arnfinn skyter inn at det gikk rykte om at det var vesentlig mindre melis på wienerbrøa når de ble solgt, enn da Eidsfossen leverte dem fra bakerne i Tønsberg.

Kal i kjeller'n

Det verserte også mange frodige historier om sønnen til gamle Musum, Karl, eller Kal som vi har blitt enige om å kalle ham, slik alle andre også gjorde. Det var en overdrivelse å si at Klopp handel var et strømlinjeformet supermarked når det gjaldt logistikk. Kundene bestilte varene ved disken, og Kal hentet dem der han hadde lagt dem. Ikke noe merkelig i det. Alle gjorde det slik. Selvbetjening er ukjent på Klopp og ellers i verden. Problemet akkurat på Klopp handel, var at kjellerlemmen var plassert akkurat innafor disken. Praktisk når du skulle fort ned i kjelleren for å hente varer som ikke ble etterspurt daglig, men direkte livsfarlig når lemmen sto åpen i tussmørket om vinteren.

– En gang datt Kal i kjeller'n, forteller Arnfinn med et smil. Han var travel og hadde glemte

at lemmen sto åpen, så det bar rett «te bånns». Til alt hell, hadde Kal også en annen rutine. Når varene ble pakket ut, kastet han pappeskene ned den bratte kjellertrappa. Derfor landet Kal tross alt ganske bløtt i brun papp fra flere steder i verden.

Banener, nei takk

I dag er vi ikke lenger klar over at den bugnende frukt- og grønnsaksdisken til Meny er en relativ ny oppfinnelse. Før, altså for hundre, og så lite som femti, år siden, var mye av det vi kjøper med den største selvfølgelighet i dag, ukjente eksotiske smaker.

Så også bananer. De første bananene kom fra Elder & Fyffes avdeling i Hull i England, til Christiania i 1905. Importøren var trelastfirmaet Christian Marius Emil Matthiessen (etablert 1886) som i en tid hadde levert kassebord til det engelske firmaet. 50 bananestokker med rundt 2 tonn bananer modnet godt pakket i halm for at de ikke skulle skades når båten slingret seg tilbake til moderlandet etter mer trelast. Bananer viste seg etter hvert som en salgssuksess, for i 2008 ble det importert 83 000 tonn (!) bananer hit. Hver nordmann spiser i snitt 96 bananer i året.

Men lenge ville Kal ikke selge bananer. «De går bare ut igjen med en gang», skal han ha sagt. Slikt blir husket i et lite samfunn.

Kal sponsa ungene

Kal Musum sponset ungene på Klopp innimellom. Arnfinn Dahl husker at de skulle arrangere hopprenn i Tohnbakken på Freste. Kal bidro med ei pakke fargeblyanter.

– Det var jeg som vant den, og jeg husker fargene som det var i går, sier Arnfinn, som også husker at Kal ga bort utdaterte reklameskilt i metall. De var lakkerte i ulike farger,

og egnet seg svært godt som akebrett på skareføret på jordene ned mot elva.

– Vi prøvde å få på så mange ungær som mulig på hvert skilt, husker Arnfinn. På riktig snø kunne farten bli vågal. Dette var en glede alle ungene på Klopp (og det var ikke få på 1950–60-tallet) gledet seg til hver vinter.

Strøbilenes forbannelse

Kloppebrekka egnet seg for aking med spark og særlig kjelker. Det var før veien ble flatet ut slik den er i dag. Farten over Kloppebrua kunne bli like stor som på skareføret med reklameskiltene. Problemet på veien var bare strøbilene. Enkelte ganger var de som strødde «geme» og lot være å strø brekka for at den skulle egne seg til aking. Andre strøere tenkte mer på trafikk-sikkerheten (ikke så rart for oss som lever i dag).

– Vi stjal med oss noen kostær hjemmefra, og ganske fort var strøsanda effektivt henvist til brøytekanter, forteller Terje Erling. Han husker også at det hendte at strøbilen kom tilbake, og en gang fikk ungene grov kjeft av sjåføren, som strødde ekstra godt på den andre runden. Ikke veldig populært. En unge ble plassert øverst i brekka for å advare bilister som kom mens akinga pågikk.

– Noen ganger traff vi isharde brøytekanter og annet i temmelig stor fart, men det gjorde ikke noe, for alle mødrene våre var hjemme, og de hadde hamstret plaster og jodbensin nok til både egne og andres ongær. For de kom fra fjern og nær for å ake i brekka, eller finne på andre vågestykker på knutepunktet Klopp.

Tobakk på søndag

Terje Erling ruller seg en Petterøe-røyk med svært øvde fingre. Han har røkt i altfor

mange år allerede. Arnfinn røyker ikke, men innrømmer at han stjal sigaretter hos Kal ved et par anledninger. Guttongane smugrøykte når ingen så dem.

– For meg ble det ingen suksess, jeg visste ærlig talt ikke om jeg skulle suge eller blåse engang, så jeg ga opp hele greia. Både tjuveriet og røykinga, sier Arnfinn.

Terje Erling forteller om faren Haldor som røykte friskt hele livet. Det hendte ganske ofte at han gikk tom for tobakk på søndagene på tross av at kona Inger gjerne fulgte med for å unngå beskt og tobakkløst humør når Klopp handel hadde stengt. Haldor tok «Fem-og-tredven» (en Massey Ferguson 35 med uforståelig evig liv) ned til Brita på Klopp handel. Alltid samme prosedyre. Brita bodde i andre etasje over butikken, og Haldor kastet småstein på kjøkkenvinduet mot vest. Alltid samme resultat. Uten å se ut, åpnet hun vinduet og heiv ut ei pakke Rød Mix som deiset i bakken. Søndagen og husfreden var reddet og oppgjørets time kom neste uke. Terje Erling hadde alltid mor Ingers lille notatbok i skoleranselen. Her hadde Inger sirlig skrevet opp hva hun skulle ha på Klopp handel. Lille rødhårede Terje Erling ga notisboken til Brita som fant fram varene og noterte alle prisene ut til høyre før hun satte en rett strek og summerte alle beløpene i hodet. Hver handel gjordes opp med kontanter i en gammel portemone ved neste kjøp.

– Jeg spurte henne en gang om hvorfor hun ikke brukte kassaapparatet som summerte automatisk. «Dette er min hjernetrim», forklarte den godslige butikkdamen Brita.

Postkontoret stenges

I 1957 stengte Klopp poståpneri for godt. Hva det hadde å si for utviklingen i verden, er ikke godt å si. Trolig absolutt ingen-

ting. Bortsett fra at det store Postverket satte opp postkassestativ. Et stort stativ ved melkebukken øverst i Kloppebrekka. Eller «mjælkebokken» som Arnfinn og Terje Erling forlanger at vi skriver. Det var mjælkebokken de møttes ved. Det var forbi her Hans Gjelsås kom syngende høyt utfra skogen med hest og kjerre. Og enda bedre, hest og slede med en treplog foran sleden om vinteren.

– Stor stas, forteller Arnfinn. Han og de andre ungene fikk alltid sitte på med Hans Gjelsås ned til Klopp handel. Der ventet ungeflokken tålmodig på at Hans skulle sette kurs hjemover igjen. Første stopp var mjælkebokken hvor alle unntatt én skulle av igjen. I mellomtiden mens de ventet, turnet de i den vannrette stålbjelken som sto utenfor butikken slik at bøndene kunne tjore hestene.

– Vi kloppungær har turna i timesvis her, sier Arnfinn og husker hvor sår tunga var, når noen hadde lurt han til å slikke på den frosne stanga. Alle måtte gjennom denne øvelsen. Tungeskinnet hang igjen, men applaus ble det. Kanskje den første, men langt fra den siste for revyskriveren, Arnfinn Dahl.

Korsang i skogen

Terje Erling var den eneste som ikke gikk av ved mjælkebokken. Han ble ofte med helt hjem til Hans Gjelsås. Innimellom var skogturen som en ferd i et postkort. Hesten først. Så den aldrende Hans med tykke vinterklær og tømmer oppå treplogen og kjelken, og bakerst lille Terje Erling. Hans var aktiv i Ramnes sangforening, så her i skogen sang han for full hals. Terje Erling smiler. Det ble gode barndomsminner. Hjemveien gikk så lett på hardtilkjørt krittthvit snø med antydning til dryss fra grantrærne som vernet den lille gutten med

for stor topplue arvet av to eldre brødre. Granene holdt rundt han med kvistene sine, for han visste veien så godt.

«Arne Dahl er en raring»

Thoralf Brenvand bodde ved siden av Hans Gjelsås. Også han måtte gå gjennom skauen for å komme ut på Klopp. Det gjorde han da også stort sett hver dag, for i hele livet var han gårdsgutt, eller fjøsavløser for stort sett alle bøndene i området.

– Vi hadde telefon hjemme (telefonnummer 301), så jeg hadde fast jobb med å gå over skauen til Thoralf og fortelle han hvor han skulle arbeide dagen etter, eller senere på dagen, forteller Terje Erling. Thoralf kjente bøndenes rutiner, og når det var krise som ved sykdom eller annet, så ringte de til Inger og Haldor, og Thoralf fikk beskjed.

– Stort sett spiste han hos bøndene, men noen steder måtte han ta med matpakke. Det kunne være på grunn av sykdom på gårdene, eller at de kanskje ikke hadde «tradisjon for å invitere inn», sier Terje Erling.

Arnfinn husker en historie som foreldrene ofte gjenfortalte om da poståpneriet ble lagt

ned og postkassene ble satt opp. For oss i dag er postkassen igjen i ferd med å bli et fremmedlegeme som mjælkebokkene for lengst har blitt. Arnfinn forteller:

– Thoralf hadde kommet over skauen og inn på Klopp handel for å hente posten. Der ble han høflig henvist til postkassene ved mjælkebokken, hvor Thoralfs også var på samlestativet. Den røslige Thoralf skulle da ha sagt at han ikke hadde tru på oppfinnelsen, postkasser. «Arne Dahl er en raring. Han har hatt liggende et brev i mi kasse i 14 dager nå uten at han har hentet det», klaget han. Ny teknologi har alltid vært utfordrende.

Bare faste kunder

Det var sjeldent det kom tilfeldige kunder innom Klopp handel. En av de faste kundene kom gående et par dager i uka. Med seg hadde hun hunden sin som alltid fikk en stor kjøttpølse som premie for å ha gått flere kilometer til Klopp handel.

Arnfinn forteller historien som i mange år har gått som en av kronjuvelene blant historiene om Klopp handel. Arnfinns mor, Thora var innom for å handle sitt, og så kommer den relativt, eller egentlig svært,

Som så mange andre vestfoldinger, fikk Aasta Linnestad en kjærkommen hilsen fra en hvalfanger på andre siden av verden. Brevet kom via Eidsfossbanen til Klopp stasjon (til venstre). 110 år etter at en person sendte dette brevet fra Klopp til ordføreren i Ramnes, kan vi bare spekulere i hva konvolutten inneholdt. Fra Håkon Westbys samling.

originale damen med lyseblått hår og hunden som magen etter hvert hang nesten helt ned på bakken etter diverse kilo med kjøttpølser. Posten som skulle sendes lå som vanlig på disken nær utgangsdøra. Sirlig i en bunke som Brita pleide. Landpostbud Hans Langsrud kom innom. Han hadde postuniform og hastverk. Bilen var nesten ikke stoppet i støvskeya før han spratt inn i Klopp handel og byttet dagens post til klop-pingene med den lille bunken som skulle ut i verden til Tønsberg, Valdres og andre steder. Hans Langsrud var kjent av alle for sin travelhet. Det var mange i butikken, blant annet altså Thora Dahl og frua med blått hår og bikkje med hengemage.

«Thank you», sier Hans Langsrud høyt. «Ja, du vet vel ikke hva det betyr du, men det er engelsk og betyr takk skal du ha», sier han henvendt til damen.

Umiddelbart svarer hun ved å bable noe helt uforståelig, før hun sier til landpostbudet

«Du vet vel ikke hva det betyr du, Hans Langsrud, men det er finsk og betyr kyss meg i ræ.., det».

Klart det blir latter av slike raske replikker.

H-skiltene var sjeldne

Tilbake til mjælkebokken et øyeblikk. Her satt ungene og skrev ned bilnummerne på bilene som passerte. De kom ikke oftere enn at de hadde god tid til både prat og til å bytte bilnummer, hvis noen hadde noen sjeldne.

– Som H-skiltene, for eksempel, sier Arnfinn. De kom fra Telemark og var ikke hverdagskost. Det bilnummeret som oftest ble notert var nummeret til Adolf Bjune. Han bodde på Bjune og kjørte til og fra jobben på kommunehuset i «sentrum». Til slutt gadd vi ikke å notere når Adolf kom med sin nesten militærfargede bil, forteller Arnfinn, og legger til at en gang det var millitærøvelse i området, så hadde forsvarsstyrkene festning på mjælkebokken. Da ble Adolf Bjune arrestert fordi de trodde han

var spion i militærbil. De to ler. Terje Erling hadde oppdrag med å levere melk til soldatene ved mjælkebokken. Ellers gikk de til Linnestad hvis trafikken over Klopp uteble. Der gikk Bispeveien med betydelig flere biler. Til og med noen med T-skilt. De kom fra Møre og Romsdal.

Til Kaldnes med skalk og tut

Andrine og Bjarne Lyngås bodde med sønnen Sverre i andre etasje hos Borghild og Konrad Jørstad. Huset lå høyt oppe i lia over brekka, og Bjarne jobbet på Kaldnes mek verksted i Tønsberg. Dit kjørte han med moped, svart oljefrakk (uansett vær), skalkhjelme og plastikk tut som av en eller annen ukjent naturlov holdt nedbør, veistøv og insekter vekk fra ansiktet. Terje Erling forteller om Bjarne Lyngås' ekstra svære hansker. Beundringsverdig utstyr for en liten kropp ifra Klopp, som Terje Erling.

Konradklumpen

Både Konrad og Borghild Jørstad var kirketjenere i Ramnes kirke. Arnfinn husker da det var jordskjelv på Klopp. Den svært røslige Konrad tråkket feil helt oppe ved huset, og rullet ned den bratte lia og stoppet ikke før nesten nede ved Klopp handel.

– Hendelsen ble umiddelbart omtalt som «jordskjelvet på Klopp». Det eneste i manns minne, ler Arnfinn. Konrad Jørstad skal også være opphavet til betegnelsen «konradklumpen».

– Vet du ikke hva «konradklumpen» er, spør han Terje Erling som er sju år yngre fordi han er født i 1959 på den dagen som ingen husket å flagge, nemlig 18. mai. «Konradklumpen» er rundingen i midten på bløtkaka. Den ville alltid Konrad Jørstad ha, så derfor dette ultralokale uttrykket med temmelig dobbelt betydning, hvis du forstår.

Disse folkene på Klopp, som på hver sin måte har fargelagt brekka, husene og den milde Kloppåsen.

Fra Langesund uten retur

Vi skifter nå litt på scenen og treffer Ranveig Kristiansen sammen med mannen Rolf hjemme i huset de bygde i 1971 på Linnestad og hvor de fortsatt bor.

Det hadde seg slik at Ranveigs foreldre, Brita Linea Larsen og Gunnar Martinius Larsen, eide og drev Myrene garn og trikotasje på Vallemyrane i Porsgrunn. Gunnar var opprinnelig rørlegger, men ble kjøpmann i team sammen med kona Brita. De to hadde tre døtre, Berit, Gunnvor og Ranveig. Gunnar hadde arbeidet på en gård i Sandar hvor han likte seg så godt og hvor han også hadde blitt konfirmert. Da de solgte butikken i Porsgrunn, ville Gunnar til Vestfold igjen. De så på flere steder og muligheter, men da de kom til Klopp, ble Brita så glad i Storelva som fløt stille forbi Klopp handel som Næssfamilien skulle selge. De kjøpte i 1964 og ble et ekte samlingspunkt helt til butikken ble lagt ned uten gjeld og skyld i 1985. Yngstejenta Ranveig jobbet i butikken og har mange minner fra en butikkdrift som dessverre ikke lenger finnes.

- Vi ble ikke rike på penger, men det var trivelig og vi skylte ingenting da vi sluttet. Kanskje var vi mer som et sosialkontor, spør Ranveig på sin lune måte.

For historiebøkene kan vi nevne at Brita og Gunnar drev til Gunnar døde i 1971. Brita drev alene til datter Ranveig og svigersønn Rolf (Kristiansen) overtok i 1979. De drev til Klopp handel ble nedlagt 1. april 1985.

Sola Solveig

- Solveig Aas må også nevnes, sier Ranveig. I alle år var hun ansatt i butikken hvor

Brita Linea og Gunnar Martinius Larsen kom til Klopp i 1964. De satte sitt positive preg på det lille knutepunktet utenfor Tønsberg.

hun virkelig bidro med godt humør og ekte arbeidsglede. Hun ventet alltid på lørdagene hvor hun forventet at Rolf kom innom med en god vits. Selv om historiene i butikkhverdagene var mange, hørte Rolfs lørdagsvits med.

Mor i andre og far i trappa

Gunnar var jo rørlegger, så det ble Brita som sto mest i butikken. Den lille dama med det flotte smilet og det store hjertet. Ranveig forteller om folk som kom innom og som hun visste at bar på en sorg eller tristhet.

- Jeg sendte dem opp til mamma. Der fikk de en kopp kaffe og en god prat, sier hun. Eller prat var kanskje ikke helt riktig, for det var kloppefolket som pratet, og Brita som lyttet. Vi er jo skapt med to ører og én munn. Kanskje er ikke det helt tilfeldig, selv om det ofte ikke virker slik?

Enda mer enestående, var at Brita aldri farte med sladder. Det som kloppefolket fortalte henne, ble der for alltid. Ranveig har arvet denne egenskapen, og historiene vi får til Re-minne tåler alle offentlighet.

Gunnar satt ofte i trappa som gikk rett fra andre etasje og ut mot Reineveien. Ofte sammen med Andreas Hansen eller andre.

Ranveig i butikken på 1970-tallet.

Det vanket en øl om det passet, for også staute menn har noe på hjertet innimellom.

Betalte med melkeoppgjøret

Alle handlet på krita i Klopp handel. «På bok», het det og fungerte slik at det som ble kjøpt ble notert, og betalt for senere. Aller oftest når meieriet hadde utbetaling. Da kom folk og gjorde opp for siste måneds kolonialvarer fra hele verden, eller kanskje mest varer fra «koloniene» som sukker,

tobakk og kaffe. Kun kontanter, for ingen visste hva Mastercard eller Vipps var.

Ranveig husker kun én person som ikke gjorde opp. Det var et par rufsete gutter som hun ga kreditt på tross av klare advarsler i lokalmiljøet. «Jeg erfarer hva jeg erfarer», skal hun ha sagt, og når de stengte Klopp handel for godt, fikk alle med utestående en lapp om dette. Guttene var de første som troppet opp og betalte, og dette til tross for flere omfattende dommer og straffer. Slikt imponerer Ranveig. Hun er oppdratt av Brita og Gunnar, skal du huske.

Da Sverre uteble

Kåre Jåberg kom bestandig i sin grå Opel og Sverre Langmyr på traktor. Sverre kom alltid klokken ni på lørdag og kjøpte eksakt det samme. Hver uke, år ut og år inn. Varene hadde han i en pappeske som var knytt fast til den røde Massey Ferguson-traktoren.

Før hver jul var det møljeservering i andre etasje på i Klopp handel. Foran: Haldor Wold, fra venstre: Rolf Kristiansen, døtrene Tove Merete og Maibritt, Erling Linnestad og Solveig Aas (som var ansatt i butikken «i alle år».

En lørdag ble klokken ti uten at Sverre dukket opp. Hva hadde skjedd med mannen som bodde alene i Langmyr? De ringte ham, selvsagt. «Ærre no' gæli?» Sverre var syk. Ikke livstruende, men han lå til sengs. «Ta det vanlige». Ranveig plukket fram og Rolf kjørte opp og leverte. Rolf jobbet i Televerket og hadde lørdagsfri.

Utkjøring hver fredag

For Rolf kjørte varer hver fredag. De samme folkene og stort sett de samme varene. Noen gjorde opp på stedet (Rolf var utstyrt med veksel), men de fleste satte det på bok.

Rolf forteller om at han byttet lypærer og hogg ved for kundene når det trengtes. «Ittno knussel», ville Marthe Svennerud sikkert sagt.

Når kundene ønsket varer som Klopp handel ikke hadde, tok Rolf det med fra Tønsberg. Var det skikkelig nød, tok de bussen til by'n for å skaffe det. En gang skulle Rolf ta med ei kake fra Sanitetsforeningen til en kunde. Kaka fra Sæther på Sem sto i baksetet. Problemet var at der var hunden Bill også, og fremme hos kunden avslørte Rolf at Bill lå oppå esken. Det meste av pynten var ugjenkjennelig most.

- Vi dro til Sæther, men de hadde det så travelt at vi fikk med ny pynt og marsipanlokk, som vi monterte i butikken, ler Ranveig og Rolf. Kunden fikk ikke vite noe og klagde heller ikke.

Pappa dør på kjøkkengulvet

Gunnar døde på kjøkkengulvet en dag i 1971.

- Jeg husker mamma ringte, og jeg fikk han som gravde på tomte vår til å hive seg i bilen og kjøre meg til henne, forteller Ranveig. Den gang ringte man ikke 113, men til Ramnes sentral. Plutselig dukket Borghild

Jørstad opp. Hun hadde blitt kontaktet av damene på telefonsentralen for å hjelpe til. Ranveig husker at telefondamene også ringte doktor og fikset opp så godt de kunne.

Gode minner fra en tragisk dag. Vi som leser dette i julen 2022, bør tenke over hva vi kan hjelpe til med i lokalmiljøet. Utviklingen siden 1971 har vært enorm, men vi har også mistet mye på veien.

Trond Engen vokste opp på Linnestad. Han skriver på Facebooksiden «Ramnes i gamle dager», at han aldri glemmer bitene av gaudaost som han fikk av Brita. Hun visste at han satte sånn pris på nettopp gaudaost.

- Vi fikk mye besøk av unger som kom fra skolen, og hvis ikke foreldrene var hjemme, fikk de være i butikken hvor det vanket litt smågodt etter dagens skoledag. Jeg tror ikke det var mange unger som ikke hadde fått et eller annet av godteri når de gikk ut av butikkdøra, sier Ranveig.

- Jeg fikk alltid godteri i papir av Gunnar når jeg hadde handlet for mor. Beskjeden var å ikke smaka på dem før jeg hadde kommet hjem. For å si det sånn, den familien innehar den rette mengden godt og sundt folkevett, slår Terje Erling fast.

Minnegave ble gatelys

Gunnar ønsket heller penger til barnehage på Linnestad enn blomster ved begravelsen sin.

- Det ble aldri noen barnehage, men lenge etter ringte ordfører Torstein Haaland og lurte på hva de skulle bruke pengegaven til. Jeg foreslo veibelysning mellom Klopp og Linnestad for å gjøre spaserturene til lokalet Sverretun lettere for mamma, forteller Ranveig. Slik ble Heianveien godt opplyst i alle år som en av få bygdeveier. Til glede for kloppingene og andre.

Banditter på Klopp handel

En natt våkner Brita av lyder fra butikken i første etasje. Resolutt går hun ned i nattkjolen og møter en av tyvene i gangen. Heldigvis for henne, stikker de av umiddelbart. Den snarrådige Brita ser at det snør tett ute. Støvelsporene i snøen ville snart forsvinne, så hun setter over en pappeske på hodet. Tyvene ble fakkert på «støvelbeviset» og Brita får Ukens fat fra Tønsbergs Blad til stor applaus fra hele Kloppebrekka. TB-fatet har Ranveig fortsatt og hun vet at Brita satte stor pris på det.

I en annen periode var det også flere innbrudd på Klopp. Rolf la seg bak disken på Klopp handel for å ta tjuvene på fersken. Det kom ingen og nattesøvnen var dårlig, men Rolf ga seg ikke. Rett over Kloppebrua finnes en stor septikstasjon fra Linnestadfeltet. Den ser ut som en liten pyramide og på Klopp handel ble den omtalt som «Granpyramiden» etter kommuneingeniør Ove Gran som fikk den plassert.

Rolf mistenker at tjuvene vil komme dit. Han setter seg i skjul inne blant gråorene i elvekanten. Det blir kaldt og rått ved elva utover natta, men Rolf holder ut. Plutselig hører han pusting rett ved der han sitter. Tydelige smattelyder. Tyvene er på ferde og alle sanser skjerpes. Nå gjelder det. Da ser Rolf to kulerunde sorte øyne. Riktignok med en solbrillelignende skurkemaske

som B-gjengen i Donald, men dette er ingen banditt, men en fredelig grevling på nattjakt lang elvekanten.

Sankt Hans

I Langesund feiret de Sankt Hans med bål, båt og glede. På Klopp var det ingenting. Det gjorde de på Klopp handel noe med. I mange år arrangerte de stor Sankt Hansfest for alle i nærmiljøet. Før jul gjorde de det samme med pyntet juletre ute og høyttaler med julesanger ut fra vinduet i andre etasje. Ungene fikk godtepose og alle kloppingene en god prat om løst og fast.

Grisemat til smeden

En gang ringte smeden Kirkevold og bestilte en sekk grisefør. Julegrisen var sulten og «krybba tom». Det hastet, men ingen transport var ledig.

- Vi jentene fant ei gammel barnevogn i skjulet, og trillet sekken bort den snaue kilometeren til smia. Kirkevold skal ha gitt tydelig beskjed om at så eksklusiv førlevering hadde verken han eller grisen opplevd før, forteller Ranveig Kristiansen med sitt lune smil.

Det er alle disse små historiene som blir til lokalsamfunn og oppvekst. Alle disse hverdagene som betyr så uendelig mye mer enn hvem som var lensmenn, prester og ordførere.

Gamle leker

Eva Anfinnsen

Leker unger med ball lenger? Bortsett fra håndball og fotball?

Da vi var unger på 50–60-tallet var det vanlig med forskjellige former for ball-lek, og en av dem var «Høl i hatten».

Minst tre måtte vi være.

En ble valgt ut som ballkaster, de andre sto på rekke overfor ballkasteren, som fant et ord å tenke på (en by, et navn, navn på et land ...) og sier for eksempel: «Et guttenavn på A» og kaster ballen til første på rekka. Denne foreslår et navn og kaster tilbake. Så kastes til neste-mann, dersom ikke navnet blir gjetta riktig. Hvis ingen på rekka gjetter riktig, sier ballkasteren neste bokstav i navnet, og det gjettes videre.

Når noen har gjetta riktig svar, tar ballkasteren ballen og kaster i lufta og roper: «Høl i hatten på (navn) ...» og løper.

Da er det om å gjøre å fange ballen og rope stopp! Ballkasteren stopper, og den som fanget ballen skal skritte tre lange skritt og spytte et langt spytt. Den som var ballkaster skal stå med armene foran seg mot hverandre som et hull, og den andre stiller seg opp ved spyttemerket og skal kaste ballen i åpningen, hullet. Hvis det går bra, blir det denne som blir ballkaster. Dersom ballen ikke treffer hullet,

må de velge om det skal gå en runde til med samme ballkaster, eller velge en ny.

Fra hov til kjerkebygg

A. K. Nyerrød

Fra «Blå vimpel. En humoristisk kulturhistorie fra Vestfold (Undrumsdal)», A. K. Nyerrøds bok som han ga ut på eget forlag i 1954, har vi hentet stoff fra tidligere i Re-minne. Boka inneholder lokalhistoriske betraktninger, spesielt fra Undrumsdal hvor han hørte til. Den er skrevet på tilnærmet dialekt.

Den første antydning til gudshus i Undrumsdal finner vi et sted i skogen til Edvard Nyerød.* Det har visstnok vært et gudehov som har stått der. Gudehovene tilhørte høvdinge og rikfolk. Disse foresto da også ofringene til gudenes ære. Det blei ofra både dyr og træler, og så blei det spist og drukket. Ikke minst det siste. Og så litt slåssing til slutt på gammel, norsk vis.

Norgeshistorien forteller at da kristendommen blei innført, braut Olav den hellige gudehova ned og bygde kjerker i nærheten. Dette stemmer for så vidt for Undrumsdals vedkommende. Omtrent hundre og femti meter fra det formentlige gudehov er det en stenet tomt som den dag i dag kalles Kjerketomta. Det er de som mener at det bare er tomta til en kjerke på Kjerketomta, og at kjerka senere blei bygd på Rød. Men det stemmer inte, for da måtte soknet vært uten kjerke i om lag seks hundre år. Helt fra 1120 og til 1730. Undertiden kan steinene tale, og de steinene som ligger – og har ligget – på Kjerketomta forteller at det virkelig har stått ei kjerke der. Det kan se rart ut i dag

at det har stått ei kjerke på et så øde sted, men bebyggelsen har nok arta seg annerledes da enn nå. Hustomter og teiger kan fortelle at det har bodd folk her. Men Svartedauden som herja her omkring 1349, har gjort reint bord.

Svartedauden er sammenliknet med ei kjerring som hadde ei rive og en sope-lime. Der ho brukte riva, blei det noen igjen, men brukte ho limen, strauk alt med. En forstår hvor fæl denne pesten var, når en vet at en fjerdedel dvs. fem og tyve millioner strauk med i Europa. Kjer-ringa brukte nok limen i Undrumsdal, især i den nordre delen omkring Kjerke-tomta. Litt etter litt vokste det opp en del nye bruk omkring det nåværende Rød og Solerød. Kravet om å få flytta kjerka blei derfor reist, og flytningen blei foretatt i 1730. Kjerka kom til å stå litt nordenfor gården Nordre Rød. Om denne flytninga har det i bygda gått mange sagn. Ett forteller at den er foretatt av under-jordiske. Et annet at skjærene har flytta den en santhansnatt. Ja, for alvor er vel dette ikke sagt, skjønt overtro og fantasi har ingen grenser.

Ja, nå er vi altså kommet til kjerke nummer tre, den som sto på Rød, og som etter det anførte blei oppsatt i 1730. Det var en eiendommelig bygning, som forteller mye om gammel kjerkeskikk. Det er vanskelig å beskrive hvorledes denne kjerka var innretta. De byggekyndige har nå så mange navn på de forskjellige kjerkestilarter. Benkene var plassert på begge sider av veggen, som i et teater. Klokkene var anbragt foran glugger, for å slippe lyden ut over bygda. En eller to klokker blei brukt ettersom den døde var ansett til i bygda. En særlig lavtstående person, sinnsyk eller utfattig fikk ingen klokkelyd. De sinnsyke var jo besatt av djevelen, og det var en skam for en familie å ha et sinnsykt medlem. Helt forsvunnet er vel inte denne oppfatning ennå. Prekestolen sto over alteret. Golvet var lappa hist og her. Om det var orgel? Å nei da. Hele utstyret var enkelt, men det tilfredsstillt datidens krav, og det var nok mange fleire folk i kjerka den gang enn det er nå.

Når den nåværende kjerke ikke blei oppført på Rød, på tomta til den gamle, var visstnok årsaken den at det var for grunt til kjerregård der. Når hver familie, som den gang, måtte grave for sine døde sjøl, så fikk man nok føle det i armer og rygg hva en grunn kjerregård ville si. Så blei den isteden lagt der hvor den nå ligger. Den er bygd opp i 1882, og innviet samme år av biskop Essendrop. Det var den ellefte desember, og samme dato i 1932 var det femtiårs-jubileum i kjerka. Ho ligger seksti-en meter over havet og har visstnok et hundre og syttifem sitteplasser. Kvinnfolksida til venstre, mannssida til høyre, rimeligvis en skikk som har fulgt med oss fra den katolske tid.

I 1909 blei det innsatt et kjerkeorgel. Det blei kjøpt for innsamlede midler, og et lite

bidrag fra Våle sparebank. Altertavle og lysekroner er skjenket av avdøde Ole Grette.

Bjørketrea rundt kjerka er planta omkring 1920 av soknets bønder, som en honnør for våre døde.

Når vi regner historisk, blir Døvik kjerke, dissenternes kjerke, den femte. Det er egentlig et bedehus, og er bygd omkring 1882. det er enkelt og beskjedent, og stemmer for så vidt med dissenternes livssyn.

*Vi finner ingen Edvard Nyerød i gårds- og slekts-historien i Våle bygdebok, men Edvard Roberg, som bodde på mellom Nyerrød. I alle fall er det i skogen ved Nyerrød-gårdene dette omhandler.
(red. anm.)

I Re-minne 2018 hadde vi en mer omfattende omtale av A. K. Nyerrød og hans virksomhet.

Kjærs
Rørleggerforretning

 **Kopstadveien 477,
3178 Våle**

 33 06 03 11

 www.kjaers.no

ReAvisa.no

Godt lokalt lesestoff fra Re og omegn

www.ReAvisa.no

Annonse@ReAvisa.no / Tips@ReAvisa.no / tlf 488 69 444

Treff midt i blinken med en annonse i ReAvisa - på papir og nett

ReAvisa kan lage annonse billig og greit
- send over logo, bilder og fargeønsker på epost Annonse@ReAvisa.no

Alt på ett sted

REVTAL JERNVARE AS

Tlf. 33 06 28 70 • www.jerniarevetal.no

-din malings- og jernvareleverandør

Revetal

33 06 26 55

www.power.no

Bli medlem i historielagene!

**Mange er nå medlem i våre historielag, og det er veldig hyggelig!
Men det er plass til flere!**

Lagene jobber for å ta vare på og formidle vår felles historie, og Prestegården i Våle og Bygdetunet Brår krever mye tid og penger i vedlikehold. Det samles inn gjenstander og fotografier av historisk verdi, og historien formidles med møter, turer, foredrag og arrangementer, og via Re-minne. Dette er dugnadsbasert arbeid, og finansieres gjennom ulike tiltak, Åpen gård og Sensommerfestivalen er to eksempler på det.

Det er allikevel medlemmene i historielagene som er kjernen i virksomheten. Vi oppfordrer derfor også i år alle til å melde seg inn i våre historielag. Bruk blanketten som er vedlagt, ønsker du å være medlem av «det andre» laget (eller kanskje begge!), så finner du opplysninger om det her.

De fleste av medlemmene er støttemedlemmer, men mange er også flinke til å benytte våre tilbud om møter, foredrag og rusleturer. Mange syns også det er moro å delta på dugnader, man får ting gjort, og i kaffepausene fortelles historier og verdensproblemer løses. Det blir godt miljø av slikt!

Noen vegrer seg for å bli medlem, men det er det ingen grunn til! Du MÅ ikke gjøre noe som helst, men du får melding om møter og aktiviteter. Har du som medlem lyst til å bidra, så gjør du det, vil du være «passivt» medlem, så er det helt greit!

Støtt historielagene – meld deg inn!
Kontingenten er kr 200 per år per medlem!
(Skal et par/ektepar begge være medlem blir det altså kr 400)
Hvis du oppgir mobilnummer og/eller e-postadresse, så kan vi varsle deg direkte i forkant av møtene.

Våle historielag – konto 2545.20.27081
Ramnes Historielag – konto 2557.20.17152

Ramnes
Historielag

VELKOMMEN TIL

HORN *-rett fra naturen!*

TREDREIEVERKSTED

Vidar Flåteleigen Horn 3175 Ramnes Tlf. 952 50 624

Møbler og annet trearbeid etter bestilling

Mester med hammer, med vater og sag.
Bygger og ordner, kjenner sitt fag.
Nybygg og tilbygg, hus, hjem og hytte.
HUSK! Når det gjelder, få fagfolk til hjelp og nytte.

RE Bygg AS

REVETAL

Odd Hermansen
Mob. 952 58 478

Kristian Gran
Mob. 951 46 975

Norske gardsbruk

Odd Roar Sulutvedt

Det jobbes stadig med bokverket Norske gardsbruk, og nå er vi over halvveis i Vestfold! I 2022 ble det utgitt tre nye bøker, Borre, Tjølling og Brunlanes. Fra før er det utgitt bøker i Ramnes, Våle, Andebu, Hedrum, Sem og Stokke.

Det er planlagt femten bøker, de gamle kommunene som gjenstår er Botne, Sande (med Strømm/Svelvik), Hof, Lardal, Sandar og Nøtterøy/Tjome.

Bokverket er egentlig et leksikon over gardsbruk i Vestfold. Der beskrives arealer og bygninger på gården, og to av de viktigste endringene i landbruket er nevnt; når sluttet man med ku, og når fikk man traktor. I tillegg er det bilder av gården, både fra utgaven som kom i 1947 og dagens bilde.

På hvert bruk beskrives også de familiene som har bodd på gården, og familiene

følges helt frem til dagens eier, selv om tunet skulle være utskilt og det ikke lenger er drift på gården. Bokas mange kryssreferanser gjør det enkelt å finne slekta på andre bruk, enten det er innen samme kommune eller i andre kommuner. Mange vil derfor ha nytte av å kjøpe mer enn en bok.

Jobben med bokverket har tatt lang tid, men vi håper også at resultatet blir bra. Det planlegges minimum to utgivelser i løpet av 2023, resterende tas fortløpende.

Dersom du ønsker å kjøpe bøker, eller har andre spørsmål om bokverket, så ta gjerne kontakt med **Lars Jørgen Ormestad**, tlf. 922 50740, eller e-post ormestad@reap.no.

Fotostudio
FOTOLÅVEN

Fotovrolijk / Fadum

**NYFØDT • BARN • FAMILIE • KONFIRMANT •
BRYLLUP • HEST • KJÆLEDYR • BEDRIFT**

Tlf: 452 66 924
www.fotovrolijk.com

Den historiske samlingen på Våle prestegård

Arnfinn Eek

I tillegg til en omfattende og historisk viktig bygningsmasse, som stiftelsen Våle prestegård har ansvaret for, har Våle historielag opp gjennom årene bygget opp en betydelig samling av historiske gjenstander, alt fra større gårdsredskaper, kjøkkenredskaper og tekstiler, til fotografier.

Opp igjennom årene har det vært lagt ned mye arbeid i manuelt å registrere samlingen. Alle gjenstander har fått sitt nummer, fulgt opp av notater både i journal og arkivkort. Nå er vi i starten av et omfattende arbeid med å registrere samlingen digitalt slik at interesserte kan søke seg fram til gamle fotografier som er skannet, eller bilder av gjenstandene som befinner seg i samlingen. Alle gjenstandene blir fotografert og bildene skal kunne bli tilgjengelige gjennom søk i en database. Etter hvert blir bilder og opplysninger tilgjengelig gjennom digitalmuseum.no. Dette er et arbeid vi gjør i samarbeid med Vestfoldmuseene. Vi er heldige å kunne bygge videre på en del digital registrering som i sin tid ble gjort av Nord-Jarlsberg-museene som la inn opplysninger fra historielagets

arkivkort og journaler. Dette kan vi nå supplere med nye bilder av gjenstandene, i tillegg til å jobbe videre med registre-

Robert Solberg og Harald Gjersøe minnes tømmerkjøring med hest. Foto: Arnfinn Eek.

ringer av gjenstander som ikke tidligere er registrert.

For at samlingen skal bli mest mulig nyttig og interessant for publikum, er det viktig at vi har registrert viktig informasjon. Gamle fotografier blir langt mer spennende hvis vi vet når og hvor de er tatt, og hvis det er personer på bildene, hvem disse er. Mange gjenstander blir mer interessante hvis vi vet hvor de kommer fra, hvor, og også i noen tilfeller hvordan de er brukt. For en del gjenstander mangler vi en del opplysninger.

Dessverre har gjenstander alt for ofte blitt gitt til samlingen uten at det har fulgt med opplysninger, eller vi har ikke vært flinke nok til få muntlige overleveringer registrert. Dette reduserer den historiske verdien. Et annet problem kan også være at vi i samlingen allerede har ett eller flere eksemplarer av samme gjenstand. Dette kan ta uforholdsmessig mye plass og gjøre det vanskelig å få satt opp gode utstillinger.

Vi oppfordrer derfor mulige givere til å ta kontakt med museumsstyret og avklare

Bildene på denne siden viser et assortert utvalg av gjenstander og redskaper som du på sikt vil kunne finne i digitaltmuseum.no, der du også kan laste ned bilder, eller du kan komme å se gjenstandene i samlingen på prestegården. Foto: Arnfinn Eek.

Fotoarkivet har mye spennende å by på.

om gjenstanden er noe man har plass til, og behov for, i samlingen, og samtidig skrive ned opplysninger om det man ønsker å donere. Dette vil øke den historiske verdien og nytten av samlingen. Ta kontakt med **Anne Lise Skaug** som er leder av museumsstyret, på e-post: anne.lise.skaug@gmail.com, eller telefon: 948 38 964.

En gang i løpet av neste år, håper vi å kunne gjøre i alle fall deler av samlingen tilgjengelig digitalt, med de opplysningene vi har registrert. Hvis noen av dere da har flere opplysninger å bistå med, vil vi være svært takknemlige for å bli oppdatert.

BRAËIN FJELLSPRENGING

Anders: Tlf. 906 11 703
E-post: a_braein@hotmail.com

Tor Aage: Tlf. 977 22 060
E-post: tabraein@online.no

Vi sprenger vei for deg!

Ruteig 3178 Våle

Minneord

Øivind Skjeggerød (1949–2022)

Så kom den triste beskjeden, Øivind måtte gi tapt for kreften og kaste loss søndag 30. januar. Å prøve å beskrive Øivind blir ei god leiting etter superlativer. Han var først og fremst en utrolig begavelse når det gjaldt teknisk og mekanisk problemløsning. Hva han kunne få til med sveiseapparater, dreiebank og fresemaskin! Og han mestra gamle og nesten glemte profesjoner, reparasjoner og sertifisering av gamle dampmaskiner og bearbeiding av antikvariske maskindeler. Mye hadde han lært i smia til far Anders på Hjerpetjønn, mye tilegna han seg under utdanninga til skipsreparatør. Men først og fremst en sjelden fascinasjon for gamle rariteter, og hvordan tidligere generasjoner reparatører løste

oppgaver. Den gangen reparatører reparerte, og ikke bare bytta deler. Vi er svært mange i nabolag og bekjentskapskrets som har nytt godt av hans hjelp og gode råd.

Men det er nok enda mer som ildsjel Øivind har gjort seg bemerkta i seinere år. Da han etter mange år som skipsreparatør gikk i land og kunne bruke enda mer av tida si i verkstedet i Fon, fikk han også tid til å dyrke bygdekulturen. Først med å ta initiativ til Fon Bygdekultur med sine flotte arrangementer på Øyfjell, seinere engasjement med mekanisk utstilling i

Foto: Håkon Westby.

møkkakjelleren på Våle prestegård. Og sist, men ikke minst, da Øivind overtok gamle Bakke Mølle, danna en stiftelse og gjennom mange år bygde opp dette til å bli et gedigent energihistorisk senter. Øivind så potensialet i denne slitne, men relativt godt bevarte mølla, og han hadde et pågangsmot og en energi som ikke er mange forunt. Noen ganger synes nok vi rotfaste bondsjeler at ideene var noe høytflyvende. Men som ordtaket sier: «Den som har begge beina på jorda står stille!» Og Øivind fikk det helt utrolige til: Rester av gamle møllesteiner, «vannhjul» og tørkepanner blei gravd opp av jorda og restaurert. Enten med egne hender eller ved god hjelp av andre. For Øivind hadde også et godt nettverk av andre ivrige hjelpere. Og hans store nettverk av folk med øye for gamle ting bidro til den store samlinga av «energi-historie» på mølla.

Øivind nøt stor respekt i museumsfaglige miljøer og hos bevilgende myndigheter. Store tilskudd har blitt bevilga til de omfattende arbeidene på mølla. Og Re kommune viste også sin anerkjennelse ved å utnevne Øivind til «Ridder av Re» i 2015.

Kreativ var han også når det gjaldt å gjøre mølla til et levende museum. Ikke bare selve mølla, men også mølledammen og uteområdet er blitt litt av ei naturperle. Hit har «Den naturlige skolesekken» på Revetal ungdomsskole hatt utflukter i mange år. Her har det vært bryllupsfeiring, jubileer, gudstjenester og møter av mange slag. Og bestillingene blei så mange at Øivind måtte sette på «bremsene», det blei ikke nok tid til å restaurere og realisere de videre planene for mølla!

Både Ramnes og Våle historielag har nytt godt av Øivinds kreativitet og energi. Han

har bl.a. i mange år vært smed og formidla smiekunst til barn både på «Åpen gård»-arrangement på Brår og ved arrangementer på Våle prestegård. Her viste han et godt håndlag med både smihammeren og barna.

I Våle historielag hadde vi gleden av å samarbeide med Øivind om Kulturminnedagen 17. september 2017, der om lag 600 besøkende besøkte Bakke Mølle. For Våle historielag har Øivind vært en betydelig bidragsyter i arbeidet med den historiske samlingen på Våle prestegård og i arbeidet med å vise fram det som blei kalt «historisk gårdsdrift» på Sensommerfestivalen Våle prestegård. En av hans grunntanker var at maskiner og gårdsredskaper ikke bare skulle vises fram, men skulle fungere og vises i full drift.

I juni i fjor hadde Ramnes Historielag en «historisk rusletur» som endte opp på Bakke Mølle og Våle historielag hadde sitt høstmøte samme år på mølla. Ved begge arrangementer viste Øivind rundt og fortalte om mølla og om sine planer framover. Øivind så seg ikke bare over skuldra, han fortalte engasjert om solcelleanlegget som var under bygging, med seks store paneler som skulle snu seg og alltid stå vinkelrett på sola. Han fortalte også om andre planer for mølla og området, men med et lite forbehold – «om helsa holder».

At vi et halvt år seinere måtte ta farvel med Øivind er ikke til å fatte. Men han har satt store og varige spor.

*For Ramnes Historielag
Kåre Holtung*

*For Våle historielag
Thorvald Hillestad*

Hans Gulli Gran (1925–2022)

Hans Gulli Gran var født på Smedstad på Revetal i 1925, og levde hele livet sitt på Revetal. Han døde 97 år gammel. Rørleggeren var godt kjent i bygda, og hele livet en engasjert mann; i idretten, som aktiv i idrettslaget Ivrig, i politikken for Arbeiderpartiet i kommunestyret, i Tysklandsbrigadens veteranforening, i utviklingen på Revetal, og i vår sammenheng i Våle historielag, hvor han var leder i årene 2002–2005. I 2002 var historielaget 50 år, og som leder hadde Hans G. Gran ansvaret for en vellykket markering av dette. Hans var en mann som levde i nåtiden, og samtidig med mange minner, både fra krigens dager, og fra den allsidige næringsvirksomheten Granfamilien sto for på Revetal, og fra livet generelt. Den siste gangen Hans var med på historielagets medlemsmøte på prestegården måtte han ha hjelp av rullator for å komme seg fram. Det forhindret ham ikke i å ta en svingom med rullatoren på gulvet, til applaus fra resten av deltakerne. Godt humør og gode historier kjennetegnet Hans.

Hans Gulli Gran. Foto av maleri av Cornelia Hernes.

Vi er takknemlige for alt han har bidratt med i styre og stell og organisasjonsliv i Våle, og spesielt for engasjementet i Våle historielag.

Våle historielag

Marie Skinnes (1921–2022)

En av de drivende kreftene i Våle historielag gjennom flere tiår, Marie Skinnes, har gått ut av tiden i dette året. Hun var født i 1921, og nådde altså å leve i mer enn hundre år i denne verden. Og hun satte spor etter seg, driftig som hun var, som gårdkone på Vestre Bakke, som deltaker i kommunepolitikken og i organisasjonslivet i kommunen, ikke minst i historielaget, som har mye å takke Marie for.

Hun var med da de begynte med museums-samling i stabburet på prestegården, hun har vært med på hele prestegårdens istandgjøring til det det er i dag, siden overtakelsen i 1991. Det er nedlagt et utrolig stort arbeid av Våle historielag og Stiftelsen Våle prestegård. Marie Skinnes har vært sekretær i Våle historielag i en rekke år, og hun har sammen med andre kvinner stått for både håndsyng av gardiner, innsamling, registrering og arkivering av museumsgjenstander som er gitt til prestegården. Dette er bare noe av de bidrag Marie Skinnes har gitt til historielaget og bygdesamfunnet vårt gjennom

årene, mye mer skulle nok vært nevnt. Vi minnes henne i takknemlighet og respekt.

Våle historielag

Tore Asplin (1929–2022)

I april døde Tore Asplin i en alder av 92 år. Han var redaktør av den aller første utgaven av *Ramnesiana*, og var sammen med Per Bjerkø og Håkon Westby drivkraften for de første utgivelsene.

Ramnesiana var forløperen til dagens *Re-minne*, og ble utgitt for første gang i 1977. Markeringen av 800-årsjubileet for det siste slaget på Re var den direkte foranledningen til at Ramnes Historielag ble stiftet, og dette blir selvsagt viet plass i det første nummeret. Men også andre historier fikk spalteplass; brannen i Vivestad kirke i 1911, Ramnes Foredrags- og samtaleforening, Venåsborgen, forninner og jordskjelvet i 1904 ble alle behørig omtalt.

Tore hadde allerede lang journalistisk erfaring da *Ramnesiana* ble startet, og ble sammen med Håkon redaksjonens faglige alibi. Han jobbet i *Tønsbergs Blad* fra 1954, og det ble til sammen 42 år i avisen. Selv om han var «ekte Tønsbergenser», så ble han på mange måter «bygdenes mann» i *Tønsbergs Blad*, bosatt på Linnestad som han ble etter hvert.

Han hadde også rukket noen år på hvalfangst før han startet i *Tønsbergs Blad*, og han utga i 1974 boka «På hvalfangst med Salvesen». Det var mange hvalfangere fra bygdene, så mange kjente seg nok igjen i historiene som ble fortalt.

Bilde er hentet fra hans bok «Journalist i gamle Tønsberg».

Han skrev mange lokalhistoriske bøker, samt flere turbøker. Turpassturene som *Tønsbergs Blad* og *Tønsberg Turistforening* samarbeidet om hadde nok ikke blitt en slik suksess uten Tore Asplins engasjement.

Ramnesiana ble laget ved hjelp av skrivemaskin med eller uten rettetast, Letraset og korrekturlakk, så det var nok en helt annen hverdag enn han var vant til i sin vanlige jobb. Tore var redaktør for åtte utgaver av *Ramnesiana* i årene 1977 til 1985. Vi kan i dag lete fram de digitaliserte utgavene som er bevart, og takke for den jobben som ble gjort av en av pionérene for vårt årlige skrift.

Ramnes Historielag

Møbelservice

Omtrekking og restaurering • Salg av møbelstoffer, hud og skår

Marianne Sommerstad

Mobil 915 70 408

Bispeveien 783, 3174 Revetal

E-post: mariannesommerstad@gmail.com

Reggestad Bygg

Vi har kompetansen du trenger til ditt prosjekt!

www.reggestadbygg.no

Tlf: 92 61 27 93 post@reggestadbygg.no

Glasshytta i Vivestad

Lager **kunstglass**
for hverdag og fest

Velkommen til verkstedutsalget.

Åpningstider:

tirsdag til fredag: 10-16

lørdag: 11-15

www.akglass.no og facebook

Traktorer

Snøutstyr

Tilhengere

Feiemaskiner

Reservedeler

Dekk og felg

Vedutstyr

Verksted og service

✉ post@torpmaskin.no

🌐 torpmaskin.no

☎ 33 06 19 10

Styrer og komitéer i 2022

Styret i historielaget

Leder: *Kåre Holtung*

Nestleder: *Jan Vidar Bjune*

Kasserer: *Odd Roar Sulutvedt*

Sekretær: *Astri Søyland*

Styremedlemmer: *Hans Kristian*

Hjelmtvedt, Inger Ekstrøm le Maire,

Solveig Skuggedal.

Valgkomité

*Solfrid Bergan, Trygve Gran, Torunn
Frøland.*

Revisorer

Morten Kihle, Solveig Myrstad

Vararevisor: *Johan Christian Haugan.*

Leder Husstyret

Jan Vidar Bjune

Leder Samlingsstyret

Ingegerd Holt Brattestå

Møter og rusleturer

Bier og naturvern

Årets første møte ble avholdt 21. februar. Roar Ree Kirkevold holdt et inspirerende og morsomt foredrag om «Bienes verden» på Re Helsehus. Her var det både historie og gode historier, og siden Roar er ikke bare opptatt av bier, men også naturvern,

så ble det jammen en liten leksjon om det også. 33 tilhørere koste seg stort i de 70 minuttene Roar fortalte.

Årsmøte og Haldis Moren Vesaas

21. mars var det tid for årsmøte, og 38 personer møtte opp. Først var det kåseri av Astri Søyland med temaet: «Halldis Moren Vesaas, liv og diktning». Vi fulgte Halldis fra oppvekst i Trysil til forfatterdebut som 22-åring, videre til jobb i Sveits og reiser rundt i Europa, før hun giftet seg med sin Tarjei og slo seg ned i Telemark. Halldis Moren Vesaas er en folkekjær lyriker, og små snutter av hennes dikt ble lest ettersom livet hennes ble tegnet.

Etter kaffe og prat var det tid for årsmøte, et årsmøte som forløp uten de store saker.

Rottenikken

25. april inviterte vi til møte på Sagatun i Vivestad, der tema var Rottenikken, hans liv og historiene rundt ham. Hele 113 personer møtte opp, noe som er ny rekord for våre møter.

Vidar Ullenrød fortalte om Rottenikken, eller Rolf Erling Knutsen som han egentlig heter. Vi fikk innblikk i en hard og vanskelig oppvekst, og overgangen til en småkriminell ungdomstid. Videre historiene under krigen, der han ble mistenkt for og dømt for drap, et drap han ble frikjent for etter krigen. Boka «Skoggangsmann» av Kåre Holt handler nett-

opp om Rottenikken. Etter fortellingen om Rottenikkens til dels dramatiske liv stilte Vidar Ullenrød et spørsmål til ettertanke: «Hvorfor har vi så lett for å dømme andre?»

Fra veikryss til bygdeby

26. mai kunne leder Kåre Holtung ønske ca. 40 deltakere velkommen til rusletur på Revetal. Lars Jørgen Ormestad og Odd Roar Sulutvedt skulle orientere om utviklingen på Revetal gjennom 120 år. Med en runde rundt på Revetal ble det fortalt om hva som har preget stedet, og bidratt til den enorme utviklingen som Revetal har vært igjennom. Veier og jernbane, gårder og bygninger, bedrifter og personer ble presentert og omtalt.

Rusletur på gammel skogsvei

12. juni arrangerte Historielaget rusletur igjen. Denne gangen på den gamle Langeliveien som var en viktig forbindelse mellom Fon og Vassås. Veien er noe gjengrodd og lite egnet for rullator og rullestol, noe som har vært mulig å bruke ved de senere års rusleturer. Derfor var mange spente på oppslutningen, men det var det ingen grunn til; ca. 40 stykker deltok.

Under Kåre Holtungs dyktige ledelse ble det fortalt historier om fortidas beboere og om boplasser og setrer. En avstikker oppom Langelihula ble det også. Turen tilbake til Gregerhølet gikk på den «nye» Langeliveien som ble bygd i 1955.

Hortenstur i september

18. september ble en ny rusletur arrangert, denne gangen på Karljohansvern i Horten. Hans Kristian Hjelmtvedt var ansvarlig for turen, og Jan Ingar Hansen var en engasjerende og dyktig guide. Vi fikk høre om marinen, dens betydning

for Karljohansvern, ja, for hele Horten by. Marinen har også vært grunnlaget for industriutvikling, noe som igjen ledet til høyskoler og nå universitet. En dose krigshistorie ble det selvsagt også, med skipsverft som base for marinen var Horten en viktig havn. 28 deltakere koste seg i Horten denne søndagen.

Ramnes første kvinnelige ordfører

17. oktober kunne leder Kåre Holtung ønske 51 personer hjertelig velkommen til Re helsehus, der Eva Lian fortalte fra «Mitt liv i politikken». Og Eva sprudlet, smilte og pratet i over en time! Fra kjøpmannsdatter oppvokst på Kleppan i Hof, via lærerjobb og ekteskap med flytting til Ramnes, der hun fra 1. januar 1987 ble Ramnes kommunes første ordfører. Så videre som stortingsrepresentant, før arbeid som politisk rådgiver i Kommunal- og regionaldepartementet, og senere jobb i Kommunenes sentralforbund. Eva fortalte om personer som har betydd mye for henne, om personer hun har møtt og reiser hun fikk være med på, og ikke minst om sakene som hun brant for. Hun høstet stor applaus for et engasjerende foredrag.

Syng, syng, syng og vær glad!

14. november var det igjen tid for møte på Bygdetunet Brår. Denne kvelden fikk de sangglade i foreningen utfolde seg, tema var nemlig sanger fra «Skolens sangbok», en sangbok mange kjenner fra sin skoletid. Barbro Stokke fra Vivestad er en slektning av Mads Berg, mannen bak sangboka, og hun fortalte litt om ham.

Sangboka inneholder tekster fra mange kjente forfattere, blant andre I. Aasen, B. Bjørnson, H. Ibsen, A. Garborg, P. Sivle, Aa. O. Vinje og E. Blix for å nevne noen.

Margrethe Munthe som var datidens Prøysen, er også godt representert. Melodiene til sangene er ofte komponert av ruvende navn som R. Nordraak, E. Grieg, L. Lindemann, og mange norske folketonere er også benyttet til tekstene. Det var virkelig en kulturskatt som ble satt under lupen denne mandagskvelden!

Trygve Gran hadde plukket ut et utvalg av sanger, og akkompagnert av Wenche Veum Bue på piano så ble det en flott kveld, eller «grenseløst moro!» som leder Kåre Holtung oppsummerte kvelden. Det

ble mimret om gamle skoledager, salmesang og sangtimer, og 33 personer hadde en trivelig novemberkveld på Bygdetunet Brår.

Julemøtet

Julemøtet er planlagt avholdt mandag 5. desember, også dette på Bygdetunet Brår. Møtet avholdes etter at årets Re-minne går i trykken, så noe referat kan ikke gis. Bjørn Bergene fra Hedrum kommer for å fortelle om Nostalgiske historier fra 50-års julefeiring, og det serveres risgrøt.

En god samarbeidspartner innen blikk og ventilasjon

VI SELGER ALT INNEN:

- Takrenner stål
- Takrenner aluminium
- Profilerte plater / coil
- Taksikring
- Spirorør / deler
- Firkant ventilasjon
- Teknisk Ventilasjon
- Boligventilasjon
- Isolasjon
- Plane plater / coil
- Festemateriell
- Verktøy
- Takstein
- Papp og Shingel

SP STÅLPROFIL A | S

Stålprofil A/S har beliggenhet sentralt midt i Vestfold, og er leverandør for hele landet
Industriveien 9, 3174 Revetal • Telefon: 330 65 300 • Telefax: 330 65 309
post@staalprofil.no • www.staalprofil.no

Andre arrangementer og aktiviteter

Den kulturelle skolesekken

Utpå høsten fikk vi en henvendelse fra Våle historielag om vi ville være med på «Den kulturelle skolesekken». Våle har lang tradisjon med dette, men nå var det hele Tønsberg kommune som skulle delta, så da ble det mange klasser å hjelpe. Vi takket ja til forespørselen, og i november har flere av våre medlemmer bidratt med brødbaking og lysstøping på Våle preste-

gård. Dette er et eksempel på godt samarbeid mellom våre to historielag.

Åpen gård

Endelig kunne vi igjen arrangere Åpen Gård etter to års Covidpause. Helga 27. – 28. august hadde vi over 2000 personer innom på Bygdetunet Brår. De små kosa seg med dyr, hopping i halmen, ridning og hest og vogn. Noen benytta også sjansen til å sitte på en gammel traktor. De større kosa seg med god mat, handel i bodene og først og fremst hyggelig samvær.

Lirekassemannen skaper god markedsstemning, vi hadde mannekengoppvisning lørdag og konkurranse i potetskrelling søndag. Værgudene sto oss bi og arrangørene Ramnes Bondelag, Ramnes Bygdekvinnelag og Ramnes Historielag kunne dele et pent overskudd etter arrangementet. Men det er en anselig mengde mennesker som er med på å arrangere dette, så stor takk til dere!

Driften av Bygdetunet Brår

Det har ikke vært gjort store investeringer på Bygdetunet i år. Vi har planer om en større takreparasjon på framhuset, men er avhengig av en større bevilgning fra en stiftelse eller et fond for å gjennomføre tiltaket. Søknader i år førte ikke fram, så vi prøver igjen! Men det har som vanlig vært utført betydelig dugnadsarbeide i form av småreparasjoner, stell av uteområdene og reinhold innomhus. Vi prøver å samle til felles dugnadsdager, da steller gjerne Helga Bjerkø til lunsj. Vi har hatt mange slike produktive og svært hyggelige sammenkomster også i år. Vi håper

at dere som er innom eller kjører forbi Bygdetunet legger merke til at vi holder det i orden på Brår, og takker dugnads-gjengen som står på og holder det fint både utendørs og inne!

Foreningsstatus

Det har vært 252 medlemmer i foreningen i 2022, det er ny rekord! Vi takker alle som bidrar med smått og stort, det være seg på dugnad, på møter, turer, Åpen gård eller i andre sammenhenger. Takk også til våre aktive medlemmer som stiller opp på våre arrangementer, når mange kommer på arrangementene gir det inspirasjon til vårt videre arbeid.

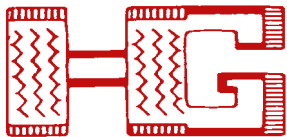
Økonomisk har foreningen en akseptabel driftsøkonomi, men bygningsmassen på Brår gjør at vi er avhengig av større tilskudd for å klare de store vedlikeholds-kostnadene. Gamle hus krever også mer når det gjelder oppvarming, så de økte strømprisene er ikke bra for økonomien.

Montér

MONTÉR REVETAL

Ditt lokale Byggevarehus

HASLESTAD GUMMISERVICE A/S

3174 Revetal • Tlf.: 33 06 28 90

hg@haslestadgummiservice.no

www.haslestadgummiservice.no

HASLESTAD OLJE OG VARME AS

Din lokale oljeleverandør

Fyringsolje ☒ Parafin ☒ Smøreolje ☒ Diesel

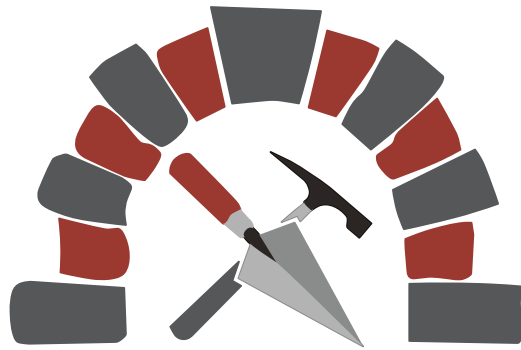
Tlf.: 33 06 28 90

Industriveien 11, 3174 Revetal

*Vika landhandel
butikk og kafe
torsd, fred, lørd
kl 12-16*

Hvitsteinveien 27, 3174 Revetal

Re Mur AS

Marius Hatrem
Tlf 99 45 85 68
mariusurang@hotmail.no

Atenti
-REGNSKAP

REVETAL | TONSBERG | LARVIK | SKIEN

Snakk med
oss om
regnskap!

33 09 71 71
atenti.no

Årsmøtet

Årets møteprogram startet med årsmøtet i historielaget 24. februar med 27 fremmøtte.

Arkeolog Kjersti Jacobsen holdt et engasjerende foredrag om Gamle veier i distriktet, illustrert med blant annet spennende bilder av gamle kart, og spor av veier og bruer som fortsatt finnes i terrenget.

Det ble servert rømmegrøt, saft, kringle og kaffe. Den tradisjonelle utlodning ble gjennomført, og de frammøtte syntes tydeligvis det var godt å komme tilbake til normalen etter koronaen.

Årsmøtet ble åpnet og ledet av Karl Anders Bråten, nå som avtroppende leder. Årsmeldinger og regnskap for historielaget og stiftelsen Våle prestegård ble gjennomgått og tatt til etterretning etter noen forslag til justeringer.

Valgkomiteens leder Svein Olsen, ledet valget der komiteens forslag fikk tilslutning. Årsmøtet valgte Thorvald Hillestad til ny leder, og etter at styret har konstituert seg består det av:

Leder: *Thorvald Hillestad*

Nestleder: *Jan Hansen*

Kasserer: *Arne Hetlesæther*

Sekretær: *Mette Kirkevold*

Leder aktivitetskomitéen: *Inger Marie Olsen*

Styremedlem (hjemmeside og Re-minne-kontakt): *Arnfinn Eek*
Fra museumsstyret: *Anne Lise Skaug*
Varamedlemmer: *Marit Lefsaker Hammer* (møter fast i styret), *Hans Borge*, *Vidar Flåteteigen*.

Karl Anders Bråten, *Harald Gjersøe* og *John Kihl* ønsket ikke gjenvalg til styret og ble takket av sammen med *Borghild Søyland* som gikk av som leder i museumsstyret. Alle har lagt ned en stor arbeidsinnsats for historielaget og flere fortsetter i andre funksjoner i laget. Årsmøtet gjennomførte også valg til Museumsstyret, Aktivitetskomitéen, Husstyret og Valgkomitéen. For mer informasjon se referat fra årsmøtet på historielagets hjemmeside: vålehistorielag.no. Årsmøtet gjennomførte også valg til styre for Stiftelsen Våle prestegård – se stiftelsens årsberetning.

Karl Anders Bråten utnevnt til æresmedlem

Etter 8 år som leder av Våle historielag ønsket ikke Karl Anders Bråten å ta gjenvalg på årets årsmøte. Ved avslutning av årsmøtet tok avtroppende nestleder, Harald Gjersøe, ordet og takket Karl Anders for den store innsatsen han hadde lagt ned som leder gjennom disse årene. Men ikke bare arbeidet som leder, men også hans omfattende dugnadsarbeid for historielaget og prestegården.

Thorvald Hillestad og æresmedlem Karl Anders Bråten.

Et enstemmig styre har stått bak beslutningen om å tildele Karl Anders æresmedlemskap i Våle historielag. Hans innsats ved alltid å være til stede, passe på at ting ble gjort i rett tid, og alltid være tilgjengelig for spørsmål, i tillegg til å kunne svare på det meste, har vært av stor betydning for laget.

Ny leder, Thorvald Hillestad, fulgte opp med å trekke parallellen til sin erfaring med Karl Anders i politikken: «Du var høyst oppegående og var godt oppdatert på sakene. Men du var ikke på talerstolen i tide og utide. Når du iblant ba om ordet, da lyttet vi. Budskapet du kom med var ikke innpakket, men klart og forståelig, og det var nødvendig at det ble sagt.»

Rusletur

Torsdag 21. april hadde vi annonsert rusletur langs pilegrimsleden. Det var annonsert at turen skulle gå fra Botne kirke til Burmaveien. Dette ble kanskje i lengste laget og skremte muligens noen.

Skiltet ved Botne kirke åpnet muligheter langt ut over Burmaveien. Trondheim eller Roma?

Vår veiviser framme ved merkesteinen ved Botne kirke.

Vi endret derfor litt på ruta og kjørte til Østre Bakke, hvor Trygve Ånestad inviterte inn til å ta en titt på stabbursloftet som inneholdt mye av interesse for medlemmer av et historielag.

Fra Bakke gikk vi langs Holtungveien til Kvan og over Kårjord til Botne Kirke. Diakon Ole Hafell ledet an og hadde mye å fortelle om Pilegrimsleden, bl.a. om pilegrimsledsmerker: «Gule piler» fra tidligere tider og nåtidens merker med piler og severdighetsmerker.

Gårdsmuseet i Sørbyveien

Torsdag 12. mai kunne historielaget sammen med Anne-Brit og Per O. Skåre, ønske velkommen til omvisning på Gårdsmuseet i Sørbyveien. Per Skåre

har samlet gjennom et langt liv, og som pensjonist har han fått tid til å organisere samlingen vi nå er invitert til å se. Samlingen spenner fra eldre landbruksredskap, traktorer og biler, til elektronikk. Her finnes generasjoner av radioapparater og telefoner, klokker og TV-apparater. Også vakkert restaurerte veteranbiler og en landauer så velholdt og smakfullt restaurert at den når som helst kunne transportere hvilken som helst notabilitet. En sjekk i Store norske leksikon viser at en landauer er et herskabelig hestekjøretøy med fire hjul, og må trekkes av minst to hester. Den kjøres av en kusk som sitter på et eget sete. Landaueren har plass til fire personer som sitter mot hverandre to og to på stoppede seter. Her er det bare hestene som mangler.

Et lite utvalg fra gårdsmuseet til Per og Anne-Brit Skåre.

Godt over 50 personer møtte opp, over minst tre generasjoner, og praten gikk livlig. På låven ble gamle landbruksredskaper diskutert blant dem som husket dem i bruk, nede ble veteranbilene tatt i nærmere øyesyn sammen med all verdens elektroniske duppeditter mange kunne huske fra nær eller fjernere oppvekst.

På gårdsplassen kunne vi slå oss ned og nyte en kopp kaffe og en kakebit. En stor takk fra historielaget til Anne-Brit og Per som åpnet opp og ga oss denne opplevelsen.

Åpen prestegård

Søndag 19. juni var det åpen prestegård, med omvisning og kafé. Linjentene stilte opp og demonstrerte bearbeiding av lin, og Hvalfangerrommet ble reåpnet med en betydelig utvidet utstilling samlet av Per Ormestad, som var til stede og orienterte.

Hvalfangerrommet. Fra åpen prestegård.

Linjentene i aksjon.

Olsokfeiring

Søndag 29. juli var det tradisjonen tro Olsokgudstjeneste på prestegården. Etter gudstjenesten var det åpen kafé med rømmegrøt. Nærmere 60 personer deltok.

Sensommerfestivalen 2022

Endelig kunne vi på alvor åpne opp Våle prestegård etter at pandemien hadde roet seg, og invitere til sensommerfestival 3. og 4. september. Historielaget var medarrangør sammen med Arrangementsgruppa for Våle prestegård, Linjentene, Gla'gjengen og Våle bondelag. Blant historielagets oppgaver var å legge til rette for utstillerne, hjelpe til med å anviske parkering, og å sørge for at kaféen kan diske opp med noe å spise for de besøkende.

I alt 15 utstillere hadde meldt seg på, noe som er rekord. I tillegg til de trofaste gjennom mange år, fikk vi fire forskjellige gårdsbutikker på besøk. Her ble det solgt alt av grønnsaker, mye økologisk, honning, egg, kjøtt, syltede grønnsaker på glass, økologiske melkeprodukter som is og yoghurt. Som alltid var det aktiviteter for store og små, musikk og sang, og spennende utstillinger. Programmet var sammensatt og rikheldig. Aktivitetene startet lørdag klokken 12, klokken 13 var det offisiell åpning ved Tønsbergs ordfører Anne Rygh Pedersen. Tradisjonen tro

Gla'gjengen spiller til gudstjenesten.

Salgsboder.

Utstilling av gamle tekstiler.

Mye godlyd fra Hanne og Arild.

Brødprisen deles ut.

Hopp i høyet.

bidro Gla'gjengen til å dra det hele i gang med et godt musikalsk innslag. Dette ble fulgt opp med sang og trekkspill på tunet v/Hanne og Arild. Videre i lørdagens program fikk vi besøk av Treskelaget før Helst Tempo putret inn på tunet med den obligatoriske blågrå røykskya etter seg.

Søndagen startet med friluftsgudstjeneste v/sogneprest Marie Pleym. Også på søndag ble det sang og trekkspill på tunet, det ble omvisning på prestegården, utstilling av T-Forder med mulighet for en kjøretur for de yngste, og til slutt kåring av årets beste brød.

Nærmere 2000 mennesker var innom i løpet av de to dagene.

Høstmøte

Torsdag 13. oktober var det høstmøte på Våle prestegård. Karl Anders Bråten hadde kveldens innlegg under tittelen: *Prestegården i reiseskildringer – Våle prestegård*, der han hadde sett nærmere på noen kjente, historiske personer som hadde besøkt prestegården på sine reiser i Norge. Den første: Kong Jacob VI Stuart

Kong Jacob VI Stuart, Kong Fredrik 5 og Ivar Aasen.

av Skottland, så lang tilbake som i 1589, da den nåværende prestegården ennå ikke var bygget. Den neste kongelige som overnattet, nå i den nåværende prestegården, var Kong Fredrik 5. av Danmark/Norge, i juli 1749. Den tredje, og siste, av de kjente personene han hadde funnet fram til at hadde overnattet på prestegården, var ikke av kongelig byrd, men derimot en som har satt betydelige spor etter seg i norsk språkhistorie, Ivar Andreas Iversen Aasen, som overnattet her i oktober 1858.

Den kulturelle skolesekken

Historielaget har i mange år, med støtte fra satsningen Den kulturelle skolesekken, invitert 4. trinn i Re til prestegården. I år har Våle historielag og Ramnes Historielag slått seg sammen om oppgaven, der kultur og idrett i nye Tønsberg kommune bidrar og gjør det mulig å leie inn noe bistand til formidling i tillegg til en omfattende frivillig innsats fra de to historielagene. Det støpes lys, bakes brød i bakerovn og lages julepynt på gammelmåten. Og ikke minst fortelles det historier om hvordan man feiret jul generasjoner tilbake. Dagene avsluttes med julegrøt i stua på prestegården. Med årets utvidelse av antall skoler som inviteres,

Brødbaking.

Lysstøping.

strekker arrangementet seg over seks dager. I tillegg til alle barneskolene i gamle Re, kommer det elever fra Barkåker, Sem, Veiar, Montessori og Volden skole i gamle Tønsberg.

Førjulsmøte

Torsdag 24. november var det tid for førjulsmøte på prestegården. Anne Eriksen fortalte om Einar Skjæraasen, hans liv og virke. Et engasjert og spennende kåseri der vi fikk følge Skjæraasen fra oppveksten i en familie med mange barn på et lite bruk øst i Trysil, hvordan han tjente til livets opphold som bankansatt, etter hvert i Oslo, og hvordan han gradvis slo igjen som dikter, først på bokmål, seinere på sin hjemlige dialekt. Diktene fikk melodier av blant andre Finn Ludt, og ble en del av vår visetradisjon fra 1960-tallet og videre. Her var hans samarbeid med

Allsang.

Anne Eriksen.

Erik Bye og Otto Nielsen viktig. Gjennom kåseriet hadde Anne Eriksen gjort et utvalg av Skjæraasens dikt som hun formidlet med en varm innlevelse.

Tradisjonen tro ble det servert rømmegrøt og kaffe og julebakst til de om lag 25 frammøtte, før vi avsluttet med et utvalg julesanger med pianostøtte av Wenche Weum Bue.

Julemarked

Lørdag 3. desember er det tid for Julemarked på prestegården, med utstillinger, salg, kafé og aktiviteter. Dette får vi ikke rapportert om i årets Re-minne, da redaksjonen avsluttes før månedsskiftet.

HENGRØD

LØSNINGER TIL VEKST

Skreddersydde løsninger
tilpasset dine behov

www.hengsrod.no

tlf: 33061120

Kran - Krok - Henger - Spesialbygg

Stiftelsen Våle prestegård 2022

Store strømavgifter og reduserte inntekter har gjort at vi ikke har satt i gang noen nye store prosjekter i 2022. Vi har imidlertid installert varmpumpe i stua i hovedbygningen. Dette er en kostnad vi regner med raskt å spare inn, samtidig som det gjør bruken av stuen lettere vinterstid. Vi fjerner ikke panelovner før vi ser hvordan det vil fungere.

Vi jobber med søknader om støtte til videre arbeid i låven. Tanken er å få opp igjen gulvet i mellomlåven med ny låvebru. Gulvet i låven nede er heller ikke ferdig. Når alle gulvene i låven er på plass, må det lages en planløsning for bruken av de forskjellige rommene.

I samarbeid med museumsstyret og historielaget må vi komme videre med planene om å utnytte mer av låven til museumsformål. Det er flere ting det er naturlig å flytte ut av stabburet og inn på låven. Det er også et sterkt ønske om å flytte stabburet inn på tunet. Dagens plassering gjør bygningen lite egnet til museum. Det vil derfor bli sendt ny søknad om å en slik flytting.

Styret i Stiftelsen Våle prestegård

Leder	Hans Jørgen Skinnnes
Nestleder	Thorvald Hillestad
Kasserer	Arild Bøe
Styremedlemmer	Bjørn Rygh
	Anders Skaug
	Eivind Yrjan Stamnes

Vær fornuftig - Bli fornøyd!

1-2-tre har lang erfaring og tilbyr kortreiste løsninger - Midt i vestfold!

Byggelementer

Vi skreddersyr gjerne løsninger og er din diskusjonspartner i byggeprosessen.

Bod/Anneks

Mulighetene er mange hvis du trenger mer plass hjemme eller på hytta!

Elementer

Vi leverer takstoler, balkongelementer, bære/delevægger og veggelementer. Vi hjelper deg gjerne med forslag til løsninger!

1-2-Tre

BYGGELEMENTER

Svinevoll, 3178 Våle - Tlf 33 06 17 70

www.1-2-tre.no

SPAR **BREKKEÅSEN**

ÅPNINGSTIDER
7 – 21 (8 – 20)

TELEFON
330 60 400

Ramnes
Historielag

Re-minne 2022

Utgitt av Ramnes Historielag og Våle historielag